

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

JÚN
CZERWIEC 2000

Č. 6 (505)

CENA 1,70 ZŁ

DOVIDENIA ŠKOLA

PALÁRIKOVÁ RAKOVÁ "2000

KAM PO SKONČENÍ ŠKOLY?

Z DEJÍN FALŠTÍNA

Hlavné mesto Kysúc Čadca a nedaleká obec Raková boli dejiskom 33. národnej prehliadky ochotníckych divadelných súborov Palárikova Raková, ktorej sa už po tretí raz zúčastnil náš divadelný krúžok Ondrejko z Podvlnka. Na snímke: naši ochotníci s tajomníkom ÚV SSP L. Molitorisom v Čadci. Podrobnejšie o tomto podujatí píšeme na str. 18-19. Foto: P. Kollárik

● OZNÁMENIE ●

Informujeme, že Dom zahraničných Slovákov v Bratislave (DZS) organizuje letný medzinárodný tábor **SLOVENSKO '2000** pre krajanské deti vo veku 8 -15 rokov. Tábor sa uskutoční v termíne od 16. do 30. júla 2000 v rekreačnom stredisku Ružbašská Míľava (8 km od kúpeľov Vyšné Ružbachy). Cena tábora - 3500 Sk, z toho pre zahraničných Slovákov DZS prispieva čiastkou 1000 Sk. Účastnícky poplatok 2500 Sk treba zaplatiť do 15. júna 2000 na účet DZS. Č. účtu: VÚB-Bratislava-centrum, číslo 350069437112/0200. Prihlášky, ktoré si môžete vyzdvihnuť u predsedov MS Spolku, zašlite na adresu: Dom zahraničných Slovákov, Štefánikova 25, P.O.BOX - 119, 810 00 Bratislava (tel.: 00421-7-52442777)

V ČÍSLE:

Záujmová činnosť v školách	4-5
Čo ďalej po skončení školy?	6
Zo slovensko-polských rokovaní	7
Zo spomienok odbojára	8
Naši zlatí jubilanti	9
Sviatok požiarnikov v Repiskách	10
Z dejín Falštína (2)	12
Spomienka na Augustína Bryju	13
Menšiny deň čo deň	14
Rozlúčka s velyvyslancom SR	15
Nitra a Nitriansky hrad	16-17
Palárikova Raková '2000	18-19
Povedky na volnú chvíľu	20-21
Citatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Háčkujeme	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	24

NA OBÁLKE: Azda najradostnejší pocit prežívajú žiaci pred prázdninami, keď sa posledný raz vracajú zo školy. Na snímkach: hore - žiačky zo Spiša, dole - chlapci z Chyžného. Foto: P. Kollárik a J. Bryja. Návrh obálky: A. Koziol

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšálová,
Anton Pivovarčík

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma

można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł
półrocze - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

PRED XI. ZJAZDOM SSP

Alojz
GRIGLÁK
z Vyšných
Lápš

- Musím povedať, že v súčasnosti sa činnosť našej miestnej skupiny nevyvíja práve najlepšie. Aj členská základňa sa nám zmenšuje, medzi členmi chýbajú mladí krajania. Dávno sme už nemali schôdzku. Myslím si, že podobné problémy majú aj iné miestne skupiny. Bolo by treba zvolávať schôdzky a oživovať činnosť Spolku. Bývalý obvodný predseda SSP na Spiši Anton Pivovarčík sa o to snažil, stretával sa s nami a podporoval činnosť MS. Aj teraz by členovia obvodných výborov mali častejšie chodiť medzi ľudí, viacej sa zapájať a povzbudzovať krajanov. Treba predsa doriešiť mnohé otázky, ako napr. výmenu tabuľ na našich klubovniach, veď už dlho nie sme KSSČaS, ale Spolok Slovákov v Poľsku. Ešte závažnejším problémom je otázka členských legitimácií, ktoré ani ja, ani ďalší krajania našej miestnej skupiny nadálej nemáme. Je predsa potrebné, aby každý člen Spolku mal členský preukaz. Podobne je aj s preukazmi zahraničného Slováka, ktoré okrem študentov učiacich sa na Slovensku nemá asi žiadny člen našej MS. Treba zjednodušiť ich vydávanie, o čo by sa mal usilovať aj nás Ústredný výbor Spolku.

V súčasnosti je tažko nájsť ľudí, ktorí by boli ochotní sa nezištnie angažovať v krajanskej činnosti. Dnešní ľudia sú už takí, že zo všetkého chcú mať nejaký úžitok. Voľakedy sme mali v obci súbor, po ktorom nám dnes neostali už ani kroje. Možno by pomohlo oživenie našej klubovne, ktorá je už niekoľko rokov zatvorená a nič sa v nej nerobí. Aby sme ju mohli sprevádzkovať, sú potrebné viačeré opravy, ako napr. výmena dlážky, napojenie klubovne na kanalizačnú sieť a pod. Klubovňu by bolo treba zariadiť a potom zamestnať niekoho, kto by ju mal na starosti.

So znešokojením pozorujem, že v obci klesá záujem aj o vyučovanie slovenského jazyka. Hlavná chyba je tu v rodičoch, ktorí nedabajú o to, aby sa ich deti naučili reč svojich predkov. V miestnom kostole máme každú nedelu slovenské bohoslužby, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem. Len škoda, že sú iba v nedeli. Keďže je nejaký cirkevný sviatok v strede týždňa, tak je vtedy len poľská omša a slovenská nie je. Myslím si, že keď už máme slovenskú omšu, tak by na nej mala byť aj kázeň a evanjelium čítané po slovensky a nie po poľsky. Podobne aj iné pobožnosti v kostole, ako napr. krížová cesta, by sa mali odbavovať nielen po poľsky, ale aj po slovensky.

Voľakedy sa u nás každú nedelu spievali nešpory - raz po poľsky, druhýkrát po slovensky. Teraz, aby nemuseli byť v slovenčine, tak sa nespievajú vôbec.

Dúfam, že mnohé naše problémy sa dajú vyriešiť, len sa do toho musia viač angažovať nielen členovia MS, ale aj OV a ÚV. Proti činnosti ÚV nemám žiadne závažné namietky, myslím si však, že by sa jeho členovia mali viač zaujímať o činnosť MS, častejšie zvolávať schôdzky v miestnych skupinách a viač chodiť medzi krajanov do terénu.

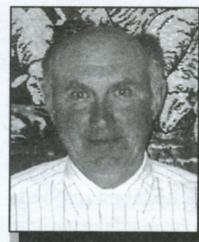

Ján
TISONČÍK
z Chyžného

- Po vzniku našej krajanskej organizácie sa činnosť všetkých miestnych skupín, v tom aj našej, živo rozvíjala. Krajania mali vtedy veľmi silné národné povedomie. U nás to bolo cítiť snáď ešte viac, veď Chyžné leží priamo na slovensko-poľskej hranici. Odvtedy sa veľa zmenilo, žiaľ, v náš neprospech. Výtráca sa slovenský duch, najmä v mladom pokolení, z nášho života pomaly mizne aj slovenčina. Máme sice v obci folklórny súbor Rombaň, ktorý ešte propaguje oravskú a slovenskú kultúru, ale je to už azda jedna z posledných lastovičiek, ktorá pripomína o našej existencii. Musím poznámať, že členmi tohto súboru, v ktorom tancovali aj moje dve vnučky, Agneša a Katarína, sú viacerí žiaci, ktorí sa v našej škole učili slovenský jazyk. Teraz však, prvý raz po vojne, sa slovenčina v našej škole prestala, žiaľ, vyučovať, keďže sa neprihlásil do státočný počet detí. Dnes nám v podstate zostało už len tých zopár slovenských piesní, ktoré sa spievajú v našom kostole sv. Anny, aj to iba pred omšou. Preto, ak nič nepodnikneme, vidíme našu budúcnosť v čiernych farbách.

To, že naši mladí krajania sa stali akýsi apatickí, že strácajú záujem o svoje korene a zachovanie národných tradícii, je iste aj naša chyba, že v rodinách sa zanedbalo národnú výchovu detí. Našu mládež nemá kto viesť, nemá kto v nej rozdúchať tú iskričku slovenskosti. Mnohí sa vyhovárajú na nával práce, či nedostatok voľného času, čo je planou výhovorkou. A keď si uvedomíme, že neustále prebieha polonizácia našej mládeže a existujú aj iné nátlaky, nebudem sa čudovať, že výsledok je taký, aký je. Ak teda chceme, aby sa krajanská činnosť u nás nadálej rozvíjala, bolo by potrebné zamyslieť sa aj nad príťažlivejšími formami našej práce, ktoré by

dokázali zaujať mladých ľudí. Každý z krajanov by tiež mal prispeť k tomu, aby sa jeho deti či vnuci učili slovenský jazyk, aby poznali svoj pôvod a korene. Mnoho nám v tom pomáhajú aj články v Živote, ktorý radi čítame. Teší nás tiež, že v obci sa už viackrát konala porada Života a naposledy aj folklórna prehliadka v rámci Dňa slovenskej kultúry na Orave. Myslím si, že takéto akcie dokážu taktiež povzbudiť záujem mladých ľudí o slovenskú kultúru. Kiežby ich bolo ešte viacej.

JÁN
JURGOVIAN
z Repíšk

- Verím, že blížiaci sa zjazd prispeje k posileniu činnosti nášho Spolku a pomôže vyriešiť mnohé problémy, ktoré krajanom sťažujú život. Aj naša miestna skupina ich má niekoľko, hoci jej činnosť je pomerne dobrá. Medzi členmi máme aj mladých krajanov, v obci je veľký záujem o Život, ktorý predpláca vyšie polovica domácností. Škoda však, že sa v našej škole už nevyučuje slovenský jazyk, ktorý sa voľakedy učila väčšina detí. Žiaľ, v posledných rokoch sme na mieste nemali učiteľa slovenčiny, preto sem dochádzal učiteľ zo susednej obce, v dôsledku čoho boli hodiny neskoro poobede a deti museli po vyučovaní čakať na slovenčinu aj niekoľko hodín. Nečudo, že ich to od slovenčiny odradilo. Preto dnes mnohé deti vôbec nevedia po slovensky a zriekajú sa svojich koreňov.

Ani v miestnom kostole nemáme slovenské bohoslužby, ba nedoriešená je aj otázka zástavy so slovenskými nápismi, ktorú nám nechcú dovoliť umiestniť v kostole.

Myslím si, že by bolo možné ešte viac oživiť činnosť našej MS, keby sme mali prostriedky. Viem, že medzi krajanmi je záujem aj o utvorenie folklórneho súboru, keby sme mali napr. kroje. Spolok by mal na to prispeť. Veď máme veľkú klubovňu, kde by sa dalo nacvičovať.

V ramci nášho Spolku a jeho miestnych skupín by sa mala rozvíjať väčšia spolupráca so Slovenskom. Žiaľ, naše možnosti sú dosť obmedzené. Myslím si, že ľahšie by nám v tomto prípade bolo, ak by sme mali dvojité občianstvo. Lebo preukaz zahraničného Slováka asi nesplňa očakávania krajanov. U nás ho majú hlavne krajania pracujúci v TANAP-e. Tí sa však sťažujú na prevádzku hraničného priečedu v Podspádoch, ktorý slúži len pre potreby malého pohraničného styku, takže aj keď robia na Slovensku, nemôžu si cezeň nič preniesť. Voľakedy si pracovníci TANAP-u mohli kúpiť

tam aj drevo, dnes ho však nemôžu previeť cez hranicu. Bolo by dobre, keby to bol riadny príechod s celodennou prevádzkou, čo by iste oživilo aj turistiku v našom regióne.

V najbližšej budúcnosti by bolo treba zintenzívniť kontakty miestnych skupín s obvodnými výbormi a ústredným výborom a zlepšíť ich spoluprácu. Veď cinnosť MS je viazaná na OV a ÚV, a na druhej strane aj ÚV a OV potrebujú podporu miestnych skupín. Spolu sa predsa vždy dá urobiť viac.

**Štefan
KARLÁK
z Jablonky**

- Činnosť našej MS, ako aj Obvodného výboru SSP na Orave sa donedávna rozvíjala pomerne úspešne. Medziiný aj vďaka aktivite bývalého predsedu OV Augustína Andrašáka sa nám podarilo obnoviť činnosť Spolku sv. Vojtecha a založiť Miestny odbor Matice slovenskej na Orave. K najväčším úspechom však patrí to, že sa v našom kostole v Jablonke po dlhom čase podarilo vybaviť odbavovanie slo-

venských sv. omší, ktoré navštěvuje veľa našich krajanov. Veľmi dobre sa nám spolupracuje aj s naším kňazom Pawlom Kubanom. Teraz sa však začíname obávať, čo bude potom, keď sa nadriadené cirkevné úrady rozhodnú preniesť P. Kubaniho z Jablonky, keďže u nás slúži už šiesty rok a mal odísť po troch rokoch. Nechceli by sme, aby metropolitná kúria na nás uvalila povinnosť hľadať ďalšieho kňaza ovládajúceho slovenský jazyk. Veď podľa ustanovení konkordátu patrí to k povinnostiam kúrie.

Na Orave donedávna dobre fungoval aj Spolok sv. Vojtecha, čo si pochvalovali najmä starší krajania. Podarilo sa im dokonca zorganizovať niekoľko výletov a pútí, o.i. do Bobrova a niekolkých pútnických miest na Slovensku. V poslednom čase sa však počasilo aj v tejto činnosti. Zdá sa mi, že Jablonka, ktorá bola kedyž centrom krajanskej činnosti na Orave, začína stagnovať. Postupne sa znižuje počet odoberateľov Života a hoci sa slovenský jazyk ešte učí v miestnom lyceu, ktoré založili naši krajania, horšie je to už s jeho vyučovaním v ZŠ č. 2. Kde hľadať príčiny tohto stavu? Mnohí rodičia školopovinných detí prestali dbať o ich národnú výchovu, tým viac, že sami strácajú svoje národné povedomie. Tažko sa však môžeme diviť ich nezáujmu, keď si, hoci s tažkým srdcom uvedomíme, že o naše schôdze a podujatia nejavili v posledných rokoch

záujem ani naše krajanky - učiteľky slovenčiny. Svetlou výnimkou bola snáď len učiteľka Katarína Reisová, ktorá dobre spolupracovala s tunajšími deťmi, ale aj so staršími krajankami a krajanmi a spoločne pripravovali rôzne zaujímavé podujatia. Iste to všetko nerobila len preto, že pochádzala zo Slovenska. Škoda, že svoju záslužnú činnosť na Orave už ukončila. Kto má teda teraz viesť naše deti, keď nie tí, ktorí vyšli z našich radov a dokonca vyštudovali na Slovensku??

Na zjazde by sa teda malo hovoriť aj o takýchto otázkach. Nemožno celú starostlivosť o ďalší rozvoj našej činnosti a výchovy detí ponechať len na starších krajanoch.

Mal by nám pomôcť obvodný výbor, ale aj Ústredný výbor SSP, najmä pri angažovaní našej mladej a vzdelanej generácie, ktorej pomáhal získavať vzdelanie na Slovensku.

Ďalšiemu rozvoju našej činnosti by tiež prospelo skoré začatie výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke, keďže v našej doterajšej klubovni sa na väčších krajanských podujatiach nemôžeme ani pomestíť. Dúfame však, že naše problémy sa skôr či neskôr podarí vyriešiť, samozrejme pod podmienkou lepšej spolupráce a pomoci OV a ÚV SSP, ale aj našej zvýšenej aktivity.

**Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA**

ZÁUJMOVÁ ČINNOSŤ V ŠKOLÁCH

Úlohou školy je nielen vstupovať žiakom základné vedomosti a poznatky potrebné pre vývoj ich osobnosti, ale aj rozvíjať v deťoch rôzne záujmy, zručnosť a návyky, ktoré sú neraz určujúce pre ich ďalší život. Veľká zodpovednosť tu spočíva na učiteľoch, ktorí musia vedieť v žiakoch vystihnuť ich vlohy, vhodne ich motivovať a zdokonaľovať. Mnohí učitelia neraz nezistne trávia s deťmi mnoho hodín v rôznych záujmových krúžkoch a vytvárajú im možnosti sebarealizácie. Rozhodol som sa navštíviť dve spišské školy, aby som zistil akým záujmovým činnostiam sa venujú ich žiaci.

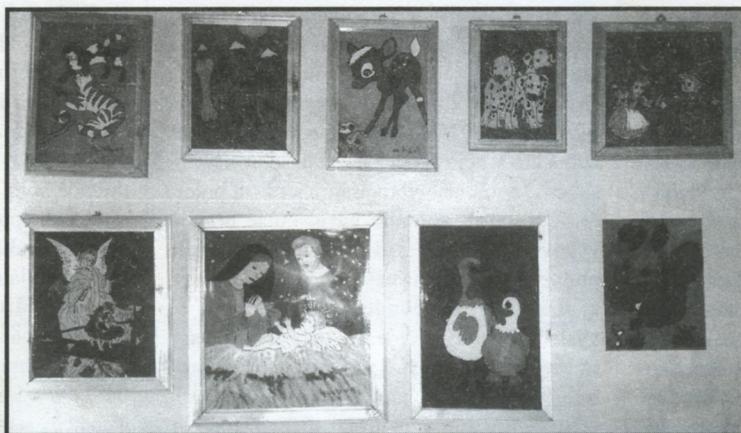
Na skle maľované

V klubovni Základnej školy v Jurgove ma hned zaujala krás-

na výstava malieb na skle. Ako som sa dozvedel od riaditeľky školy Heleny Michalákové, sú to práce miestnych žiakov, medzi ktorými sa toto výtvarné umenie teší veľkej obľube. Na skle malujú takmer všetci žiaci od prvej do ôsmej triedy. Je to veľmi zložitá práca, ktorá si vyžaduje oveľa väčšiu zručnosť a fantáziu ako malovanie na papieri. Veď na skle treba všetko maľovať naopak a v opačnom poradí, najprv to, čo by sme na papieri maľovali na konci. Práce sú tematicky veľmi rôznorodé, od zvierat i neživej prírody až po náboženské motívy.

- Aj mňa veľmi zaujal tento druh malby, - hovorí pani riaditeľka, - preto som to prednedávnom sama skúšila. Naši žiaci veľmi radi

Výstava malieb v klubovni jurgovskej školy

maľujú, veď to môžete vidieť aj na základe prací, ktoré posielame na výtvarnú súťaž Života. V tomto roku sme s maľbou na skle len začali, preto sme na súťaž ešte neposlali veľa týchto prací, ale na budúci rok ich určite bude viac. V budúcnosti chceme urobiť školskú súťaž v malovaní na skle.

Dodajme, že jurgovskí žiaci si svoje práce dokážu aj krásne orámovat. Drevené rámečky robia sami na hodinách technickej výchovy.

V zdravom tele zdravý duch

Pohyb plní dôležitú úlohu v živote každého mladého človeka. Jurgovskí žiaci sa športovaniu venujú s rovnakou obľubou ako maľovaniu. Je to vidieť aj na ich výsledkoch. V škole pôsobí žiacky športový klub, ktorého členovia reprezentujú školu. Takmer na všetkých pretekoch a športových súťažiach, ktorých sa zúčastnili, obsadili popredné miesta. So športovými úspechmi svojich zverencov nás oboznánil učiteľ telesnej výchovy mgr. Dariusz Zywar.

- V tomto roku naši žiaci obsadili prvé miesto v gminných cezpoľných behoch škôl, - hovorí.

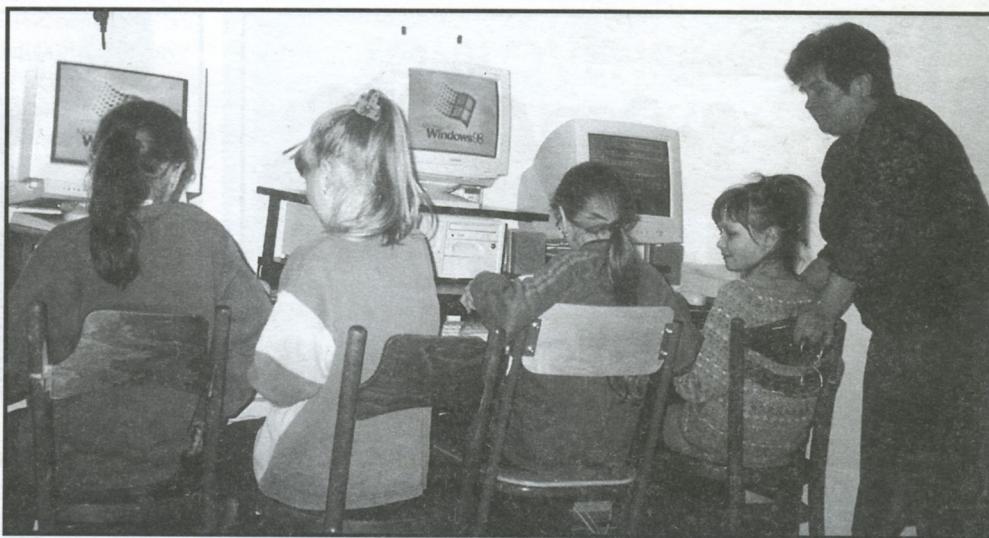
- Okrem toho chlapčenská reprezentácia našej školy obsadila tre-

tie miesto v gminnej basketbalovej súťaži. Zúčastňovali sme sa aj korčuliarskych a lyžiarskych pretekov, na ktorých sme taktiež dosiahli dobré výsledky.

Dúfajme, že sa jurgovským športovcom bude ďalej dobré darí.

Krempašskí športovci

Veľký záujem o športovanie je aj medzi žiakmi ďalšej základnej školy, ktorú som navštívil - v Krempachoch. Jej žiaci reprezentujú školu na všetkých gminných športových pretekoch. Nadviazali aj spoluprácu so školami zo susednej gminy Nižné Lapše, s ktorimi spoločne organizujú športové podujatia. V tomto roku to boli o.i. medziminné súťaže vo futbale a volejbale. Krempašania sa môžu pochváliť krásnou novou telocvičňou, v ktorej sa súťaže konajú. Už dva roky pôsobí v miestnej škole žiacky športový klub, ktorý vede učiteľ telocviku Józef Pierzga. Pod jeho dohľadom mladí Krempašania trénujú dvakrát v týždni futbal a volejbal. Ich športové nadanie pomáha rozvíjať aj štátne inštitúcie. Napr. z Odboru športu detí a mládeže vo Varšave dostali futbalové náradie (lopty, bránky) a z Poľského volejbalového zväzu vo Varšave 23 volejbalových lôpt a náradie pre plážový volejbal. Teraz by chceli získať pre školu aj gymnastické náradie.

Jurgovskí žiaci na hodine informatiky

má aj riaditeľka školy Barbara Paluchová, ktorá už dlhší čas píše básne a poviedky o Spiši, ktoré potom žiaci s úspechom prednášajú na rôznych podujatiach. Aj počas posledných fašiangov - ostatkov v Krempachoch mladé krempašské rozprávačky čerpali námyty z jej tvorby. Odnedávna pôsobí v škole Krúžok priateľov ľudovej kultúry, ktorého cieľom je rozvoj ľudového umenia. Jeho členovia sa zapájajú do rôznych súťaží v oblasti ľudového umenia, napr. v ľudovom rozprávačstve, v súťaži rozospievanychých škôl či zručných rúk.

Pred niekoľkými rokmi v škole pôsobilo aj bábkové divadielko, ktoré viedla B. Paluchová. Mladí bábkarí si počínali veľmi dobre a získali veľa ocenení. Žiaľ, paní riaditeľka sa pre iné povinnosti musela vzdať vedenia divadielka. V tomto roku sa miestni žiaci veľmi úspešne zapojili do ďalšej gminnej súťaže v tvorbe vianočných betlehemov, v ktorej so svojimi betlehemami obsadili tretie miesto. Veľký úspech zožali tiež krempašskí koledníci, ktorí na Podhalanskej koledníckej prehliadke v Spytkowiciach obsadili prvé miesto.

Stačí chcieť niečo robiť

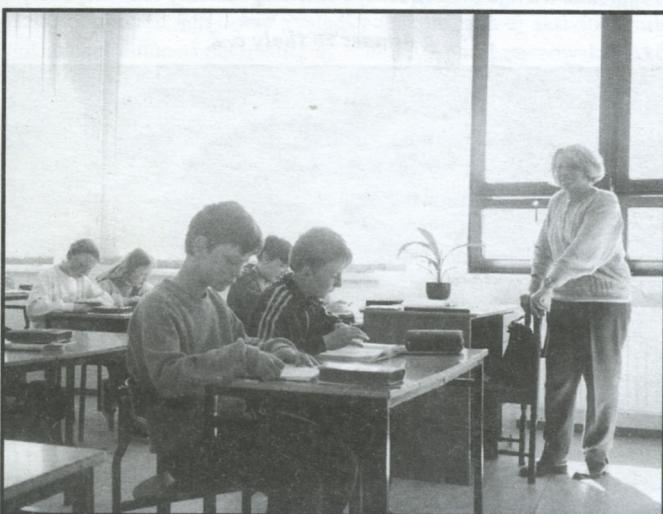
Ako z toho vidíme, krempašská škola naozaj pulzuje životom. Ešte veľa by sme mohli hovoriť o záujmoch a záľubách jej žiakov. Dôležité je to, že vedenie školy sa ich snaží podporovať a vychádzať im v ústretu. Každý rok žiakov čaká niekoľko zaujímavých výletov, nielen po Poľsku, ale aj na Slovensko. V tomto roku sa krempašskí žiaci 4. a 5. ročníka zúčastnia tzv. školy v prírode v Detvianskej Hute. Najväčšiu radosť z úspechov žiakov majú učitelia, ktorí ich pripravujú.

- *Musím povedať, že máme veľmi dobre zohratý pedagogický kolektív*, - hovorí B. Paluchová. - *Každý je ochotný sa nežište venovať záujmovej činnosti detí - pre ich dobro a pre dobro školy. Iste aj preto sú naši žiaci tak úspešní. Je to úspech celej našej školy, tak žiakov ako aj učiteľov.*

Veríme, že aj v iných spišských školách majú žiaci také možnosti a podmienky sebarealizácie, ako v Jurgove a Krempachoch.

Text a foto: JÁN BRYJA

Starší krempašskí žiaci...

... a mladší na hodine slovenčiny

Ôsmaci zo Základnej školy č. 2 v Podvuku...

... a v Chyžnom

ČO ĎALEJ PO

Posledný rok základnej školskej dochádzky sa nesie pre žiakov 8. tried v znamení mimoriadne dôležitého rozhodovania o tom, čo chcú robiť ďalej. Ide totiž o voľbu budúceho povolania a teda aj svojho miesta v ďalšom živote. Je však známe, že v tomto veku len málo detí už presne vie, čo chce v budúcnosti robiť, či pokračovať v štúdiu alebo pracovať. Odpoveď na túto otázku sme hľadali na Orave, kde sme navštívili niekoľko základných škôl, o.i. v Podvuku, v Chyžnom a v Jablonke.

V Podvuku

v škole č. 2, som sa na chvíľu zastavil pri šiestačkách, medzi ktorími som oslovil Mariu Szklarzovú. - *Ja naďalej ešte nemusím myšlieť na svoje budúce kroky v živote. Rovnako ako moji spolužiaci zo 6. triedy ZŠ, od 1. septembra nastupujem do gymnázia. Je to však pre mňa trochu nezvyklé, veď namiesto toho, aby som sa po prázdninách stala žiačkou 7. triedy ZŠ, budem študentkou 1. triedy gymnázia. Priznám sa, že sa na to teším. V novej škole, ktorá sa mimochodom nachádza v budove našej ZŠ, budem mať predsa všetky svoje doterajšie spolužiačky. Myslím si teda, že sa tejto zmeny vôbec nemusím báť. Verím tiež, že aj učitelia budú na nás dobrí, veď mnohých poznám zo ZŠ. Na rozhodovanie „čo ďalej?“ mi teda zostávajú ešte tri roky. Potom sa uvidí...*

Do 8. tr. v ZŠ č. 2 v Podvuku chodí 16 žiakov (z toho 6 dievčat). Ich triednym učiteľom je Mgr. Andrzej Kwiecień. Dozvedel som sa, že štyria chcú študovať na Všeobecnovzdelávacom lyciu v Jablonke, šiesti v Technickom lyciu vo Veľkej Lipnici a ostatní sa rozhodli pre Stavebné učilište v Novom Targu a SOU-elekrotechnické v Czarnom

Jablonški šiestaci...

SKONČENÍ ZŠ?

Dunajci. Najlepšou žiačkou triedy je s neuveriteľným priemerným prospachom (5,0) Marzena Niedzielaková, ktorá sa však nerozhodla, ako by sa mohlo zdať, pre lycium v Jablonke. Vybrať si Technické lycium vo Veľkej Lipnici. - *Prečo takéto rozhodnutie? - zamyslela sa Marzena. Po skončení tejto školy, kde mimochodom chodí aj niekoľko mojich priateľiek, budem môcť totiž pracovať napríklad v daňovom úrade. Láka ma tiež povolanie colníčky či policajtky. Ešte však presne neviem, ako sa rozhodnem. Po skončení školy budem môcť predsa pokračovať aj v ďalších študiách.*

Slavo Kubacka, ktorý sa, podobne ako jeho spolužiaci Andrzej Czubar, Marcin Fiedor a Ryszard Mastela rozhodol pre Elektrotechnické učilište v Czarnom Dunajci mi o.i. povedal: - *Kedže od malička veľmi rád majstrujem pri rádiach a viem ich nielen rozobrať, ale aj poskladať a opraviť, vybral som si práve tento smer. O možnosti štúdia na tejto škole mi povedal môj kamarát Ryszard, ktorý tam tiež ide.*

V Chyžnom

som žiakov 8. triedy ZŠ zastihol práve na vyučovaní. Kedže mali hodinu so svojim triednym učiteľom Jánom Páleníkom, na ktorú som sa so súhlasom riaditeľky školy M. Chowaniecovej mohol pozrieť, rozprávali pomerne nenútene. V laviacích sedelo 11 žiakov, z toho sedem dievčat. Ako som sa dozvedel, každý z nich sa už rozhodol pre určitý typ strednej školy. Jedna žiačka ide napr. do Obchodného lycia v Jablonke, dvaja sa rozhodli pre Všeobecnovzdelávacie lycium v Jablonke, traja pre Technické lycium vo Veľkej Lipnici, ďalší traja chcú ísť do Technického lycia v Jablonke a dva do trojročnej Poľnohospodárskej odbornej školy v

... a ôsmaci zo školy č. 2

M. Szklarzová
a K. Prilinská z Podvlnka

Technickom lýceu vo Veľkej Lipnici a Barbara Pašciaková, mimochodom najlepšia žiačka v triede (priemerný prospech 4, 8), si vybrala, podobne ako Adam Červeň (priemerný prospech 4, 6) Všeobecno-vzdelávacie lycem v Jablonke. Adam mi povedal, že po ukončení lýcea by chcel študovať na vysokej škole. - Možno v Krakove, - hovorí, - snáď na učiteľskom smere? Dovtedy je však ešte, našťastie, daleko a všetko bude závisieť od mojich úspechov na lýceu. Barbara Pašciaková mi zasa prezradila aj niečo zo svojich plánov na tohoročné letné prázdniny. - Aspoň jeden týždeň, - hovorí, - chcem stráviť na Slovensku, vo Valaskej Dubovej pri Ružomberku, kde býva brat mojej babičky s rodinou. Aké sú však moje ďalšie študijné plány ešte neviem presne povedať, ved' na takéto rozhodovanie budem mať ešte dosť času počas štúdia na lýceu v Jablonke...

V Jablonke

som počas svojej návštavy v ZŠ č. 2 zavítal do ôsmackej triedy práve vtedy, keď mala začať vyučovacia hodina Náuky o spoločnosti s Emiliou Rutkowskou. Vďaka jej pochopeniu som sa mohol porozprávať so žiakmi o ich ďalších plánoch. V laviciach sedelo 7 žiakov (z toho 5 dievčat), ktorí mi nakoniec odpovedali veľmi jednoducho: - Okrem Petra Stachuláka, ktorý chce ísť do Strednej poľnohospodárskej školy v Jablonke, všetci chceme pokračovať v ďalšom štúdiu na jabolonskom lýceu...

Ako som sa ďalej dozvedel, žiačka tejto triedy Alina Litviaková spolu so svojou mladšou sestrou, piatačkou Silviou sa koncom apríla tohto roku zúčastnili v Bratislave na súťaži Rozprávkové vretienko. Alina prednesla rozprávku Jozefa Pavloviča Ako čert maľoval a Silvia zasa povest Ako chodil bača do školy, ktorú si mimochodom vybraла z nášho Života.

Vyhľadal som i šiestakov a keďže ich je len 5, uvediem aj ich mená: Magda Pezdeková, Agáta Paniaková, Gregor Pilch, Gregor Ďubek a Stanislav Paniak. Od 1. septembra všetci nastupujú do 1. triedy gymnázia v Jablonke. Ich dobré výsledky v škole, ako aj aktivitu v miemoškolskej činnosti pochválila aj učiteľka Anna Lenczowská. Ako som sa dozvedel, G. Pilch o.i. úspešne štartoval v jazde na horských bicykloch Euroliga MTB „Tatry '99“, počas ktorých na pretekoch v Durstíne a Rabke obsadił 3. miesto, G. Ďubek a S. Paniak sú zasa dobrí v zemepise, čoho dôkazom je o.i. 3. miesto Stanislava na školskej olympiáde a M. Pezdeková sa zúčastnila na tohoročnej recitačnej súťaži v Jurgove. Dodám ešte, že na vlaňajšej v Kacvíne úspešne štartovali aj jej spolužiaci A. Paniaková a G. Ďubek, ktorý tam dokonca v najstaršej skupine zvíťazil recitáciou básne Lastovičky. G. Ďubeka (priemerný prospech 5, 23), ale aj M. Pezdekovú (4, 83) a S. Paniaka (4, 84) treba pochváliť aj za najlepšie školské výsledky.

Ako z uvedeného vyplýva, odpovedať na otázkou, čo ďalej po skončení ZŠ, je naozaj ťažká. Akokoľvek sa však rozhodnú, chceme im zaželať tie najlepšie výsledky a počas tohoročných prázdnin najmä veľa slnka, vody a pobytu na čerstvom vzduchu v krásnej oravskej prírode.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ZO SLOVENSKO- POĽSKÝCH ROKOVANÍ

V Dolnom Kubíne sa v dňoch 6.- 8. apríla 2000 konali dve pozoruhodné stretnutia: zasadanie slovensko-poľskej časti pracovnej skupiny pre kultúru, vzdelávanie a výmenné pobýty mládeže a zasadnutie pracovnej skupiny pre dejiny Spiša za účasti koordinačno-redakčného kolektívu pre syntézu dejín Spiša, expertov a predstaviteľov Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu.

Slovenská strana prostredníctvom viacerých účastníkov rokovania, predovšetkým z regiónu Oravy, informovala o aktuálnom stave spolupráce v tomto regióne. Referovali o.i. Terézia Chudá z Krajského úradu v Žiline, primátor mesta Dolný Kubín PaedDr. Ľubomír Bláha, starosta obce Zuberec Ing. Marián Jurin, Eva Behulová z Okresného úradu v Dolnom Kubíne, riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Mgr. Olga Žabenská a riaditeľ Oravského múzea P.O. Hviezdoslava RNDr. Dušan Karásek. O situácii Slovákov žijúcich v Poľsku informoval predseda Spolku Slovákov v Poľsku prof. Jozef Čongva, ktorý zároveň požiadal o vyriešenie problému zástupcu slovenskej menšiny v Poľsku v múzejných radách.

Za polskú stranu (Podkarpatské vojvodstvo) o kultúrnych výmenách v roku 1999 s prelínaním do roku 2000 informoval Marliusz Olbromski a obdobne za slovenskú stranu informáciu o kultúrnych a školských vzájomných aktivity v rámci Euroregiónu Tatry predstavil Milan Antaš. O smeroch zmien v polskom vysokom školstve hovorila Teresa Baderová.

Závery:

Slovensko-poľská pracovná skupina pre kultúru, vzdelávanie a výmenné pobýty mládeže podporí spoluprácu medzi školami so zameraním na výučbu kultúrneho dedičstva a regionálnu výchovu, ako aj spoluprácu pri výmene stáží pedagógov, pobytov žiakov a výmene skúseností v oblasti špeciálnej pedagogiky, envirometálfalnej problematiky, problematiky deviantnej, kriminalizujúcej a inak spoločensky neprijateľne sa správajúcej mládeže.

Pracovná skupina signalizuje pretrvávajúce problémy:
1. Procedurálne a právne ťažkosti pri prechode cez hranice školskej mládeže pri kultúrnej, vzdelávacej a turistickej výmene.

2. Procedurálne ťažkosti pri prevoze uměleckých diel na výstavy a cestách uměleckých súborov a jednotlivcov s materiálnym vybavením potrebným pre vystúpenia.

Poznamenajme na záver, že spoločná syntéza dejín Spiša vznikne v rámci činnosti Pracovnej skupiny pre dejiny Spiša Slovensko-poľskej komisie humanistických vied pri Ministerstve školstva SR a Ministerstve národného vzdelávania PR, ktorá vznikla na základe poverenia Slovensko-poľskej medzivládnej komisie pre cezhraničnú spoluprácu. Cieľom tejto kooperácie bude rozsiahle spoločné, syntetizujúce spracovanie dejín Spiša od najstarších čias až do súčasnosti v rozsahu 60 AH. Bude zahrňovať dokumentačné materiály (mapy, nákresy a ilustrácie) a doplnky (bibliografia, index atď.). Autorský kolektív budú tvoriť vedci zo Slovenska, Poľska, Maďarska, Nemecka a Fínska. (pk)

SPOMIENKY ODBOJÁRA

Vojnové udalosti ostali natrvalo v pamäti mnohých našich krajanov, nezriedka priamych účastníkov tejto najstraňejšej zo svetových vojen. Jedným z nich je aj František MODLA z Tribša, za ktorým sme sa vybrali, aby nám priblížil svoje životné osudy.

Detstvo na hospodárstve

František Modla sa narodil 14. januára 1921 v Tribši. Rodičia Andrej a Mária Modlovci gázdovali na niekolkohektárovom hospodárstve v Tribši, hoci pole mali aj v Nedeci, odkiaľ pochádzala Mária. František mal siedmich súrodencov: štyri sestry - Annu, Helenu, Máriu a Magdalénu a troch bratov - Andreja, Jozefa a Valenta. Keďže početnej rodine bolo ľažko vyžiť z neveľkého hospodárstva, Františkov otec si privyrábal ako cestár. Doma bolo dosť práce aj pre deti, preto František po ukončení 6-ročnej ľudovej školy ostal gázdoval na rodičovskom hospodárstve.

- Nenesel som však vždy len doma, - spomína František. - Popri práci na hospodárstve som sa priučil aj tesárskemu remeslu, preto som neskôr, ešte za slobodna, chodil často tesárič po okolí. Ved' práca na poli nebola nikdy zvlášť výnosná.

Na vojne

Čas rýchlo bežal, až nadišiel rok 1939. Vypukla druhá svetová vojna a Tribš sa spolu s inými severospiskými obcami opäť vrátil k Slovensku. František medzičasom vyrástol na statného mládence. Asi osud tak chcel, aby sa aj on zúčastnil týchto dejinných udalostí. V októbri 1941 dostal

F. Modla ako vojak slovenskej armády (zľava dole)

povolávací rozkaz na polročný vojenský výcvik v Ružomberku.

- Z Ružomberku už moja cesta smerovala na Ukrajinu, na východný front, kde som bol s celou rotou odvelený v máji 1942, - vráví František.

Na východnom fronte strávil František Modla v ľažkých podmienkach až 15 mesiacov. Potom im vymenili veliteľa a celú rotu stiahli na Slovensko. Konečne bol čas si trošku vydýchnuť. Mesiac strávili vojací v ružomberskej zotavovni. Potom dostal František trojtýždňovú dovolenkú a mohol sa, aj keď iba nakrátko, vrátiť domov. Tri týždne však ubehli veľmi rýchle a bolo treba opäť siahnuť po puške.

V SNP

Po návrate z dovolenky bol František s celou jednotkou premiestnený do Liptovského Mikuláša. Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa František zúčastnil mnohých bojov. Po zatlačení povstania do hŕbov bol jeho oddiel rozbitý a rozpustený. Tí, čo zostali, sa mali na vlastnú pásť vrátiť domov. Na cestu domov sa František pustil s niekoľkými kamarátmi. Ich cesta sa však nezaobíšla bez problémov.

- V Poprade na letisku nás zbadali Nemci, - spomína František. - Začali do nás strieľať, a mali sme veľké šťastie, že nás nezabil. Keďže sme nemohli ujsť, museli sme sa vziať. Nemci nás vzali do kežmarských kasární, kde už bolo veľa iných zajatcov. V Kežmarku cez kasárne tečie rieka Poprad. Na druhý deň, práve keď Nemci zadelovali zajatcov do práce kopat zákopy, trom z nás sa podarilo skočiť do rieky a ujsť.

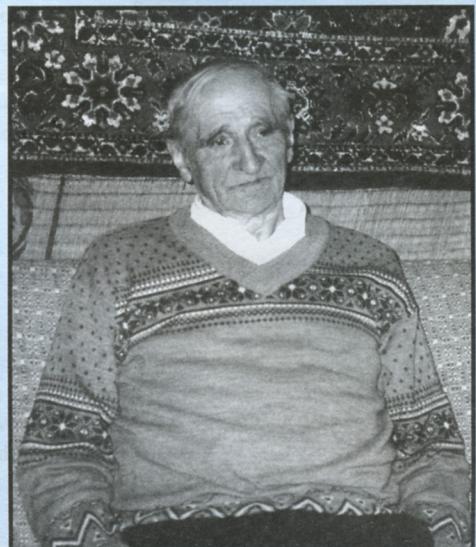
Domov sa František Modla vrátil tesne pred prechodom frontu cez Spiš. Najprv bol vo výpomocnej službe u miestnych financov, potom slúžil v hraničnej stráži.

- Naša stanica bola spočiatku na Groni, kadiaľ prechádzala hranica, - vráví, - potom nás premiestnili do Osturne.

Po ukončení vojny mohol konečne František Modla zostať doma. Na vojnu mu okrem spomienok ostali aj fotografie s kamarátmi. Na jednej z nich z ružomberského výcviku je spolu s krajanmi Františkom Mošom, Alojzom Gavendom a Alojzom Klukošovským z Novej Belej a s Vojtechom Heldákom z Čiernej Hory. S poslednými dvoma strávili nielen výcvik v Ružomberku, ale aj takmer poldruhoročné obdobie na východnom fronte.

Rodina

V roku 1947 sa František rozhodol zaľúbiť si vlastnú rodinu. Za manželku si vzal

František Modla dnes

Margitu Pavlicovú z Tribša. Po svadbe spolu s manželkou ostali bývať a gázdovať u jej rodičov.

Spoločne vychovali tri deti: synov Františka a Jakuba a dcérku Alinu. Dnes už všetci majú svoje rodiny. Alina ostala v rodnnej obci, synovia vysteckovali do Ameriky. Istý čas v Amerike strávili aj František. Vybral sa tam za prácou v roku 1973. Po piatich rokoch prišla za ním aj manželka. Spolu boli v zamorej ďalších päť rokov. Potom si však Margita Pavlicová zlomila nohu, a tak sa v roku 1983 spolu vrátili domov. Pred tromi rokmi sa František opäť vybral do Ameriky, no tentoraz už nie za prácou, ale na svadbu svojho vnuka Roberta. Po dvoch mesiacoch sa vrátil domov. Predtým však, v roku 1993 mu osud uštedril ľažký úder, keď ho navždy opustila manželka Margita.

Verný krajanskému hnuti

František Modla stál pri zrade Miestnej skupiny nášho Spolku v Tribši, ktorej ostal verný dodnes. Bol jedným zo spolu-zakladateľov a aktívnych činiteľov MS.

- Na začiatku sme boli veľmi silnou miestnou skupinou, - spomína. - V obci sa veľa robilo, dokázali sme veľa vecí presadiť. Dnes sa už činnosť našej miestnej skupiny tak nerozvíja. Ludia sú voči všetkému akýsi ľahostajní. Dlhé roky sme mali v obci aj dychovku, ktorej členom som bol aj ja. Dnes už aj tá zanikla.

František sa zúčastnil aj niekoľkých zjazdov nášho Spolku a pôsobil aj v revíznej komisií ÚV. Nemusím hľadať ani spomínať, že je verným čitateľom Života, ktorý si vždy s obľubou prečíta. Do ďalších rokov mu želáme veľa zdravia, pohody a pekných, príjemných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Vyročie zlatej svadby, t.j. 50 rokov spoločného manželského života, je neobyčajným dôvodom k oslove. Jubilanti sa vtedy zúčastňujú slávnosti, ktorú pre nich organizuje gminný úrad a v kostole si opäťovne, tak ako za mladi, slubujú manželskú vernosť a lásku. Milou pozornosťou k tomuto výročiu je aj blahoprajný list od prezidenta PR. Samozrejme v tento slávostný deň sa v ich domoch schádzajú všetci rodinní príslušníci, aby im zablahoželali a spolu oslavili túto nevšednú udalosť. Jedným z krajanských párov, ktorí nedávno oslavili 50-ročné jubileum spoločného života, sú manželia Mária a Karol IŠTÓKOVCI z Chyžného.

Mária Ištóková, rodená Jašurová (nar. 21. marca 1929 v Chyžnom), pochádza, podobne ako jej manžel, zo slovenskej rolnickej rodiny.

- *Mala som troch súrodencov*, - hovorí, - jednu sestru a dvoch bratov. Žiaľ, sestra Anna a brat Ján, ktorý sa po druhej svetovej vojne prestúpil do Litovského Mikuláša, už nežijú. Ďalší brat Karol žije aj s rodinou v Chyžnom. Do ľudovej školy som začala chodiť v roku 1937. Vychodila som 7 tried, z toho tri roky v poľskej a štyri v slovenskej škole. Dodnes si pamätám mená slovenských učiteľov Á. Hajduka a p. Kaššáku.

Krátko pred koncom vojny, keď sa front zastavil na Orave, prežila aj s rodinou ťažké chvíle. Aj keď sa v obci nebojovalo tak ako vo Veľkej Lipnici, zhorel ich dom a museli sa skrývať v pivnici pod školou. Tesne pred ústupom z Oravy Nemci zobraťi jej brata Jána a ďalších mládencov kopať protitankové zákopy a neskôr ho odvliekli do Nemecka, odkiaľ sa vrátil až po skončení vojny.

- *Po vychodení školy*, - pokračuje Mária, - som pracovala na rodičovskom hospo-

Jablonský vojt A. Wontorczyk vyznamenáva manželov Ištókovcov

Mária a Karol Ištókovci s vnukom Michalom

dárstve a ako 20-ročná som sa vydala. Hoci sme sa s mojím manželom Karolom Ištókom poznali prakticky od detstva, zoznámili sme sa až ovela neskôr, na veľkonočnej zábave v roku 1948. Zobrali sme sa po roku a sobáš sme mali 1. februára 1949 v kostole sv. Anny v Chyžnom. Po svadbe sme dosť dlho bývali u manželových rodičov, až kým sme si nepostavili vlastný dom v roku 1967. Viem to presne, pretože v tom čase sa nám narodilo už šieste z našich siedmich detí - syn Miroslav.

Ich najstarší syn Karol (1950) býva aj s rodinou v Podsklí, Ján sa oženil a býva vo Veľkej Lipnici, kde žije aj ďalšia dcéra Anna (Micháláková). Syn Tadeáš býva až za Dábrowou Górnicou, Bronislav žije v Pekelníku, Miroslav s manželkou a 1 a 1/2 ročným synom Michalom býva s rodičmi a najmladší Eduard, ktorý je zatiaľ slobodný, pracuje v Nemecku. Zatiaľ teda vystrojili už šesť svadieb.

Mária Ištóková, ako hovorí, väčšinu života strávila pri práci na domácom hospodárstve a v domácnosti a pri výchove detí. Aby im nič nechýbal, často chodievala na sezónne práce na Slovensko, kde si privyrábala vykopávaním zemiakov, pri žatve a pod.

Máriin manžel Karol Ištók sa narodil 21. apríla 1922 v Chyžnom. Mal troch súrodencov - dve sestry a jedného brata. Sestra Emília (Tomániaková) žije aj s rodinou v Námestove, Margita (Klímová) býva v Chyžnom a brat Ján, dnes už nebohý, býval aj s rodinou v Myjave na Slovensku. Na Slovensku, v Námestove, zomrel aj Karolov otec Anton (1984) a je tam aj pochovaný.

- *To ľudovej školy*, - hovorí Karol, - som chodil v rokoch 1929 až 1936. Po jej ukončení som zostal pracovať pri rodičoch a keďže sme si chceli trošku privyrobiť, chodil som aj s mamou predávať vajíčka až do Zakopaného. Oplatilo sa nám merať takú dlhú cestu, keďže tam platili 10 grošov za 1 vajíčko, kým na

trhu v Jablonke len 5 gr. Keď neskôr vypukla 2. svetová vojna, mal som to šťastie, že ma nepovolali na vojenčinu. A tak som sa vybral pracovať do Rakúska (1941-42), kde som robil v lesoch nedaleko Linza.

Krátko po skončení vojny sa na Orave vyuvinulo silné krajanské hnutie. Aj v Chyžnom sa krajania začali pripravovať na začatie Spolku Slovákov. Nevyhýbal sa im ani Karol, chodil na mnohé stretnutia, ktoré sa konali o.i. v dome Andreja Fulu, neskôr predsedu MS SSP v obci. V rokoch 1956 až 1966 pracoval ako murár v Ostrave a ako murár si privyrábal aj po návrate domov.

- *Stavali sme domy*, - hovorí, - po celej Orave, najviac však vo Veľkej Lipnici a Jablonke. Robili sme aj v Týnci pri Krakove, Krościenku a inde. Mal som vtedy už početnú rodinu, z hospodárstva sa dalo vyžiť len veľmi ťažko, preto som sa snažil zarábať ako sa len dalo. Od roku 1993, keď sme prepísali hospodárstvo na syna Miroslava, som v dôchodku. Žiaľ, nezarátali mi doň ani prácu v Rakúsku, ani v Československu.

Spolu s manželkou sa teraz tešia najmä z úspechov detí a 13 vnukov a vnučiek. Ich najstaršia vnučka, 25-ročná Anna Micháláková je učiteľkou v Technickom lyceu vo Veľkej Lipnici.

V rodine Márie a Karola Ištókovcov sa možrejme nechýba Život. Karol je dlhoročný členom MS SSP v obci. Keď mu čas dovolí, rád chodí na krajanské podujatia. Keďže manželia majú mnoho príbuzných na Slovensku, je len samozrejmé, že sa zaujímajú o všetko, čo priamo súvisí so Slovenskom. K láske ku Slovensku sa snažia viesť aj svoje deti a vnukov.

K peknému životnému jubileu im želáme najmä veľa zdravia, lásky a pokoja.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Požiarne zbery počas spoločného pochodu do kostola

SVIATOK POŽIARNIKOV

Repiská sú malebnou spiškou dedinou s prekrásnym výhľadom na Tatry. Je to však aj obec ktorej ráz sa mení z roka na rok. Tradičnú drevenú zástavbu nahradzujú moderné murovanice a do každého kúta obce sa bez problémov dostaneme pohodlnou asfaltovou cestou. Škoda len, že keď nevlastníme automobil, musíme tam ísť napr. z Jurgova, Čiernej Hory či Lapšanky peši. Do Repísk totiž ešte vždy nepremáva žiazen autobus. Minulé leto sice chodil do Vojtičkovho Potoka, avšak s prvým snehom sa jeho premávka skončila. Je to škoda, lebo pravidelné autobusové spojenie by do týchto končín určite pritiaholo mnohých turistov, na čom by mohla získať celú obec. Koncom apríla obyvatelia Brijovho Potoka, kam sme sa tentokrát vybrali, mali už väčšinu jarných prác za sebou. Ostalo im už ukončiť snáď len sadenie zemákov a potom čakať na výsledky svojej práce. Väčšina Repišťanov sa však hneď po skončení jarných prác poberá za prácou z rodnej obce. Vedľa samého gazdovania je dnes ľahko vyžiť.

Repiská - Brijov Potok...

DEŇ POŽIARNIKA

Nedeľa 30. apríla bola v Repiskách - Brijovom Potoku slávnostným dňom. Na tento deň totiž pripadá v tejto obci miestny odpust. Aj počasie bolo akési sviatočné. Slniečko už od skorého rána krásne svetilo, preto nečudo, že do Brijovho Potoka prišli na odpust mnohí obyvatelia z okolitých dedín. Viacerí z nich boli určite prekvapení, keď ich cestou predbehol požiarnický automobil, potom ďalší a ďalší. Určite sa s obavami pozerali dopredu, či náhodou nezočia nad Repiskami zlovestnú stuhu dymu. Ukludniť ich však mohol pohľad na samých požiarnikov, ktorí boli oblečení nie v pracovných, ale vychádzkových uniformách. V tento deň totiž požiarnici z gminy Bukovina Tatrala oslavovali v Repiskách - Brijovom Potoku deň požiarnika.

Slávnosť sa začala nástupom pred miestnou požiarou zbrojnicou, kde sa zišli predstaviteľia požiarnych zborov z celej gminy. Nechýbali ani zástupcovia okresného požiarneho zväzu. A akáže by to bola oslava bez hudby? Požiarnikom prišla zahrať dychovka z Jurgova. Po nástupe sa slávnostný pochod za rezkých zvukov dychovky pohol ku kostolu, kde sa o dvanásť hodine začala svätá omša

J. Repiščák, čestný predseda repiškého zboru

venovaná požiarnikom. Aj tieto bohoslužby spríjemnila svojou hrou jurgovská dychovka. Po omši požiarnici odpochodovali späť do požiarnej zbrojnice, kde na nich čakalo pohostenie. Domáci požiarnici sa postarali o to, aby ich hostom nič nechýbalo. Bola to príležitosť nielen sa posilniť, ale sa aj spolu pozuhovárať, zaspomínať na staré časy. Zaspomíname si aj my na začiatky požiarneho zboru v Repiskách - Brijovom Potoku.

ZAČALO SA OD POŽIARU

V roku 1956 vypukol v jednom z domov v Brijovom Potoku požiar. K ohňu sa hned zbehlí miestni obyvatelia a podarilo sa im ho vedrami vody z nedalekého potoka uhasiť a značnú časť domu zachrániť. Keď prišli privolaní požiari už nebolo čo hasiť. Repišťania si však uvedomovali, že vodou nosenou vo vedorách sa nedá vždy oheň uhasiť, a kým prídu požiarnici môže už byť neskor. Preto sa ešte v tom istom roku rozhodli založiť vlastnú požiarne jednotku. Hlavnými organizátormi požiarneho zboru boli krajania Ján Jurgošian a Ján Repiščák. Krátko potom repiškí požiari dostali od Okresného požiarneho zboru v Novom Targu ručnú striekačku, ktorá im slú-

... a ich hasičská zbrojница

Interiér repišského kostola

žila desať rokov. Neskôr obdržali motorovú striekačku M-40. Prvým veliteľom repišského zboru bol Vladislav Šiška, po ktorom velenie prevzal v roku 1966 Ján Repiščák. Dodajme, že krajan Repiščák, ktorý je zároveň spoluakladateľom a predsedom Miestnej skupiny SSP v Repiskách, po absolvovaní požiarneho zaškolenia vo Wieliczke bol menovaný aj za veliteľa Obecného požiarneho zboru, združujúceho zbyty z Repíšk, Čiernej Hory a Jurnova. Túto funkciu plnil sedem rokov. Naproti tomu veliteľom repišských požiarov bol až sedemnásť rokov. Za jeho vedenia sa zbor značne zmodernizoval. V jeho výzbroji príbude nová striekačka Leopolia M-800. Vtedy vznikla aj pomocná požiarnica jednotka v susedných repišských Potokoch - Grocholovom a Vojtičkovom, ktorá po dvoch rokoch začala fungovať ako samostatný zbor.

V roku 1983 zvolili v Brijovom Potoku nového veliteľa zboru - Jána Trzopa a Jánovi Repiščákovi udeleni doživotný titul čestného predsedu. Začiatkom devädesiatych rokov Repiščania dostali prvé požiarne auto značky Star. Bol to však už starší, vyslúžilý automobil, a tak sa požiarnici rozhodli zaobstaráť nové vozidlo. Podarilo sa im to v roku 1997, keď zo Slovenska dovezli novú Tatu s nádržou na 8 tisíc litrov vody. Spolu s automobilom sa Repiščania obohatili aj o novú striekačku M-1200. Oveľa skôr, lebo v roku 1977, sa miestni obyvatelia pustili do výstavby požiarnej zbrojnice. Spoločnými silami sa im po dvoch rokoch podarilo zbrojnici vybudovať. Pri výstavbe im s pomocou prišiel aj Okresný požiarny zväz v Novom Targu. Po získaní novej Tatry museli k zbrojnici pristaviť časť garáže. Dodajme, že na poschodie tejto peknej zbrojnice sa nachádza klubovňa MS SSP.

Našťastie v Repiskách sú požiare zriedkavosťou, takže miestni hasiči nemusia často zasahovať. Sú však vždy pripravení ísť na pomoc. Zúčastňujú sa všetkých požiarických cvičení a iných podujatí, na ktorých predvádzajú svoju znamenitú pripravenosť. Prajeme im, aby proti červenemu kohútovi v obci nemuseli ešte dlho zakročiť.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

Vjúni sa 70 rokov dožívá Angela Ďurčáková (24. 6.) z Hornej Zubrice, 65 rokov Bronislav Vojčík (6. 6.) z Hornej Zubrice, Cecília Andrašáková (18. 6.) a Vladislav Sonček (19. 6.) z Jablonky, 60 rokov Štefan Kozák (4. 6.) z Podsrnia, 55 rokov Emilia Knapčíková (29. 6.) z Dolnej Zubrice a 45 rokov Olga Siarková (28. 6.) z Podsrnia. Naším jubilantom želáme veľa zdravia, šťastia a spokojnosti v ďalšom živote.

10. apríla t.r. sa konalo zasadanie gminnej rady v Jablonke, na ktorom o.i. schválili výšku nájomného, schválili gminný program Profylaxie a riešenia problémov alkoholizmu '2000 a ustálili spôsob odmenu členov komisie, ktorá pripravila tento program.

Vyše 40 litrov kvásku a domáce zariadenie na výrobu vysokopercentného alkoholu zhobili 30. marca t.r. jablonskí policajti počas prehliadky domu Stanisława S. v Malej Lipnici.

Počas požiaru, ktorý vypukol 30. marca t.r. v Hornej Zubrici, zhorel o.i. obytný dom, traktor a niekoľko polnohospodárskych strojov. Škody odhadli na 100 tisíc zlôtich.

Jablonke stavbári pokračujú vo výstavbe novej športovej haly (na snímke), pri ZŠ č. 1. Na jej výstavbe sa v tomto roku má preinvestovať vyše 300 tisíc zlôtich. Hala má byť odovzdaná do užívania v roku 2001.

Vdňoch 23. až 24. mája 2000 sa vo všetkých základných školach v Poľsku uskutočnili tzv. kompetenčné testy žiakov 8. tried ZŠ z poľského jazyka a matematiky. Závisle od výsledkov testu, ako aj bodov za vysvedčenie, sa budú môcť dostať na strednú školu.

Dňom 1. mája t.r. prestal pôsobiť vo funkcii riaditeľa Oravského centra kultúry v Jablonke Piotr Męderak. Meno nového riaditeľa OCK nebolo do uzávierky nášho časopisu známe.

Hoci veľkonočné sviatky sú už dávno za nami, pripomeňme si ich nezvyčajnú atmosféru aspoň ručne maľovanými kraslicami (na snímke), ktoré zhотовili žiaci 5. triedy ZŠ č. 2 v Podhradí pod vedením riaditeľky školy Mgr. Marie Pierógowej.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z DEJÍN FALŠTÍNA (2)

POKRAČOVANIE Z Č. 5/2000

Na statku Jungenfeldcov, ako som už spomínał, chovali niekoľko desiatok kráv, ktoré sa cez celé leto pásli na tzv. Nižnej rovni, a iba na zimu sa vracali do Falštína. Na Nižnej rovni bolo totiž značné množstvo pasienkov, tiahnúcich sa pozdĺž Dunajca, a vyše 40 hektárov ornej pôdy. V súvislosti s tým dal tam barón postaviť maštale pre kravy, ako aj stodoly, v ktorých skladovali úrodu. Na mieste mlátili obilie a až na zimu ho prevážali do Falštína.

Územie Nižnej rovne je dnes zaplavené vodou z nádrže nedeckej priehrady. Chcem ešte poznamenať, že pri ceste nedaleko zákruty, kde je škôlka, sa kedysi nachádzala krčma, ktorú viedol krčmár Pandrok, občan Falštína židovského pôvodu.

V roku 1914 zomrel vo veku 58 rokov barón Karol Jungenfeld. Po jeho smrti sa vedeniu celého hospodárstva na statku venovala manželka zosnulého Karolína Dora. Bola to žena veľmi skromná, ale rozhodná a hospodárska, ktorá dokázala múdro hospodáriť. Žiaľ, o rok neskôr, postihlo statok veľké nešťastie. V lete 1915 vypukol v dvorských maštaliach veľký požiar, v ktorom zhorel takmer celý dobytok. Podľa rozprávania najstarších obyvateľov Falštína, očitých svedkov požiaru, za obeť plameňov padlo okolo osemdesiat kusov dobytka.

V tom istom roku ako zomrel barón K. Jungenfeld, teda v júli 1914 vypukla prvá svetová vojna. Povolali na ňu aj barónovho syna Tivadara Jungenfelda, ktorý odišiel na front a dostal sa do ruského zajatia. Spolu s ďalšími zajatcami bol prepravený do tábora na Sibíri. Tivadar bol odvážny človek, muž činu, ktorý nechcel celé roky, a možno aj celý život, stráviť v zajateckomtábore. Čažko znášal tamojšie neludské podmienky, túžil po slobode a preto sa rozhodol z tábora ujsť. Po starostlivej príprave sa mu aj s jedným spolužärom rumunského pôvodu podarilo nepozorované opustiť tábor a vydať sa na cestu k slobode. Ne-

Lesná škôlka vo Falštíne

Na ceste pred Falštínom

pobrali sa však na západ, smerom k Európe, ale na východ. Po viac mesačných útrapách prešli cez celú Sibír a dostali sa nакoniec až na Aljašku a odtiaľ do Spojených štátov, kde sa dočkali konca vojny.

Po vojne sa Tivadar Jungenfeld aj so spomínaným priateľom z Rumunska vrátil do Falštína, kde prevzal od matky vedenie statku. Mladý barón, žiaľ, neboli taký hospodárny ako jeho otec alebo matka. Sám sa hospodárstvom nezaoberal, ale ho zveril do rúk svojho priateľa Rumuna, ktorého menoval riaditeľom statku. Ten sa však v poľnohospodárstve nevyznal a nepoznal ani tunajšie prírodné podmienky, preto statok začal upadať.

Krátko po synovom návrate z vojny ochorela jeho matka, barónka Karolína Dora, rodená Salomonová, a v roku 1920 aj zomrela. Z rodu Jungenfeldcov zostal už len syn Tivadar. On však tiež neboli celkom zdravý. Vojnové útrapy, život v zajatí a dlhotrvajúci útek z tábora v drsných sibírskych podmienkach vážne podlomili jeho zdravie, v súvislosti s čím často chorlavel. Ked sa teda vrátil domov, kúpil si automobil, kabriolet, ktorý na

tie časy bol veľkou raritou v celom okolí. Hoci sám rád jazdil, zamestnal aj vodiča priamo z Falštína menom Horničák (od Kovolki), ktorý ho vozil na návštevy a iné cesty. Raz, kdeši na prelome dvadsiatych a tridsiatych rokov, ked prechádzali okolo Nedeckého zámku, došlo k nehode. Auto sa prekotilo a spadol z vysokého strmého svahu dolu k Dunajcu. Tivadar, ktorý práve počas tej nešťastnej jazdy sám riadil auto, stihol v poslednej chvíli z vozidla vyskočiť a okrem škrabancov sa mu nič nestalo. Žiaľ, jeho vodič Horničák nemal toľko šťastia a na mieste zahynul. Zanechal po sebe sedmoro detí.

Hoci Tivadar Jungenfeld vyviahol z nehody so zdravou kožou, nebolo mu súdené dlho žiť. Vojnovu podlomené zdravie ho nakoniec pripútalo k posteli a po dlhej chorobe zomrel vo veku 41 rokov dňa 2. mája 1933. Ešte pred smrťou spísal závet, v ktorom celý majetok odovzdal svojej tete (matkinej sestre), grófke Salomonovej z Nedeckého zámku. Tivadarov pohreb sa konal 5. mája 1933 v populárnejších hodinách. Hoci bol luteránskeho vyznania, mal veľmi slávnostný, katolícky pohreb, ktorého sa zúčastnilo množstvo kňazov a okolitého obyvateľstva. Aj ja, hoci som mal len 9 rokov, som sa zúčastnil tohto pohrebu, takže si dobre pamätám túto smútočnú udalosť.

Po smrti Tivadara Jungenfelda sa podľa záveta ujala hospodárenia na falštnskom statku grófka Salomonová. Predtým však prepustila z práce riaditeľa statku, spomínaného Rumuna, a na jeho miesto zamestnala Emila Schlegela z Nedece-Zámku, ktorý zastával funkciu riaditeľa až do konca vojny v roku 1945, keď statok prestal existovať. Posledným gazdom na statku bol Andrej Milaniak.

Musím podotknúť, že E. Schlegel bol dobrým hospodárom a za jeho riadiťovania sa statok celkom pekne rozvíjal. Nadalej tam chovali kravy, býky, voly a ošípané, aj žrebčinec bol vzorne udržiavaný. Fungovala tiež pálenica vyrábajúca špiritus, ktorá dávala značné príjmy. Na žatevnej práce statok najímal robotníkov zo Slovenska, ktorí nielenže zožali a zviezli úrodu z poľa, ale obilie aj vymlátili mlátačkami. Za svoju prácu, podľa dohody, dostávali plácu v obilí.

Ako som už na začiatku spomenul, kravy zo statku sa cez leto pásli na Nižnej rovni pri Dunajci, ktorý bol v tom čase hranicou riekom medzi Poľskom a Slovenskom. Vzhľadom na blížiaci sa front, nemecká hraničná stráž už v tomto období hranicu tak prísně nestrážila. Využili túto okolnosť susedia z ľavej strany Dunajca, občania Maniov, ktorí sa v auguste 1944 v noci prekradli zamaskovaní k maštaliom falštnského statku na Nižnej rovni a ukradli odtiaľ vyše štyridsať kráv. Prehnali ich cez Dunajec a rozdelili si ich pomedzi seba. O krádeži kráv sa potom sice hovorilo, že sa jej dopustili partizáni, ale nebola to pravda. Páchateľmi boli Maniovčania.

Po prechode frontu cez Spiš v januári 1945 falštnský statok prestal prakticky existovať. Vela z jeho majetku, v tom najmä živý inventár, zobraza Červená armáda pre potreby vojska. V rokoch 1946-1947 statok znárodnili. V rámci pozemkovej reformy polia rozdelili medzi bývalých sluhov a pracovníkov na statku, ako aj ďalších falštnských maloroľníkov, kym lesy prevezal štát. Pri pozemkovej reforme sa však zabudlo na to, že rolníci, čo dostali pôdu, potrebujú čímsi kúriť, aby sa mohli zohriať, uvarí si, prípadne postaviť si z niečoho kurín, maštači dom. Keďže nedostali ani kúsok lesa, ich situácia, najmä v počiatocnom období, bola tažká, tým viac, že za pôdu z pozemkovej reformy museli platiť. Túto pohľadávku splácali niekoľko rokov spolu s pozemkovou daňou.

O dalšom vývine Falštna by sa dalo ešte veľa napísat. Sú to však už novšie dejiny tejto nevelkej obce pod Sokoľou skalou, ktoré si pamätá mnoho Spišiakov, v tom aj dnešné stredné pokolenie. Preto len poznamenám, že aj keď pomaly, Falštna sa začala rozvíjať, opekniesť a hospodársky vzmáhať. Nemal to také ľahké, ako iné obce, ved začínal - dalo by sa povedať - skoro od samého začiatku. Napr. dlhé roky bola v obci len jedna studňa. Pomaly si však aj tu kliesnil cestu civilizačný pokrok. Aj keď trochu neskôr, obec bola elektrifikovaná a začala sa modernizovať. Z iniciatívy Jozefa Čajku a ďalších občanov, ako napr. Jašontekovci, Horničákovci, Klimčákovci a iní, zorganizovali Falštnčania Dobrovoľný hasičský zbor, pre ktorý neskôr postavili aj peknú požiarne zbrojnici. Prvým veliteľom zboru bol Jozef Čajka, aktívny spoločenský činiteľ obce. Dodam ešte, že v osiemdesiatych rokoch sa obyvatelia obce pustili do pre stavby bývalej panskej sýpky, ktorú adaptovali na peknú kaplnku, vďaka čomu majú dnes nededeľne bohoslužby priamo na mieste. Samozrejme, to nie sú jediné iniciatívy Falštnčanov. V obci sa urobilo veľmi veľa, o čom na svojich stránkach pravidelne píše aj Život. Občania sa stali akýsi aktívnejší, dobre hospodári a majú pekné vyhliadky do budúcnosti, k čomu prispela aj výstavba nedeckej priehrady na Dunajci a vznik veľkej vodnej nádrže, ktorá prospieva rozvoju turistiky v obci i celom okolí.

JÁN BRINČKA

SPOMIENKA NA AUGUSTÍNA BRYJU

V tomto mesiaci uplyva práve desať rokov, keď nás navždy opustil (21. júna 1990) zaslúžilý krajanský aktivista Augustín Bryja z Vyšných Láp.

Patril k významným osobnostiam nášho krajanského hnutia, do ktorého sa zapojil hned po vojne. Stál pri zdrode vtedajšieho Spolku Čechov a Slovákov na Spiši, v ktorom potom mnoho rokov aktívne pôsobil ako člen OV. Patril tiež k spoluzakladateľom Miestnej skupiny Spolku vo Vyšných Lapsoch. Po zlúčení našej organizácie a vzniku KSČaS v roku 1957 bol dva roky podpredsedom (1961-63) ústredného výboru, členom predsedníctva a neskôr (až do roku 1984) členom ÚV. Bol to človek, ktorý celý svoj život venoval nezástenej, aktívnej, verejnoprospešnej práci.

V sedesiatych rokoch pracoval ako kultúrny inštruktor spišského obvodu nášho Spolku a významne sa zaslúžil o rozvoj krajanského folklórneho hnutia. Medzi roky založil a dlhé roky viedol vynikajúci divadelný krúžok a neskôr aj folklórny súbor Miestnej skupiny Spolku vo Vyšných Lapsoch, ktorý aj vďaka jeho obetavej práci získal mnoho ocenení doma a na Slovensku. Podielal sa tiež na vzniku nášho časopisu Život a dlhé roky bol jeho neúnavným propagátorom, členom redakčnej rady, aktívnym dopisovateľom a viacnásobným laureátom súťaže o Zlaté pero.

Augustín Bryja bol človekom s ďalekosiahlym myšlením a vynikajúcimi organizačnými schopnosťami. Dobre chápal potreby krajanov, aj to, že budúcnosť Spolku je v rukách mládeže, preto jej venoval veľa pozornosti. Pripomínať jej slovenské korene, povzbudzovať a snažiť sa ju zapájať do kultúrnej činnosti. Propagoval slovenčinu na základných školách, podielal sa na organizovaní recitačných súťaží na Spiši a iných podujatí. V pamäti krajanov utkvel najmä ako iniciátor výstavby slovenskej klubovne vo Vyšných Lapsoch. Venoval jej skutočne veľa času a úsilia, až napokon jeho vytrvalosť priniesla úspech. 27. septembra 1981 mohol konečne vytvárať klubovnu slávnostne otvoriť.

Popri krajanskej práci bol Augustín Bryja aj aktívnym spoločenským a hospodárskym činiteľom v obci. Už v roku 1930 sa stal veliteľom miestneho hasičského zboru a túto funkciu plnil až do roku 1945. Po vojne bol organizátorom a spoluzakladateľom Svojpomocného roľníckeho družstva (GS), v ktorom pracoval ako zásobovateľ.

Za svoju záslužnú, obetavú spoločenskú činnosť dostal viacero štátne vyznamenania, o. i. Rytiersky kríž Radu obrodenia Polska, Zlatý kríž za zásluhy, ako aj odznaky a medaily - Zaslúžilý kultúrny činiteľ, Zaslúžilý pre krakovské a nowosączské vojvodstvo. Je tiež nositeľom medaily nášho Spolku Za zásluhy pre KSSČaS, ako aj bronzovej medaily Slováci vo svete, ktorú mu udeliла Matica slovenská.

Ja sám si na svojho deda Augustína Bryja spomínam najmä ako na veľmi múdreho a sčítaného človeka, ktorý aj keď nemohol študovať, mal neobyčajne široký vedomostný obzor. Bol znamenitým rečníkom a rozprávačom. Pamätam sa, že sme ako deti dokázali celé hodiny počúvať jeho pútavé rozprávania o mladosti strávenej medzi čížmárskymi učňami či o vojenčine medzi husárm, nehovoriac o množstve bájí, rozprávok a rôznych príbehov, ktoré poznal.

Bol to človek vždy ochotný pomôcť a dobre poradíť, slúžil všetkým bez ohľadu na národnosť a určite mu patrí aspoň tichá spomienka.

JÁN BRYJA

Krajania a ostatní účastníci seminára...

... počas besedy v Decjuszovej vile

MENŠINY DEŇ ČO DEŇ

Krakovský Spolok Decjuszova vila už dlhší čas usporadúva popularizačno-vzdelávaciu akciu pod názvom Menšiny deň čo deň. Jej cieľom je obohatiť vedomosti Poliakov o národnostných a etnických menšinách žijúcich v minulosti i v súčasnosti na území Poľska. Ide tu aj o vytvorenie určitého základu prospievajúceho otvorenosti, ale aj pomoci pri riešení problémov jednotlivých menšíň. Programu akcie sa okrem organizátorov a predstaviteľov jednotlivých menšíň zúčastňujú aj učitelia, študenti, novinári a zástupcovia miestnych samospráv. Celkovo je program rozdelený na štrnásť stretnutí, z ktorých každé je venované inej menštine.

V sobotu 8. apríla sa konalo stretnutie venované slovenskej menštine žijúcej v Poľsku. Jeho program bol rozdelený do troch častí. Účastníci sa najprv zišli v Centre židovskej kultúry v Krakove, kde si vypočuli prednášky známeho etnografa zaobrájúceho sa dejinami a kultúrou Spiša Antona Krocha a predsedu Spolku Slovákov v Poľsku prof. Jozefa Čongvu. Prvá prednáška bola zameraná na minulosť Spiša, presnejšie na národnostné vzťahy v tomto regióne v 20. storočí, kým prof. Čongva mal vo svojom prejave na zreteľi hlavne prítomnosť a perspektív slovenského etnika na Spiši. V doobedňajšej časti programu sa slova ujal aj

bývalý velyvyslanec Poľska v Československu prof. Jacek Baluch. Z nášho Spolku na prednáškach boli prítomní: tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga, predseda OV SSP na Spiši František Mlynarčík, predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, čestný predseda SSP Ján Molitoris, predseda MS SSP vo Vyšných Lapšoch Jozef Krišák, tajomník MS SSP v Mikolóve Bronislav Knapčík, predseda krakovskej MS SSP Jerzy M. Božyk, lektorky slovakistky na JU Vlasta Juchniewiczová a Maryla Papiežová a ďalší.

Druhá časť programu sa konala poobede priamo v Decjuszovej vile, kde sa uskutočnil seminár venovaný súčasnému životu a problémom slovenskej menšiny v Poľsku. Zúčastnil sa ho o.i. aj Kurátor osvety v Krakove Jerzy Lackowski. Počas seminára krajania oboznámili prítomných s dnešnou situáciou Slovákov v Poľsku, s otázkou rešpektovania národnostných práv a s mnohými problémami, s akými sa stretávali a podnes stretávajú. Účastníci seminára prejavili o krajanské záležitosti a ich riešenie veľký záujem. Seminárna beseda trvala až do večerných hodín.

Tretia časť programu pokračovala v sídle ÚV nášho Spolku, kde sa účastníci mohli stretnúť s kultúrou slovenskej menšiny. Najprv si

Prof. J. Čongva počas prednášky

prezreli výstavu prác krajanských detí posielaných na výtvarnú súťaž Života, potom ich tajomník ÚV L. Molitoris oboznámił so súčasnou činnosťou Spolku a tlačiarne. Program zavŕšilo vystúpenie krajanského súboru Spiš z Novej Belej pod vedením Jozefa Majerčáka a belianskej sláčikovej kapely. Ich pásmo slovenských a spišských spevov a tančov si získalo veľké uznanie a dlhotrvajúci potlesk divákov. Dúfajme, že takéto podujatia sa budú konať častejšie, aby sa s otázkami menšíň mohol oboznámiť čo najširší okruh poľskej spoločnosti.

Text a foto: JÁN BRYJA

Účastníci podujatia pri prehliadke výstavy v galérii Spolku

Vystupuje súbor Spiš z Novej Belej

Veľvyslanec SR s manželkou počas privítania na recepcii

Záber na pamiatku s pracovníkmi veľvyslanectva a krajancami

ROZLÚČKA S VEĽVYSLANCOM SR

Pri príležitosti ukončenia svojej diplomatickej misie v Poľsku usporiadal veľvyslanec Slovenskej republiky Ondrej Nemčok slávnostnú recepciu, ktorá sa konala 13. apríla t.r. Zúčastnilo sa jej niekoľko osôb, medzi nimi poslanci Sejmu PR, senátori, ministri poľskej vlády, zástupcovia diplomatického zboru vo Varšave, predstaviteľia kultúrnych, hospodárskych a vedeckých inštitúcií, médií a iných ustanovizní. Za Spolok Slovákov v Poľsku sa recepcie zúčastnili tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Šternoga.

Počas stretnutia odzneli viaceré prípitky a slová uznania slovenskému veľvyslancovi, ktorý bol v hlavnom meste Poľska, ale aj mimo neho, známou a oblúbenou osobnosťou. Významne prispel k

rozšíreniu slovensko-poľských vzťahov a k popularizácii Slovenska, jeho kultúry, vedy i súčasného života v Poľsku.

Poznamenajme, že Ondrej Nemčok pôsobil vo funkcii veľvyslance SR v Poľsku od 14. septembra 1998 do 30. apríla 2000. Dobre poznal krajanské prostredie na Spiši a Orave, kde navštívil niekoľko obcí a zúčastnil sa viacerých kultúrnych podujatí nášho Spolku, nehovoriac o sídle ÚV SSP v Krakove, kde bol častým hostom. Krajanské problémy, ako sa nám zdôveril, mu boli vždy blízke, preto sa nám v rámci svojich možností snažil neustále pomáhať v ich riešení. Do ďalších rokov prajeme p. veľvyslancovi veľa zdravia a mnoho osobných a pracovných úspechov.

J. Š.

KRÁTKO ZO SPIŠA

V polovici apríla bola nakrátko prerušená automobilová doprava cez Tribš, spôsobená opravou mosta cez riečku v strede obce. Opravu si vyžaduje aj vozovka, ktorá je, najmä cez dedinu, veľmi derivá.

Novotargský zväz chovateľov oviec a kôz organizoval na Spiši začiatkom apríla už tradičný výkup jahniat, ktoré boli exportované do Talianska. Na prelome apríla a mája sa viačerí bačovia so svojimi čriedami vybrali po prvýkrát na pašu. Jedného z nich sme stretli v Nedeci (na snímke).

V dňoch od 21. mája do 5. júna t.r. sa krempašskí žiaci učiaci sa slovenský jazyk zúčastnili ďalšieho ročníka tzv. školy v prírode, ktorú pre krajanské deti organizujú v Detvianskej Hute. Na Slovensko vycestovalo 18 žiakov zo 4. a 5. triedy ZŠ pod dohľadom učiteľiek slovenčiny Agáty Brijovej a Žofie Chalupkovej.

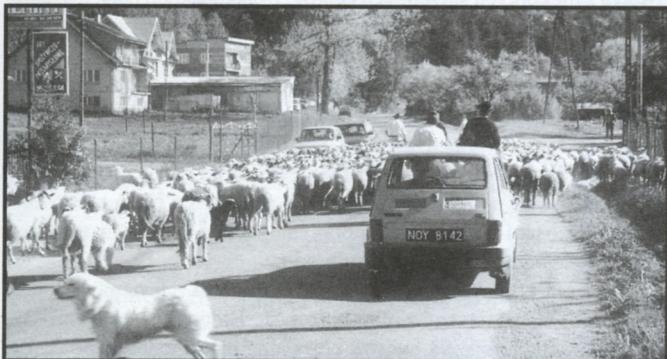

Nová gminná biologická čistička odpadových vôd v Čiernej Hore od Jurgova (na snímke) je skutočne vyhovujúca požiadavkám dnešnej doby. Každý deň môže očistiť až 1000 m³ odtokov. Len škoda, že dodnes - hoci pracuje už dlhší čas - nie je na ňu napojená práve Čierna Hora.

Krempašskí žiaci chodia do školy na bicykloch, aj keď majú do nej celkom blízko. Zíšlo by sa im pri škole nejaké parkovisko, aby svoje tátose nemuseli opierať o steny a ploty okolitych domov (na snímke).

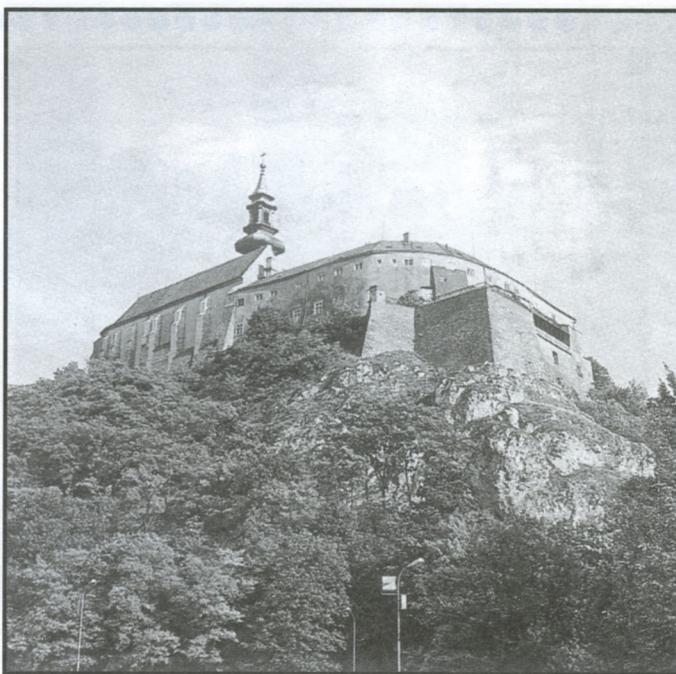
Text a foto: JÁN BRYJA

HISTORICKÉ PAMIATKY NA SLOVENSKU

Skalnaté bralo Nitrianskeho hradu malo oddávna významnú strategickú polohu, ktorá bola na území Slovenska ojedinelá. Ovládalo priestory vzdialené desiatky kilometrov na západ, juh a východ. Hradnú rovinku chránil od severu príkry zráz masívu Tríbeč a meander rieky Nitry. Hrad bol prirodzeným strediskom veľmi úrodného kraja, ktorým prechádzali veľmi dôležité dopravné i obchodné tepny, v tom i jantárová cesta.

Jedinečné výhody, ktoré poskytoval nitriansky hradný vršok, využívali ľudia oddávna. Priamo na ňom a v jeho bezprostrednom okolí existovali paleolitické sídliská, neskôr i sídliská doby bronzovej a železnej. Po Skýtoch, Trákoch, Keltoch, Dákoch a Kvádoch sa tu napokon v období stahovania národov usadili Slovania. V druhej polovici 8. storočia a v 9. storočí vzniklo na hradnom návrší a v jeho okolí niekoľko samostatných hradísk (Na vršku, Martinský vrch, Zobor, Borina a Lupka) s vysokou hospodárskou úrovňou. V prvej tretine 9. storočia sa zjednotili a vytvorili rozsiahly nitriansky región, nazývaný aj Nitrianskym kniežatstvom. Hradisko na Martinskom vrchu sa najpravdepodobnejšie stalo sídlom prvého historicky známeho kniežaťa Nitry Pribinu. Do jeho čias patrí v Nitre aj postavenie prvého známeho kresťanského kostola na území Slovenska. V obrannom spise O pokrstení Bavorov a Korutáncov sa zachovala i správa, že soľnohradský (salzburský) arcibiskup Adalram posvätil Pribinovi na jeho majetku v Nitre kresťanský chrám (ok. r. 828-829).

Majestátny Nitriansky hrad

NITRA A NITRIANSKY HRAD

Hradná katedrála. Snímky: archív

Okolo roku 830 moravský knieža Mojmír vyhnal Pribinu z Nitry a spojením území ležiacich na západ a na východ od rieky Moravy položil základy Veľkomoravského kniežatstva. Nitra a jej hradný obvod sa stal začas údelom kniežaťa Svätopluka I. a neskôr zrejme aj jeho syna Svätopluka II. O tom, že Nitra už vtedy bola dôležitým politickým a strategickým bodom a významným ekonomickým a kultúrnym strediskom, svedčí aj skutočnosť, že sa v roku 880 stala sídlom biskupstva, druhého na území Veľkomoravskej ríše, a že na Zobore existoval benediktínsky kláštor, pri ktorom bola zriadená najstaršia škola na Slovensku.

Po zániku Veľkej Moravy (r. 906) zostáva Nitra hlavným mestom pohraničného vojvodstva, kde sa za vojvodu Belu (ok. r. 1060) razili vojvodské mince. Tradícia odporu proti maďarským kmeňom, ktoré prenikli aj do okolia Nitry, sa zachovala o.i. v tzv. Anonymovej kronike, v ktorej sa uvádzajú meno nitrianskeho veľmoža Zubora, ktorého Maďari vraj premohli a potupne obesili. Nitru však nezničili a po období určitej stagnácie sa v nej život opäť naplno rozvinul. Od konca 10. storočia bola Nitra sídlom údelného kniežaťa z rodu Árpádovcov, potom aj neskoršieho kráľa Bela I. a ďalších. Po prenesení údelného kniežatstva do Chorvátska v roku 1095 začal stúpať význam nitrianskeho biskupstva, obnoveneho ok. r. 1085, ako novej miestnej cirkevnej i svetskej moci. Nitrianski biskupi sa postupne stali vrchnosťou nad mestom a okolím a od roku 1302 dokonca dedičnými županmi celého Ponitria. Tento štatút si zachovali až do 19. storočia.

Nitriansky hrad patrí k najcennejším národným kultúrnym pamiatkam na Slovensku. Pozostáva z niekoľkých stavebných celkov: z biskupského paláca a opevnení, z románskeho kostolíka sv. Emerama a z biskupskej katedrály, ktorú tvorí Horný a dolný kostol. Hrad vznikal postupne a už pred r. 1241 bol natoľko opevnený, že odolal náporu Tatárov. O tridsať rokov neskôr ho však po obliehaní dobyl a značne poškodil Přemysl Otakar II. Nebol to však koniec vojnových útrap Nitry. Na začiatku 14. storočia hrad dvakrát po sebe dobyl Matúš Čák Trenčiansky a r. 1431 ho obliehali husiti. Najviac spustošilo mesto i hrad vojsko kráľa Mateja r. 1465. Niet preto divu, že sa zo starého gotického hradu len málo zachovalo. Totiž po každom spustošení dochádzalo k opravám, väčším či menším úpravám alebo aj veľkým prestavbám všetkých súčastí hradu.

Biskupský palác. O jeho stavebnom vývoji od čias románskych vieme len málo. V jeho dnešnej podobe bol postavený za čias biskupa L. Erdödyho v rokoch 1732-39. Je to dvojposchodová baroková budova postavená okolo ústredného dvora.

Hlavný vstup do nej je z južnej strany a zdôrazňuje ho barokový portál. Za vstupom je obdĺžnikový vnútorný dvor. Prízemie má valené klenby s lunetami a na prvom poschodí sú reprezentačné miestnosti upravené empírovo. Najstaršie časti budov tvoria obvodové mury zo západu a severu. Prízemie a prvé poschodie paláca patrí biskupskému úradu, ktorému poschodie a podkrovie je adaptované pre účely Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied.

Opevnenie Nitrianskeho hradu má rozličné stavebné fázy. Najstarším je mûr na severnej strane nad skalou, ktorý sa tiahne k hranolovej, tzv. Vazulovej veži a prilieha k presbytériu Horného kostola. Pri dobývaní Nitry Turkami r. 1663 sa ukázalo, že opevnenie nie je dostatočné. Preto biskup Pálffy dal roku 1673 opevnenia zmodernizovať podľa nových požiadaviek fortifikácie so širokými priekopami a násypmi okolo hvezdicového tvaru opevňovacích múrov.

Najstaršou architektonickou pamiatkou na hrade je románsky kostolík sv. Emerama (nazývaný aj Pribinova kaplnka), postavený asi v polovici 13. storočia na mieste staršieho kostola spred 12. storočia, ktorý sa spomína už v listine zoborského kláštora (z r. 1111) pod menom „kostol sv. Emerama, Ondreja a Benedikta“. Kedokedy r. 1200 spustol, na jeho mieste vystavali v polovici 13. st. nový románsky kostol so svätyňou (apsidou) podkovitého tvaru, opatrenou zvonkou štyrmi opornými piliermi. Kedohu Matúš Čák na zač. 14. st. poškodil, slúžil potom ako archív tzv. „locus credibilis“. Roku 1931 sa uskutočnila čiastočná rekonštrukcia románskej stavby.

Najkrajšou pamiatkou na hrade je biskupská katedrála, ktorá sa skladá v podstate z dvoch samostatných chrámových priestorov - z gotického Horného kostola a ranobarokového Dolného kostola.

Horný kostol bol postavený na podnet biskupa Meška v rokoch 1333-55. Je jednoloďový a končí sa apsidou, ktorú tvorí bohatý polygonálny uzáver. Stojí na vonkajšom okraji skaly a jeho pozdĺžnu lod' rozdeľuje päť klenbových polí. Má impozantný barokový oltár (z r. 1732), orámovaný mohutnými stĺpmi s kompozitnými hlavicami a sochami svätcov. Veľkú historickú hodnotu má bronzová krstiteľnica z konca 15. storočia. Definitívnu podobu dostal kostol po úpravách v rokoch 1710-32. Autorom stropných fresiek a výmaľby kostola je G. G. Galliari.

Kedolá bol Horný kostol po útokoch G. Bethlena ľahko poškodený, dal biskup J. Telegdi v rokoch 1622-42 postaviť nový, tzv. Dolný kostol. Pristavili ho k južnému múru Horného kostola v šírke spomínaného románskeho kostolíka sv. Emerama. Bol situovaný do osi tohto kostolíka súbežne s Horným kostolom, od ktorého ho delí značná výšková diferenciácia terénu, preklenutá širokým schodišťom. Veľmi vzácnou pamiatkou je tu barokový oltár Snímanie z kríža - dielo J. Perneggena z r. 1662. Celý vnútorný priestor Dolného kostola zjednotili s interiérom Horného kostola. Výsledkom posledných úprav v katedrále z r. 1710-32 bol mimoriadne bohatý interiér so súhrou sochárskej, rezbárskej a malírskej diel.

S Nitrou sa spája aj meno mníška a pustovníka Svorada a jeho žiaka Benedikta. Svorad pochádzal z Poľska. Na Slovensko prišiel ok. r. 1000 a najprv pustovníčil na Skalke pri Trenčíne, potom prišiel do Nitry a v zoborskom kláštore prijal mníšske rúcho a meno Andrej. Po jeho smrti sa Benedikt vrátil na Skalku, kde zahynul zhodený do Váhu. Obaja boli kanonizovaní roku 1083. Sú im zasvätené mnohé kostoly na Slovensku. Centrom kultu sv. Andreja a Benedikta bola i nitrianska katedrála.

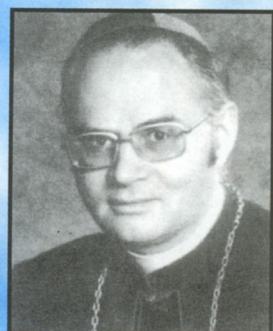
RADEK IVANIČ

BLAHOŽELÁME

Prednedávnom (19. 05. 2000) oslavil 75. narodeniny slávny novobel'ský rodák J.E. biskup ThDr. DOMINIK KALATA, pôsobiaci v Staufen-Breisgau na území Freiburskej arcidiecézy v Nemecku.

Nášmu milému jubilantovi želáme veľa pevného zdravia, nezlomnej sily a Božieho požehnania.

Spolok Slovákov v Polsku
a redakcia Život

KRÁTKO Z ORAVY

Stredisko školenia a výchovy (OHP) v Jablonke organizuje od 1. 9. 2000 trojročný odborný kuchársky kurz, určený pre chlapcov a dievčatá vo veku od 15 do 18 rokov. Podmienkou nástupu na kurz je úspešné ukončenie základnej školy.

Stavbári v Jablonke ukončujú práce na prístavbe reštaurácie, ktorá sa nachádza na miestnom námestí (na snímke). Celý objekt, v ktorom pribudne niekoľko nových spoločenských miestností a nové sociálne zariadenia, sa pýší aj novou červenou strechou.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

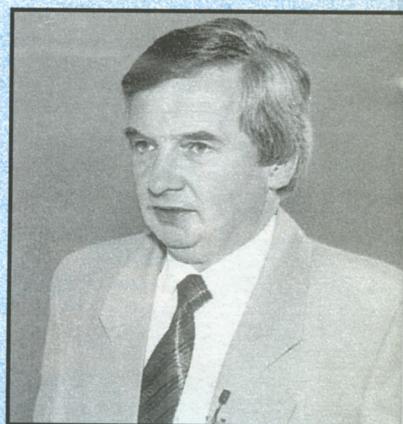

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známu osobnosť poľskej televízie, novinára, autora viacerých populárnych programov. Iste ľahko uhádnnete o koho ide, keď poviešme, že v druhom programe TV vedie oblúbenú súťaž pod názvom Jeden z desiatich (Jeden z desaťciu). Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujujeme knižné odmeny.

* * *

V živote č. 4/2000 sme uviedli fotografiu herca Zbigniewa Zamachowského. Knihy vyžrebovali: Mária Naczk z Fridmana, Katarína Tisončíková z Chyžného a Eva Waniczeková z Durština.

Prvé kroky našich ochotníkov viedli k pamätnej tabuľi J. Palárika v Rakovej

Prekrásny hornatý región Slovenska - Kysuce, mesto Čadca a nedaleká obec Raková, rodisko slovenského dramatika, národného buditeľa a rímskokatolíckeho kňaza Jána Palárika (1822-1870), boli v dňoch 26. až 29. apríla 2000 miestom 33. národnej prehliadky ochotníckych divadelných súborov Palárikova Raková. Organizátormi tohto významného podujatia, na ktorom pohostinne vystúpili aj členovia nášho divadielka Ondrejko z Podvlnka, boli: Krajský úrad Žilina-Kysucké osvetové stredisko Čadca, mesto Čadca, MsKS-Dom kultúry Čadca, obec Raková, Organizácia pre kultúru a verejné služby Raková, Matica slovenská a Dom zahraničných Slovákov Bratislava. Výsledkom ich snahy bola dôstojná prezentácia slovenského ochotníckeho divadla, ktorá si získala už trvalé miesto v kultúre slovenského národa. Zdôraznila to v prejave aj primátorka Čadce a poslankyňa NR SR RNDr. Anna Malíková: „Ochotnícke divadlo malo svoje opodstatnenie pri vytváraní národného povedomia nielen v histórii Slovákov, ale má ho aj v súčasnosti, veď neformuje len jeho nositeľov, ale zasieva do sŕdc a myseľ človeka dobro, poukazuje na problémy spoločnosti a nachádza riešenie v zložitých medziľudských

Slávnoštne otvorenie Palárikovej Rakovej '2000

PALÁRIKOVA RAKOVÁ '2000

vzťahoch. Aj dnes by sme si mali brať príklad z myšlienok tých, ktorí burcovali, nabádali a ukazovali cestu, ako si uchovať materinskú reč, zvyky, piesne a ľudovú múdrost.“

Tento rok sa stovkám divákom, pozvaným hosfom a odbornej porote festivalu predstavili štyri súčažné ochotnícke divadelné súbory zo Stupného, Levíc, Tisovca a Piešťan i Hornej Stredy a päť hostujúcich súborov zo Žiliny, Podvlnky, Bošían, Čadce a Kysuckého Nového Mesta. Divadelné predstavenia sa konali v Dome kultúry Čadca a Kultúrnom dome J. Palárika v Rakovej. Organizátori pripravili v Čadci a Rakovej aj niekoľko zaujímavých sprievodných podujatí, hľavne výstav: Slováci v Poľsku (fotodokumentácia), Ján Palárik - život a dielo, J. Palárik a slovenská dramatická tvorba, výstava neprofesionálnych výtvarníkov Kysúc a pod.

Už pred oficiálnym otvorením podujatia vystúpili v DK v Čadci členovia Bábkového divadla zo Žiliny, ktorí predviedli hru Vandrali hudci, spracovanú na motívy ľudových rozprávok Starý bodrík a vlk a Ako išlo vajce na vandrovku. Po Žilinčanoch sa s prvým súčažným predstavením predstavil Divadelný

súbor Daxner z Tisovca, ktorý na prehliadku pripravil zdramatizovanú novelu z dedinského prostredia od B. S. Timravy - Čapákovci.

Slávnoštne otvorenie

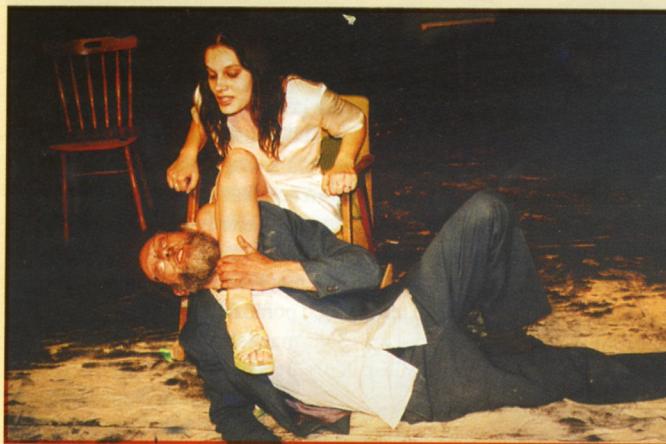
Na druhý deň popoludní išli všetci účastníci do Rakovej, pokloniť sa pamiatke velkého rodáka tejto obce. Prešli v sprievode cez obec k pamätníku, kde položili kvety a potom sa pobrali na svätú omšu do kostola Narodenia Panny Márie. Večer sa v Dome kultúry v Čadci konalo slávnoštne otvorenie prehliadky, spojené súčasne s otvorením výstavy Slováci v Poľsku. Úvodné slovo patrilo riaditeľovi Kysuckého osvetového strediska v Čadci Jánovi Ďuricovi, ktorý všetkých srdečne privítal a zaželal im mnoho bohatých umeleckých zážitkov. Prehovoril aj tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, ktorý stručne oboznámił prítomných s historiou Slovákov v Poľsku a podákoval predstaviteľom Matice slovenskej za zabezpečenie výstavy prezentujúcej život a prácu našich krajanov na Orave a Spiši. Zaujala aj expozícia Života a publikácií, ktoré vydal nás Spolok.

Nové divadlo Dino z Hornej Stredy a Piešťan v hre Pohreb

Aj naši krajania sa zapísali do pamätnej knihy

Vít'azi podujatia - ochotníci z Levíc v Slučke pre dvoch

Divadelníci z Podvlnka na scéne

Divadelný maratón

Po oficiálnom otvorení diváci a súťažná porota zhliadli ďalšie súťažné predstavenie, divadelnú hru Ivana Holuba Pohreb, ktorú predviedli členovia Nového divadla DINO z Hornej Stredy a Piešťan. Videli sme, ako to dopadne, keď niekto bohatý dostane blázivý nápad, kúpi si najnovší model truhly z USA a sfinguje svoju smrť len preto, aby sa dozvedel, ako oňom zmýšľajú jeho blízki. Hra zaujala najmä aktuálnosťou témy o živote, v ktorom peniaze a túžba po majetku neraz zatieňujú iné, vzácnejšie hodnoty.

Ďalší deň festivalu sa začal súťažným vystúpením divadelného súboru zo Stupného, ktorý predviedol hru Františka Jurigu Matka alebo vrásky na srdeci. Je to príbeh matky šiestich detí, ktorú starosti priviedú k osudovému rozhodnutiu. Posledným súťažným predstavením bola hra Ivana Bukovčana Slučka pre dvoch, ktorú predviedlo trio ochotníkov Pohronského javiska z Levíc. Súbor prekvapil divákov o. i. originálnym a moderným spracovaním hry umožňujúcim tesný kontakt hercov s divákmi a pod.

Podvlnčania na scéne

Naši divadelníci neprišli na Palárikovu Rakovú po prvý raz. Vystupovali tu už v rokoch

1991 a 1993. Kedže tesne pred odchodom na festival jeden z členov súboru Vladislav Piešonek ochorel, museli zmeniť svoj repertoár. Namiesto hry Ferka Urbánka Tri vrecia zemiakov predviedli narýchlo pripravenú veselú scénku, plnú žartov a ľudových spevov a tančov. Podvlnčania zaujali svojou spontánnosťou, úprimnosťou, ale aj peknými ľudovými krojmi. Vtipné dialógy ochotníkov vhodne doplnil hrou na harmonike krajan František Harakub z Harkabuza a spevom Viktória Smrečáková z Malej Lipnice s vnučkou Ankou Grábáčovou z Podvlnka. Našim divadelníkom patrí za vystúpenie veľké uznanie.

Prijatie na radnici

Krátko po vystúpení čakala našich krajanov ešte jedna, veľmi milá udalosť - prijatie u primátorky mesta RNDr. Anny Malíkovej v sobášnej sieni Mestského úradu v Čadci, kde ich a ostatných účinkujúcich predstavil riaditeľ Kysuckého osvetového strediska J. Ďurica. A. Malíkoviča srdečne privítala zhromaždených a v krátkom príhovore poukázala na význam i úlohu Kysúc v slovenskej kultúre a pozvala na budúci ročník Palárikovej Rakovej. Počas stretnutia tajomník ÚV SSP L. Molitoris informoval p. primátorku o činnosti nášho Spolku a odovzdal jej niekoľko pamiatkových predmetov.

Výstavka našich Životov a iných publikácií v Čadci

Na každom predstavení bolo hľadisko zaplnené divákmi

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Ked som tam prišiel, asi tri štvrté hodiny po tom, čo našli mŕtveho, neušlo mi, že sa stalo všetko to, čo sa najčastejšie stáva: rozrušení pozostalí spolu so služobníctvom a príslušníkom mestnej polície dokonale zničili veľkú časť stôp, ktoré mohli pomôcť vypátrať vraha.

Mŕtvolu položili na gauč namiesto toho, aby ju nechali ležať tam, kde bola, a tak som už nemohol zistíť, odkiaľ padol výstrel. Pochytali všetky klučky na dverách i na oknách, operadlá na stoličkách, vypínače i tažidlá na listy, takže prípadné odtlačky páchateľa prekrývali odtlačky asi štyroch iných ľudí - vrátane mestného policistu.

Nemá však zmysel vaďiť sa s pozostalými, lebo zvyčajne sú celkom vykoľajení a neraz dokonca aj smutní... mnohí sa možno len tak robia, zatiaľ čo v duchu už rátajú, koľko zdedia. V každom prípade však nie je s nimi nijaká reč a hrešením sa nič nedosiahne.

Okrem toho ako by to vyzeralo, keby som ich napomenul: „Ludkovia zlatí, zapamäťajte si pre budúcnosť: Ak nájdete vo svojom útulnom príbytku zavraždeného, ničoho sa nedotýkajte! Všetko nechajte tak, ako je!“ Bol by to asi taký istý nezmysel, ako keby som im povedal: „Vážené dámy a páni! Ak ešte niekedy trafíte na slona, ktorý ušiel zo zverinca, dajte mu radšej mrkvu ako cukor!“

Synovi zavraždeného konzula Kortinga, ani jeho neveste, atraktívnej plavovláske, ani gazdinej, ani záhradníkovi, ani šoférovi som teda nepovedal nič. Len mestného žandára som si zavolal nabok a povedal som mu medzi štyrmi očami, že je vôle.

Potom som sa pustil do práce. Prezrel som si nádhernú vilu, ktorú zosnulý postavil z náplastí na kurie oká (TLAČÍ VÁS TOPÁNKA? KÚPTE SI NÁPLASŤ ZNAČKY KORTING!), prešiel som všetkých štrnásť izieb a v jednej som objavil papagája. Bola to izba, v ktorej zvyčajne pracovala nevesta zavraždeného.

Nepodarilo sa mi sice hned zistiť, na čom tam pracovala, lebo okrem chutnučkého písacieho stolíka v biedermeierovskom štýle, reágolov na knihy zapľajáujúcich celú stenu a klietky s papagájom nebolo v izbe nič. Mala arkier a nachádzala sa na druhom poschodí, na konci chodby, ktorá viedla k bieliznku - mestnosti so všelijakým náradím, stolom na hladenie a s rozličným haraburdím - a k dvom mestnostiam slúžiacim na odkladanie kufrov. Nemohol som sa Evelin, platinovoplavnej manželky mladého Kortinga, ani spýtať, čo tam hore porába, lebo práve srdcervúco nariekala.

Možno tam píše pamäti a nechce byť pri tom rušená. Jej pamäti by iste neboli nezáujímavé, lebo predtým, než si ju mladý Korting vzal za manželku, bola manekýnkou, fotomodelkou, príležitostnou herečkou a raz do konca miss Dolného Saska alebo Porynska-

Falcka či Šlezwicka-Holštajnska - už sa ne-pamätám.

V čase, keď som si prezeral jej pracovňu, som to všetko ešte nevedel. Ináč by som sa jej bol naisto opýtal, čo tam robieva a či ju ten krikľavo sfarbený vták neruší.

A tak som sa len opýtal, či papagáj nie je chorý, keď tak ticho a najezený čupí vo svojej klietke a gúla očami. Dozvedel som sa, že je rozrušený z tej strašnej udalosti, vedú ju vlastne prežil. Možno povedať, že je jediný očítý svedok, pretože v čase zločinu neboli v Evelininej pracovni, ale dolu, v mestnosti, kde bol zastre-

Jediný syn a dedič, ktorý si medzitým uviazal čiernu kravatu, sa musel najprv opýtať svojej krásnej manželky, zdržiavajúcej sa v spálni. Potom mi dal láskavé dovolenie s poznámkou, že jeho manželku teší rozhodnutie a dáva mi svoju izbu rada k dispozícii; upozorňuje ma však, aby som nestral prst do Lorinej klietky. Neznámeho vraj niekedy poriadne dobne. Či by ho azda radšej nemali inde...

„Nie, nie, pán Korting, prosím vás. Možno mi ten papagáj pomôže...“

„Aj moja manželka si to myslí,“ odvetil Róbert Korting, nad čím som sa trošku začudoval. Nepovedal som však nič, iba som sa podčakoval a pobral som sa hore do izby s arkierom. Sadol som si za ten chutnučký písací stolík v biedermeierovskom štýle, maloval panáčikov na kus papiera,

čo tam ležal, a chvíľami som pozeral na pestreho papagája a želal si mať zázračný prsteň, aký sa vyskytuje v mnohých rozprávkach. Taký, ktorým by som len skrútol a papagáj by začal hovoríť.

Žiaľ, zázračný prsteň nemám - ináč by som už dávno bol kriminálnym ardcovom - a ten zmok, prirodzene, mlčal. Premeriaval si ma s hlavou trochu nabok, sledoval každý môj pohyb a ani nepópol.

Pípnutie by mi sice veľmi nepomohlo, ale bol by to aspoň nejaký začiatok.

Nič. Či som chcel alebo nie, musel som uviesť do chodu svoj mozog, a tak som si zapálil cigaretu.

„Bffr,“ ozvala sa Lora, keď zapalovala štukol a objavila sa plameň, zachvela sa, natiahlala krk a roztrvorila oči i zobák.

„Tak predsa!“ zvolal som natešene, vstal som, pristúpil ku klietke a dostal som nápad. Vytiahol som služobnú pištoľ, zamával som nou pred papagájom a cvakol som spúšťou.

Vtom Lora rozrušene zatreptala krídlami a prenikavo zaškriekala: „Nie... nestrieľaj Robi! Nieéé!“ Potom na nerozoznanie napodobnila výstrel a opäť zaškriekala, až mi zaťahlo v ušiach.

„Teda tak!“ povedal som ohromene. „Veľmi pekne dákujem, Lora!“ Vsunul som zbraň do puzdra a ponáhľal som sa dole, aby som zatkol pána Kortinga mladšieho.

Na plošinke schodišťa vedúceho na prízemie sa ma však zmocnili rozpaky. Je predsa málo pravdepodobné, že sudca uzná za dôkaz výpovedexotického vtáka, ktorého navyše ani nemôže vziať pod príslahu... okrem toho prenáhlené zatknutia sú vždy mrzuté. Musíme svoje podozrenie ešte troška podmurovať. Pre-odvšetkým asi predsa len budem musieť po-prosiť o informáciu nejakého zoologa.

A tak som bez slova pokynul mladému Kortingovi, ktorý stál v hale a smutne sledoval, ako odnášajú otcovu mŕtvolu, a spýtal som sa ho, kde by som mohol nerušene telefono-

HANSJÖRG MARTIN

ANI PAPAGÁJ NEVIE VŠETKO

lený konzul Korting. Odnesli ho tam, lebo Evelin zamýšľala odcestovať na niekoľko dní k matke do Hessenska. Dozvedel som sa to po mnohých otázkach z úlomkov slov a viet, z váhavých, jednoslabičných odpovedí. Moji sprievodcovia - syn mŕtveho, smútiaca Evelin a vzlykajúca gazdiná - neboli veľmi zhovorčiví. Nie div po tom, čo sa stalo.

On sa volal Róbert - Kortingov syn, nie papagáj. Evelin ho v rozhovore pákrat nazvala Robi. Papagáj sa volal, ako takmer všetky papagáje, Lora.

Ako som ich tak počúval, zišiel mi na um nudný kriminálny príbeh, ktorý som kedysi čítal. Aj v nôh bol papagáj svedkom zločinu, a keď už detektív nevedel, ako ďalej, prezradil mu meno vraha... Neuveriteľné, no hľadam predsa možné. Príležitostne sa musím spýtať nejakého zoologa, či papagáje majú takú schopnosť. Len-len že som sa neusmial, keď som si spomenul na ten príbeh, no ovládol som sa, lebo nepatrí sa usmievať sa v prítomnosti pozostalých... A už vonkoncom nie kriminálstvo poverenému pátranim po páchateľovi.

Neusmial som sa teda, prezrel som si spolu so spomenutými zvyšné mestnosti luxusnej vily a potom som sa ešte chvíľu potíkal po obrovskom parku, zatiaľ čo v dome kolegovia z komisie pre vraždy hľadali stopy, fotografovali, robili po parketáčoch čiary kriedou, krátko: rozkrútili kolotoč rutinovaných úkonov, zatiaľ čo lekár sa zaoberal s bezduchou telesnou schránkou konzula Kortinga.

Kedže ani obchôdzka po parku nič nepri-niesla - nenašiel som ani onen povestný gombík z vrahovho plášťa, ani nábojnicu, ani markantný odtlačok podošvy v záhone ruží, ktorý vždy usvedčí zločincov - teda kedže pobehoval po tráve a pomedzi rododendrony neviedlo k ničomu, vrátil som sa do vily a spýtal som sa Róberta Kortinga, či sa smiem usadiť v pracovni krásnej Evelin. Je to komické, ale ten hlúpy príbeh s papagájom mi nešiel z hlavy.

váť a kde nájdem personál. Potom som šiel do izby, v ktorej zavraždili konzula Kortinga. Tam bol totiž telefón.

Okrem žltosivého prachu, čo zanechali hľadači odtlačkov a kriedových čiar na parkeťach tam nič nepripomínaло zločin. Dôkladne som za sebou zavrel dvere, vyhľadal som si v telefónnom zozname číslo zoologickej záhrady a zavola som tam. Po krátkej zhánke som mal na linke odborníka na papagáje a položil som mu otázku, ktorá ma už dávno pálila.

Jeho rozhodné, isté a jasné odpovede hneď zrútili moju krásnu hypotézu ako domček z karát. S podávaním som zložil slúchadlo, sadol som si a sedel tam asi štvrtodinu, fajčil cigaretu za cigaretou a lámal si hlavu.

Napokon som sa pobral dolu do suterénu, kde šofér, záhradník a gazdiná skľúčene sedeli v obrovskej kuchyni vykladanej kachličkami. Keď som vstúpil, pozreli na mňa, akoby som ja bol zavraždil konzula.

„Komu vlastne patrí ten papagáj?“ spýtal som sa, keď som si k nim sadol a radradom ich ponúkol cigaretou.

„Mladej milostpanej,“ odvetil šofér a každému nastavil zapaľovač.

„A od kedy ho má?“ chcel som vedieť.

Všetci traja rozmýšľali. „Niekoľko mesiacov,“ povedal šofér neisto.

„Asi pol roka,“ spresnila gazdiná, ktorá veľmi nešikovne fajčila a stále si šúchala do červena vyplakané oči.

„Musíte ho krímiť a čistiť mu klietku?“ spýtal som sa jej.

„Nie. Dnu nik nesmie. O všetko sa stará sama - hoci inak...“ Odmlčala sa, očervenela a sklopila oči.

„Hoci inak - čo?“ naliehal som.

Neodpovedala, len vyslala prosebný pohľad k šoférovi, ktorý jej hneď prišiel na pomoc:

„Nuž,“ povedal, „inak sa dá vo všetkom obsluhovať a ako je deň dlhý, nepreloží krížom slamy.“

„Ale nemôžem sa staťaťať!“ rýchlo dodala gazdiná. „Len s tým vtákom je taká čudná.“

„A vždy sa s ním zamýká hore vo svojej izbe pod strechou, keď je pán konzul preč a mladý pán tiež,“ doplnil záhradník a možnoťou rukou si utrel celo, na ktorom sa leskli drobné kvapôčky potu.

„Zamyká? Odkiaľ to viete?“

„Raz som sa jej chcel čosi spýtať, bolo to asi pred tromi či štyrmi týždňami - či by som

nemal hortenzie znova vysadiť k jazierku so zlatými rybkami... A tak som šiel hore v ponožkách, a...“

„V ponožkách?“ prerušil som ho.

„Áno, v ponožkách. Pred vchodom si musím vždy vyzúvať dreváky, inak by ma paní Krebsová vykrstila, že špiním parkety a koberce,“ takmer bojazlivozrelo pozrel na gazdinu.

„Pravdaže, ty predsa nemusíš to svinstvo čistiť!“ osopila sa na neho.

„Aj vy ste už niekedy zažili čosi také?“ spýtala som sa gazdinou a šoférou.

„Aj vy ste už niekedy počuli toho papagája niečo zaškriekat?“

Šofér zavrtel hlavou: „Nie...“

„Nie,“ povedala gazdiná. „Nikdy som tam hore nebola sama. Ani dievča, ktoré sme mali do posledného prvého, nikdy nebolo hore samo. Mladá milostpani vždy ostala v izbe, keď sme prišli poupratovať, alebo vzala papagája so sebou dole.“

Niekedy aj začal škrieťať, ale vtedy mu vždy čosi povedala alebo mu dala kúsok jablka či voľačo iné - a hneď stíchol. Spočiatku, keď ho kúpila, bol párkrtáj aj sám u pána konzula. No v poslednom čase už nie.

„Veľmi pekne dákujem!“ povedal som.

„Neviete náhodou, či mladý pán má ešte nejakých príbuzných - tety, strýkov, netere, synovcov, bratancov alebo sesternice?“

„Nie, je sám,“ odvetila gazdiná. „Všetko zdedí on,“ dodal šofér. „Továreň, domy, všetko.“

„Spolu s manželkou,“ doplnila ho gazdiná.

Vstal som, ešte raz som sa podával, spýtal som sa, kde je spálňa mladej milostpanej, a opäť som sa pobral hore. Zaklopal som na dvere.

„Kto je?“ ozvalo sa znútra.

Povedal som svoje meno a poprosil ju, či sviem vojsť. Keď dovolila, vstúpil som.

Ležala na nebovomodrom gauči a pozrela na mňa takými istými nebovomodrými očami.

„Prosím, pán komisár?“ spýtala sa hlbokým hlasom.

„Váš plán mal jednu hrubú chybu,“ povedal som. „Nepoznám testament vášho svokra. Zrejme nijaký nezanechal, pretože vy a pán Korting ste jedinými dedičmi... No vy môžete dediť len ako manželka pána Kortinga. A keby sa vám podarilo jemu prišťať za golier tú vraždu, automaticky by ste ho boli zbavili dedičstva: po zosnulom nemôže dediť jeho vrah...“

Po celý čas, čo som hovoril, sa na mňa meravo dívala a nepokúsila sa ma prerušíť. Keď som skončil, začalo jej trhať kútikmi úst a rozrehotala sa na celé kolo, prenikavo, hystericky... Znelo to, ako keby papagáj napodobňoval ženský smiech...

(Domová pokladnica 1979)

STRETNUTIE ABSOLVENTOV

Dom zahraničných Slovákov pripravuje v dňoch 3. - 4. júla 2000 v Bratislave pracovno-spoločenské stretnutie krajanov, ktorí absolvovali štúdium na vysokých školách v SR. Stretnutie sa bude konať pri príležitosti Dňa zahraničných Slovákov '2000 v SR. Vzhľadom na vysoký počet všetkých absolventov, DZS na toto prvé stretnutie pozýva z jednotlivých krajín len absolventov starších ročníkov, ktorí skončili štúdium najneskôr v školskom roku 1992/1993.

DZS zabezpečí pre účastníkov ubytovanie na dve noci, stravovanie, pracovný a spoločenský program vrátane účasti na slávnostnom galakoncerte v SND pri príležitosti otvorenia Dňa zahraničných Slovákov '2000 v Bratislave. (jb)

POŽIAR V TRIBŠI

V sobotu 13. mája t.r. večer vypukol v jednej z tribšských garáží požiar, ktorý sa s vetrom rýchle rozšíril na okolité budovy. Čoskoro začali horieť dva domy a štyri hospodárské staviská. Hoci požiar vypukol nedaleko miestnej zbrojnice, záchranná akcia sa začala dosť nešfastne, keďže pod požiarnickým automobilom sa zalomil mostík, takže sa z miesta nemohol pohnúť. Naštastie do Tribša rýchlo dorazili požiarne jednotky z Nového Targu a okolitých obcí. Záchranná akcia trvala takmer do polnoci. Zúčastnilo sa jej 138 požiarnikov zo 6. štátnych a 24. dobrovoľných požiarnych zborov. Odhaduje sa, že oheň spôsobil škodu vo výške 200 tisíc zlích. (jb)

EŠTE K JUBILEU ŽIVOTA

Hoci od vydania jubilejného, päťstého čísla Života uplynulo už skoro pol roka, chcem sa ešte vrátiť k tejto udalosti. Spomínam si totiž na januárovú oslavu tohto čísla a všetky gratulácie redakcií, v ktorých sa azda najčastejšie opakovali želania, aby ďalšie čísla časopisu boli ešte krajsie. Keď som si prezrel už päť tohoročných čísel, môžem povedať, že tieto želania si našli plný odraz v praxi. Každé číslo je nielen pekné, ale aj obsahovo veľmi zaujímavé. Verím, že tak bude aj nadalej.

Život má v našom krajanom prostredí, o čom iste nikto nepochybuje, pevné miesto už vyše štyridsať rokov. Keď pred dvomi rokmi uplynula rovná štyridsiatka časopisu, ako si nikoho nenapadol osláviť toto jubileum. Len Dom zahraničných Slovákov v Bratislave pripravil Životu pekné podujatie, ale keďže sa konalo ďaleko od nás, krajania ho nemohli prežiť tak, ako by sa patrilo. Naštastie vynahradila to v značnej mieri januárová oslava

Záber z čiernochorskej schôdze

VOLEBNÁ SCHÔDZA V ČIERNEJ HORE

16. apríla 2000 sa uskutočnila volebná schôdza MS SSP v Čiernej Hore od Jurgova, ktorej sa zúčastnil aj tajomník ÚV SSP LUDOMÍR MOLITORIS. Schôdzu otvoril a privítal zhromaždených predsedu OV SSP na Spiši FRANTIŠEK MLÝNARČÍK, ktorý je zároveň podpredsedom MS. Po krátkej správe o činnosti MS v uplynulom volebnom období a udelení absolutória predošlým orgánom MS, krajania zvolili nový výbor, revíznu komisiu, dopisovaťelov Života a delegátov na obvodnú schôdzku a XI. zjazd Spolku. Predsedom novozvoleného výboru ostal nadalej krajan SEBASTIÁN MLÝNARČÍK.

Po volbách sa začala diskusia venovaná rôznym problémom MS, ktoré v nastávajúcom období je potrebné vyriešiť. Prvoradou úlohou bude najmä zaktivizovanie činnosti MS. Slova sa ujal tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý podakoval členom výboru za ich doterajšiu činnosť a zároveň ich povzbudil do ďalšej práce.

V rámci plánu práce MS na tento rok chcú čiernochorskí krajania usporiadať medzinárodný odbojársku vatrú s kultúrnym programom a výlet na Slovensko pre miestne deti učiace sa slovenský jazyk.

Text a foto: JÁN BRYJA

O SPOLUPRÁCI S SSP NA ORAVE

Riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Mgr. OLGA ŽABENSKÁ sa 1. marca 2000 v Podviku stretla s predsedníčkou OV SSP na Orave GENOVÉVOU PRILINSKOU a vedúcim podvŕšianskeho divadelného súboru Ondrejko Eduardom PRILINSKÝM, s ktorými prerokovala program širokej spolupráce a kultúrnej výmeny v tomto roku.

Brono

Počas rozhovoru sa G. Prilinská obrátila na OOS v Dolnom Kubíne o metodickú pomoc pri príprave plánu práce na rok 2000, organizácií spolkového života a pri zájazde žiakov zo školy č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke na Slovensko v júni 2000. Na rokovaniach bolo dohodnuté o.i.:

1. Vypracovať tlačivo dotazníka na zistenie zájmu o jednotlivé aktivity a formy kultúrno-výchovnej činnosti medzi krajanmi a pre zmapovanie krajanov, ktorí inklinujú k ľudovej kultúre aktívne - hrajú na nástroji, sú ľudovými tvorcami a pod. Zmapovať členskú základňu a zistiť aktuálne potreby.
2. Vypracovať evidenčné karty jednotlivých miestnych skupín SSP.
3. Na základe vrátených dotazníkov vytvoriť databázu sólistov, kolektívov a ľudových tvorcov, usmerniť ich aktivity (napr. formou tvorivej dielne, pozvaním lektora zo Slovenska), pokúsiť sa vytvoriť scénický program, ktorý by bol uvedený v rámci VII. Dňa slovenskej kultúry v Jablonke a neskôr i na Slovensku ako prezentácia života Slovenských v Poľsku.
4. Vypracovať hlavičkové papiere Spolku a tlačivá na pozvánky.
5. Podľa zájmu zabezpečiť prednášky a inštruktáže v krajanskej klubovni v Jablonke.
6. Pomôcť pri výstave fotografií zo života Spolku v priestoroch krajanskej klubovne v Jablonke (možnosť poskytnúť výstavu zo Slovenska) a pri výstave dokumentov o DS Ondrejko.
7. Po konzultácii s ÚV SSP v Krakove pripraviť koncepciu a dramaturgiu VII. Dňa slovenskej kultúry v Jablonke.
8. Pripraviť trasu výletu žiakov ZŠ č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom, preročovať možnosť voľného vstupu do divadla v Martine a iných ustanovizných, noclah a pod. Predpokladaná trasa: Jablonka - Martin - Terchová - Zázrivá.
9. Zabezpečiť účasť DS Ondrejko na dohodnutých podujatiach na Slovensku, o.i. na festivale Palárikova Raková v Čadci, vystúpenia v Mutnom a Veselom a na tzv. Diadelnom Námestove.
10. Pripraviť medailón, bulletin a výstavu DS Ondrejko pri príležitosti 50. výročia jeho založenia.
11. Rozmnožiť divadelnú hru Potopa sveta pre potreby DS.
12. Manželov G. a E. Prilinských a členov DS Ondrejko pozývať na divadelné súťaže a podujatia na Orave.
13. Zabezpečiť účasť E. Prilinského na tvorivej dielni prútie v Krivej.

V ten istý deň rokovala O. Žabenská aj s riaditeľom Oravského centra kultúry v Jablonke P. Mäderakom o kultúrnej výmene s Oravským osvetovým strediskom v Dolnom Kubíne. (pk)

Hrá dychovka Oravanka z Trstenej. Foto: P. Kollárik

PREHLIADKA DYCHOVIEK

sa už natrvalo zapísala do programu kultúrnych podujatí organizovaných na Orave. 3. mája 2000 sa v Jablonke uskutočnil už XI. ročník tohto podujatia, ktorého organizátorom bol Gminný úrad a Oravské centrum kultúry v Jablonke. Slávnosť sa začala nástupom dychoviek pred gminným úradom a pochodom do amfiteátru v Parku 1000-ročia, kde sa konali oslavy štátneho sviatku PR. Stovky divákov potom sledovali veľký hudobný maratón, v ktorom súťažilo päť orchestrov z Jablonky, Veľkej Lipnice, Hornej Zubrice, Malej Lipnice a Podvlnka. Hostom podujatia bola slovenská dychovka z Trstenej. Každý orchester zahral po tri súťažné skladby a ich výkony oceňovali členovia osobitnej poroty z Nowého Sącza.

Prvé miesto získala dychovka z Podyvka pod vedením kapelníka Jána Páleníka. Druhé miesto obsadila dychovka z Jablonky, tretie orchester z Veľkej Lipnice a na štvrtom mieste skončili orchestre z Malej Lipnice a Hornej Zubrice. Poznamenajme, že orchestre za svoje vystúpenia získali diplomy a finančné odmeny. (pk)

KU DŇU OTCOV

V kalendári máme mnoho sviatkov, ktoré si radi pripomíname. Na počiatku roka máme Deň babičiek (21. januára) a Deň starého otca (22. januára), Deň zamilovaných (14. februára), neskôr už pomaly zabúdaný Medzinárodný deň žien (8. marca), potom Deň matiek (26. mája) a naraz sa nám zdá, že sme pri tomto vypočítavaní na nejaký deň zabudli. No, práve! Ide o Deň otcov, ktorý pripadá na 23. júna.

Hoci presne ani nevieme, kto bol iniciátorom osláv tohto dňa, vdaka mu za to. Otec, ako sa hovorí, je predsa hlavou rodiny, aj keď niektorí zlomyseľne dodávajú, že žena je krkom, ktorý tou hlavou otáča... Nejde však

len o to. Otec, rovnako ako matka, totiž zohráva pri výchove detí veľmi dôležitú a nezastupiteľnú úlohu. Pozrime sa len na tie deti, ktoré napríklad po rozpade manželstva vychováva samotná matka, starí rodičia, či nevlastný otec, nehovoriač už o výchovných problémoch, ktoré majú s deťmi slobodné matky. Nechceme pri tom tvrdiť, že takéto deti nedostávajú rovnako veľa lásky, ale už to nie ono. Aj každý odborník z oblasti psychológie či pedago-

giky nám iste potvrdí, že neúplná rodina nemôže zabezpečiť dieťaťu plnú starostlivosť a harmonický, psychický a fyzický vývin. Prečo teda mnohí nemyslia popri materinskej, aj na otcovskú lásku? Ved' aj otcovia poznajú množstvo prebdených noci, ktoré trávia pri lôžku svojho chorého dieťaťa a rovnako prežívajú nepokoj a strach, aj keď to nie vždy na sebe dajú znať. Akí sú len hrdí po narodení svojho prvorodeného a neskôr, keď idú so svojím synom či dcérou na prvú prechádzku. S akým zaujatím a láskou zaúčajú svojho mužského potomka napríklad do tajov futbalu, bicyklovania, plávania či lyžovania.

Možno samozrejme namietať, že otcovská láska sa pri starostlivosti o nemluvňa neraz mení na rozpaky najmä vtedy, keď treba prať plienky (naštastie sú pampersy), prebaľiť dieťa, okúpať ho, či nakŕmiť a podobne. Mnohí otcovia však tieto fažnosti dokážu prekonáť a vedia matku zastúpiť aj pri týchto činnostach. Je sice pravdu, že otcovia majú aj svoje chyby a nedostatky, ale ich úloha v rodine je aj tak prepotrebna a nezastupiteľná. Zaslúžia si teda, aby sme aj im, rovnako ako matkám, podčakovali za ich láskavosť, výchovu, a starostlivosť.

PETER KOLLÁRIK

SÚŤAŽ V PRAVOPISE

13. apríla t.r. sa v ZŠ v Oravke uskutočnil 3. ročník gminnej súťaže v pravopise, ktoré sa zúčastnilo 64 žiakov z 2. a 3. tried štrnástich základných škôl jablonskej gminy. Práce žiakov hodnotili dve päťčlenné komisie, ktoré na koniec určili víťazov.

Ziaci počas pravopisnej skúšky. Foto: P. Kollárik

Výsledky:

Žiaci 2. tried: 1. miesto získala Dorota Wrońska zo ZŠ v Dolnej Zubrici, na 2. mieste skončila Silvia Gwiždžová zo ZŠ č. 2 v Malej Lipnici a na 3. mieste Natália Misiniecová zo ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici.

Žiaci 3. tried: 1. miesto získal Dariusz Faron zo ZŠ č. 2 v Jablonke, na 2. mieste skončil Grzegorz Obyrtacz zo ZŠ v Oravke a na 3. mieste sa umiestnili Sebastian Ostrowski zo ZŠ v Dolnej Zubrici a Anna Kowalczykova zo ZŠ č. 2 v Hornej Zubrici. (pk)

ÚSPECH SLOVENSKÝCH HOKEJISTOV

Veľký úspech dosiahli slovenskí hokejoví reprezentanti, ktorí na tohtoročných majstrovstvách sveta v Petrohrade vybojovali strieborné medaily. Po dvoch víťazstvach (s Talianskom a Nórskom), dvoch prehrách (s Českom a Kanadou) a remíze s Fínskom postúpili do štvrtfinále, kde zdolali reprezentantov USA 4:1. V semifinále pevne porazili Fínov 3:1 a vo finále sa stretli s národným mužstvom Česka, s ktorým, žiaľ, prehrali 3:5 a obsadili druhé miesto. Česko získalo hokejové prvenstvo už tretí raz (predtým v roku 1996 a 1999). (pk)

Účasť Slovenska vo finále bola najväčším prekvapením tohtoročných majstrovstiev sveta. Doteraz sa im nikdy nepodarilo postúpiť ani do štvrtfinále. V Rakúsku v roku 1996 skončili na 10. mieste, vo Fínsku v 1997 boli 9., vo Švajčiarsku '98 a Nórsku '99 obsadili 7. miesto. Dodajme ešte, že kapitán slovenskej reprezentácie Miroslav Šatan (hráč Buffalo Sabres) sa s 10 gólmami a 12 bodmi (góle + nahrávky) stal najlepším strelocom a najproduktívnejším hráčom šampionátu a direktoriát MS ho označil za najlepšieho útočníka MS. (jb)

NOVÉ LETY

Kedže viacerí z našich krajanov z Oravy a Spiša sa chystajú na návštevu svojich blízkych v Amerike chceme poinformovať, že Poľské letecké linky (LOT) zvyšujú v lete počet letov do Spojených štátov a Kanady. Z Krakova do New Yorku budú odteraz lietať tri lietadlá týždenne (v utorky, stredy a piatky) a do Chicaga až štyri. Lietadlá B-767, ktoré teraz lietajú do Chicaga v pondelky, soboty a nedele, začali už od mája lietať aj vo štvrtky. Poznamenajme, že v letom pláne letov zostávajú aj letecké spojenia s Torontom v Kanade (každé dva týždne) a Tel Avivom v Izraeli (raz týždenne). (pk)

SPOMIENKA NA AUGUSTÍNA ANDRAŠÁKA

17. júna. t.r. uplyáva prvé výročie smrti krajana Augustína ANDRAŠÁKA z Jablonky, ktorý od nás odišiel neočakávane vo veku 63 rokov.

A. Andrašák bol aktívnym členom nášho Spolku, v ktorom pôsobil o.i. ako člen predsedníctva, tajomník (1969-1984) a podpredseda (1989-94) ÚV Spolku. Významne sa podieľal na rozvoji krajanského hnutia na Orave, kde bol predsedom (1989-1994) a podpredsedom (1994-1999). Spolu s ďalšími krajanmi sa významne pričinil k zavedeniu slovenskej sv. omše v Jablonke, ktorú po prvý raz odslúžil oravský rodák z Chyžného, biskup Jan Szkodoń (18. augusta 1991). Od roku 1967 (3. zjazd) KSSČaS bol účastníkom všetkých zjazdov Spolku. Aktívne sa podieľal na popularizácii nášho časopisu, pravidelne sa zúčastňoval porád Života a bol členom jeho redakčnej rady. Zaslúžil sa o obnovenie činnosti Spolku sv. Vojtecha na Orave, v ktorom sa stal predsedom. Predsedníčil tiež Miestnemu odboru Matice slovenskej v Jablonke, ktorý založil v r. 1999. Jeho predčasný odchod je veľkou stratou pre naše krajanské hnutie. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 12. januára 2000 zomrel v Amerike vo veku 73 rokov náš rodák, kraján

EUGEN SOBČÁK

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku i čitateľom Života, ktorý naprieč odlúčenosťou od rodiska na svôj pôvod i naše krajanské hnutie nikdy nezabudol. Odišiel od nás dobrý človek, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Chyžnom

* * *

Dňa 22. marca 2000 zomrel v Krempachoch vo veku 86 rokov kraján

KAROL SLOVIK

Zosnulý bol jedným zo spoluzakladateľov a aktívnych činiteľov MS SSP v Krempachoch a dlhoročným čitateľom Života, odbojárom druhej svetovej vojny a vynikajúcim hudobníkom. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Krempachoch

* * *

Dňa 2. apríla 2000 zomrel v Tribši vo veku 86 rokov kraján

GEJZA PETRÁŠEK

Zosnulý patril k spoluzakladateľom nášho Spolku a horlivým čitateľom nášho časopisu. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Tribši

* * *

Dňa 6. apríla 2000 zomrela v Repiskách-Vojtičkovom Potoku vo veku 91 rokov krajanka

AGNEŠA BUDZOVÁ

(rod. Trzopová)

Zosnulá, dlhoročná členka Spolku a čitateľka Života, pochádzala z chudobnej roľníckej rodiny v Brijovom Potoku a bola jednou zo

siedmich súrodencov. Ako 25-ročná sa vydala za vdovca Vojtecha Budza, s ktorým vychovala štyri deti: tri manželove a jedno z ich spoločného zväzku, dcéru Máriu, u ktorej po mužovej smrti žila. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP

v Repiskách-Vojtičkovom potoku

* * *

Dňa 14. apríla 2000 zomrela v Tribši vo veku 99 a pol roka krajanka

ALŽBETA PAVLICOVÁ

Zosnulá bola najstaršou obyvateľkou Tribša, dlhoročnou členkou Spolku a čitateľkou Života. Vychovala šesť detí a dočkala sa 22 vnukov, 44 pravnukov a 22 praprapravnukov. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Tribši

Z KALENDÁRA NA JÚN

Záhradkári

Je to pre nich vlastne posledný mesiac jarnej výsadby zeleniny a zároveň prvý mesiac jej zberu, pochopiteľne skorých odrôd. Pre zistenie plynulého zberu sajeme ďalej redkovku (každých 14 dní), ďalej letný šalát, tekvicu a fazuľu, ktoré sú náročnejšie na teplo. Z priesad sa práve teraz vysádzajeme uhorky, zeler, a neskôr, keď už nehrází nebezpečenstvo mrázikov - rajčiaky a papriku. Keď chceme získať skoršiu úrodu uhoriek, a v prípade papriky - aby nám vôbec narastla, použijeme fóliový kryt buď nastielieme fóliu na pôdu.

Záhony, ktoré sme neskôr vysadili a obsiaľali, teraz okopávame, jednotime a hnojíme, prípadne zberáme úrodu a súčasne pripravujeme pôdu pre ďalšiu kultúru. Ak je mesiac suchý, musíme rastliny častejšie polievať. Pre získanie kvalitnej zeleniny je potrebná dobrá agrotechnika, teda aj dostatok vody a iných živín. Ak nám počasie praje a zvolili sme si správne odrodny, skoro ich vysadili, použili sklenený alebo priesvitný fóliový kryt, môžeme už koncom mája zberať konzumnú redkovku, skorý šalát, kalierab a neskôr aj ďalšie druhy skorej zeleniny.

Ovocinári

Pre majiteľov ovocných záhrad je máj, najmä pre výskyt mrázikov, veľmi náročný mesiac. Musia pozorne sledovať predpovede počasia. Len čo zistia, že teplota klesá pod nulu, musia vyvinúť opatrenia na ochranu kvitnúcich stromov. Patrí k nim o.i. striekanie vody. Strieka sa dovtedy, kým teplota opäť nevystúpi nad nulu, resp. kým sa neroztopí ľad na listoch a kvetoch stromov. Je to najúčinnejší spôsob. Možno však použiť aj zadymovanie a vyhrievanie sadu.

Do polovice mája možno ešte preštepovalať jadroviny. Keď sa lyko začne zarezávať, uvoľníme

ho. Na mladých, ešte nerodiacich stromoch jadrovín môžeme uplatniť opatrenia na urýchlenie rodičnosti (krúžkovanie, škrtenie, nakláňanie výhonkov buď celých konárov a pod.).

Dôležitým úkonom, ktorý naši záhradníci zanedbávajú, je preriedovanie plodíkov, ktoré robíme najmä na mladých stromoch po odkvitnutí, keď sa ukazuje veľká úroda. Totíž pri veľkom množstve ovocia by mu strom nestačil dať dostatočné množstvo živín. Pri preriedovaní plodíkov na jabloniach a hruškách však musíme postupovať veľmi opatne, lebo tam býva veľmi intenzívny prirodzený opad. Teda prebierku začneme až po tomto opade, aby sme nespôsobili, že na strome zostane príliš malo ovocia. Netreba sa obávať, že prebierka zmenšíme úrodu. Strom to vynahradí veľkosťou a kvalitou ovocia, takže z vähy nič neubudne.

Keď je máj suchý, treba stromy, podobne ako zeleninu, zavlažovať. V tomto mesiaci sú veľmi dôležité aj postreky proti chorobám a škodcom, o.i. proti škvrnitosti listov na ríbeziach, múčnatke jabľoovej, piliarke a v horských oblastiach proti chrvastavosti jabloní a roztočom.

Chovatelia

majú v tomto mesiaci trochu menej práce. Mladé kurence či húsatá už dostatočne odrastli, preto im nemusíme venovať toľko pozornosti. Kačice sú ešte znášajú vajcia, ale ich oplodnenosť klesá. Na chov je najlepšie nechať kácať a z prvých odchovov, lebo len tie sa v priebehu leta dobre vyvinú a vyrastú.

Včelári

V máji je príroda v plnom rozvoji a poskytuje včelám bohatú pašu. Včely na takú situáciu v prírode prudko reagujú. Plodiská sú plné včiel a na plástoch veľké rozlohy

včelieho plodu. Denne sa liahnu tisíce mlaďašiek. Vrcholí rozvoj včelstiev, ale aj stavebný pud a prudko sa prebúdza rojivý a zhromažďovací pud. Treba urobiť všetko, aby k rojeniu nedošlo. Robíme to o.i. rozšírením letáčového otvoru na celú šírku, čím do úla vniká viac vzduchu, preto sa včely musia starať o udržanie potrebného tepla. Ďalej postupne uberaťme z utepľovacích hmôt, najmä nad plodiskom. Keď včely zaplnili celý priestor v plodisku, treba im nadstaviť medník, resp. umožniť prechod do medníka obsadeného plástmami. Matke musíme zamedziť prístup do medníka, lebo by tam kládla vajíčka a z plástov obsahujúcich plod by sme nemohli vymetať med. Toto všetko má za účel oddialiť vznik rojovej náladu.

Keď zistíme, že včely stavajú misky - začiatky materských buniek a keď matka už položila do takejto misky vajíčka, vtedy nám nezostáva nič iné, len vyčkať, kým sa z nich nevyvinú larvy. Medzitým si pripravíme prázdný úl, do ktorého preložíme všetky plasty s plodom. V pôvodnom úli necháme len plást s matkou a na voľné miesto plodiska dáme prázdné plasty. Úl s plodovými plástami preložíme na iné miesto - po čase sa z neho stratia všetky lietavky a vrátia sa do pôvodného úla. Keď sa potom začne výdatná znáška, včelstvo ju náležite využije, lebo má len nepatrné množstvo plodu, takže podstatná časť včiel sa môže venovať znáške.

Ešte jedno upozornenie. Vo včelstve treba čo istý čas obnovovať dieľo pridávaním a výstavbou medzistienok pri súčasnem výraďovaní starých plástov. Totiž keď sa včela vyliahne, zočíava v bunke výkal po larve prekrytý kokonom (košielkou) po vyvinutej kukle. Tým sa bunka zmenšuje, takže sa liahnu stále menšie a menšie včely, ktorých odolnosť klesá a ich vek sa kráti. Má to vplyv na výťažok medu. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes predstavíme ďalšiu rastlinu majúcu liečivé účinky, akou je SKOROCEL KOPIJOVITÝ (lat. *Plantago lanceolata* L., pol. babka lancetovata). Je to trváca, 10-50 cm vysoká rastlina s bezlistou stonkou a s prízemnou ružicou kopijovitých listov. Rastie aj u nás na mierne vlhkých pôdach, na lúkach, pasienkoch, medziach a úhoroch, pri cestách, v priekopách a pod.

Na liečebné účely sa zbierajú predovšetkým listy, ktoré treba predsušiť na slnku a potom dosušovať v tenkých vrstvách na zatielenom a dobre vetrateľnom mieste. Bylina obsahuje o.i. glykozid aukubín, fermenty, sliz, kyselinu kremičitú, saponín, triesloviny, horčiny, vápnik, organické kyseliny a hodne vitamínu C.

Skorocel je aj dnes uznanou bylinou, používanou najmä pri chorobách dýchacích ciest, ako bronchitída (zápal priedušiek), čierny kašeľ, astma, ale aj pri chorobách žalúdka, očných kataroch a na rany. Moderná medicína využíva skorocel (vo forme, sirupov, pastilek, čajovín a pod.) na uvoľňovanie hlienov pri zápaloch horných dýchacích ciest, na tlmenie kašlu a na upravovanie stolice. Veľmi oblúbený je najmä skorocelový sirup využívaný pri akútnych a chronických ochoreniam dýchacích ciest, na liečenie

zachŕipnutia, pri zápaloch hlasoviek a na odkašľávanie. Zo sušených listov skorocelu možno pripraviť nálev na vnútorné použitie. Zvyčajná dávka na zápar alebo odvar je: 1 polievková lyžica drogy na 1 pohár vody. Pije sa po pol pohára 2 až 4-krát denne. Keďže droga pôsobí povzbudivo na tvorbu žalúdočnej šťavy, odporúča sa aj pri liečbe žalúdočných vredov (najmä ak je súčasne zhoršené trávenie), pri črevných zápaloch, ako prostriedok zlepšujúci chut pri chorobách žľčnika a žľcových ciest (zvyšuje tvorbu žľče) a ako mierne preháňadlo.

Skorocel možno používať aj zvonka vo forme obkladov z rozdrvených listov na zle hojacé sa rany, na mokvavé lišaje, na vredy, na včelie i osie bodnutia a pod. Iný druh tejto bylinky - skorocel väčší sa používa aj proti boleniu zubov a pomočovaniu detí. Dôležité je to, že skorocel nevyvoláva nijaké vedľajšie účinky a otravy. (js)

TURKOVO BRALO

 le, veľmi zle bolo v našej krajine, keď sa k nám oddola nahor Turci hnali, lebo kdekoľvek sa dovalili, všetko zničili a ani ľudí nešianali. Nad nikým sa nezlutovali, či to boli deti alebo nevládni starci.

Nuž preto sa dediny i mestá mali pred nimi na pozore. Na vyšších vrchoch si ustanovili stráže a odtiaľ sa dívali na cesty, či nepriateľ po nich neprichodí.

Aj v Tisovníku vo Zvolenskej stolici každý deň takéto stráže vyzerali po šírom okolí, či nezazrú dako na tých, čo sa ich tak veľmi báli. Aj na Breze stál takýto strážnik, čo dával dobrý pozor. A veru tam nestál iba tak nadarmo. Nečoval dlho a zrazu zbadal v dialke, ako sa spoza jedného vrchu valí hustý čierny dym.

„Turci zapálili dedinu, preto sa tak kudlí,“ pomysiel si strážnik. Najprv si nebol istý, čo treba hned' robiť, ale keď zazrel veľký kúdol dymu aj na inom mieste, vtedy zbehol zaraz do dediny a kričal, ako len mohol:

„Turci idú, zapálujú dediny... Ratuj sa každy, ako môžeš!“

Ked' to ľudia počuli, každý vedel, že niet inej záchrany, ako utekať čo najďalej od dediny a skryť sa dakde v horách alebo v hlbokej doline.

V Tisovníku sa odrazu ozýval nárek a krik, ako keď sa na svet hrne nešťastie. Každý kto vládal, pbral sa von z dediny a niesol si, čo len stačil vliec na chrbte. Aj statok zajali so sebou, lebo vedeli, že nepriatelia sa na ľuďov lakovili. A nie len statok, ale aj ovce, husi, všetko hnali preč z chlievov a maštalí.

Iba jeden človek neodšiel zo svojho domu. Bol to Jano Kluka-Zadný, čo býval sám ako prst i kríval na jednu nohu. Ten sa z dvora nepohol a iba sa díval, čo sa to robí priam pred jeho očami. Potom si sadol na lavičku, položil hlavu do dlaní a tuho premyšľal. Tu pribehol k nemu sused a mocne ním zatriasol, lebo si myslal, že spí i zakričal mu rovno do ucha:

„Podte, sváko, s nami! Nečakajte, kým vás tí pohani tu zmárnia!“ Jano Kluka-Zadný pustil hlavu z dlaní a začal:

„Nie, ešte nejdem, synak. Akože aj pojdem, keď ma už ani nohy neunesú?“

„Ale ved' vás vyložím na voz, nemusíte ísť pešo!“ násťojil sused.

Kluka sa však nepohol. Znova zaboril tvár do dlaní a zašeckal:

„Teraz má každý dosť starostí so sebou a so svojimi. Iba by som bol dakomu na farchu.“ Sused tieto slová už nepočul, lebo medzitým

vybehol z dvora a uháňal hore dedinou za ostatnými.

Ale predsa sa Jano Kluka-Zadný zodvihol z lavičky. Keď zôkol-vôkol bolo ticho, iba čo kde-tu vtáčiky začvirikali, začal do neho vchádzat akýsi čudný strach. Nikdy dosiaľ také dačo nezacítil. A keď si bol istý, že v dedine nesie ani nohy, lebo ani kohút nezakikiríkal, vzal bakuľu a tak krvkajúc pbral sa aj on ta, kde iní šli. Naďštie Turci zaraz nepritrielili, ale iba kedysi predpoludním sa hrnuli na Tisovec. Jano Kluka bol vtedy už von z dediny, ale dobre vedel, že ďaleko nedôjde.

„Aspoň nezhorím vo vlastnom dome, ani ma Turci neuškvaria dakde na ulici,“ pomysiel si. Vtom však už zreteľne začul konský dupot a keď sa obzrel, nižie dediny zbadal veľký kúdol prachu. Nuž zaraz uhádol, že ho len kone takto zvirieli.

Jano Kluka trošku pridal, lebo sa blížil k jednej skale, čo trčala k nebu vedľa cesty.

„Tu sa utúlim a možno aj schovám tak, že ma nenájdú.“ Jano Kluka by rád vedieť, čo sa bude v dedine robiť, keď v nej začnú Turci šarapatíť. A nestačil sa ani skryť za bralo, už ho zazrel Turek na koni, čo uháňal prvý do dediny. A to nebol nikto iný ako veliteľ. I hybaj rovno k skalisku, že tam starého Kluku dolapí.

Jano Kluka hneď zvedel, že vojak na koni naisto len k nemu uháňa. Aj v tom si bol načistom, že z nich iba jeden môže ostať nažive. On, alebo Turek. Tu si chytrou ešte raz premeral bralo očami a potom pokojne prečínil pomedzi zuby:

„Nie ja, ale ty zhynieš!“ a driapal sa vyššie okolo skaly. Potom sa pritulil ku skale a čakal, či ho Turek znova zazrie. Ale ten si šiel darmo

oči vyočiť, nič nemohol vidieť. Iba to si myslel, že vari bude dakde na vrchu skaly. Tak sa pobral chytrou ta. A na koni... Jano Kluka dával veľký pozor na to, aby sa mu nestratil z očí. A práve vtedy, keď Turek vysiel na koni až nahor a keď sa nakláňal dolu, či dačo nezbadá, vtedy Jano Kluka schytíl do ruky veľký kameň a búšil ho odzadu rovno koňovi do chrbta. Aj skričal v tej chvíli, ako len vládal:

„Practe sa, hoci aj nadol do prieplasti!“

Kôň sa vtedy tak splašil, že neboli by ho udržali ani tie najmocnejšie ruky. Vzopäť sa a keď Kluka hodil do neho i bakuľu, čo mal v hrsti, vyskočil aj s jazdcom do výšky a hneď nato sa zrútil dolu zo skaliska. Jano Kluka-Zadný počul ešte výkrik, ale potom znova bol pod skaliskom ticho, sfaby bola zem oboch prehľtila.

Darmo potom Turci zhľadúvali po dedine svojho veliteľa, darmo prehľadávali každý kút, nenašli ho. Vtedy ktorísi vojak zreval: „Zapálme dedinu! Ale tak aby ani jeden dom neostal celý!“ No iný vojak ho hneď zahriakol:

„Nerobme to! Ved' čo ak nás veliteľ tu dakde zhorí?“

A naozaj, Turci vtedy Tisovec tak nechali. Báli sa založiť oheň, žeby ich veliteľ nebodaj nezhorel, ak v niektorom dome leží ranený.

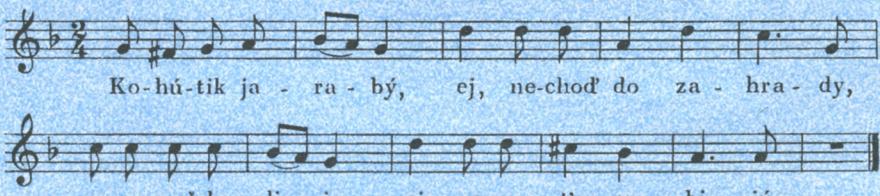
Ked' sa potom Tisovčania vrátili z vrchov do dediny, všetky domy stáli tak, ako ich zanechali. Aj strechy ostali celé. Po čase našli tureckého veliteľa ležať s dolámaným koňom priam pod skaliskom. Od tých čias skalisko, pod ktorým zahynul turecký veliteľ, začali nazývať Turkovo bralo. A tak sa volá dodnes.

(Z knihy: A. Habovštiak, Skamenená dievka, Východoslovenské vydavateľstvo 1977)

Kohútik jarabý

Andantino

([Redakcia, 1880])

2. Ked' ma i zabijú,
ej, však ma pochovajú
do kostola toho,
ej, kde panny sedajú.

3. Podľa tej stolice,
ej, kde leží tisíce
panen i mládencov,
ej, rozkošných šuhajcov.

4. Ta ma, bože, ta ma,
ej, to je moja sláva,
kde je mnoho panien,
ej, až na veky amen.

5. A nasejte na mňa,
ej, lalíje, šalvije,
kto pôjde popri mne,
ej, každý si odtrhne.

AUGUST HORISLAV ŠKULTÉTY

ŠUHAJ SLOVÁK

Hej, bystrý a smelý
šuhaju, šuhaju,
povedz nám, kto si ty,
ako ťa volajú.

Ja som šuhaj Slovák,
v Tatrách mi deň svitol,
mladosti mojej raj
na Považí kvitol.

Zo slovenských predkov
otec môj, mať moja,

na zdravom korení
od pamäti stoja.

Bratov a rodákov
mám hodných Slovákov,
sestry a vlastenky
mám švárne Slovenky.

Ostatná rodina
široko po svete,
široko-ďaleko,
čože viacej chcete?

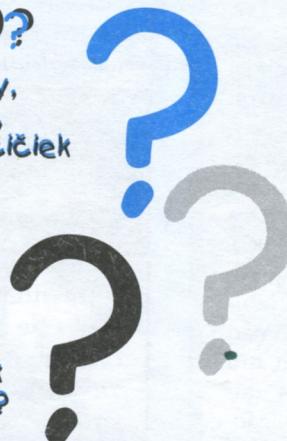
Šuhaj som a časom
vyrastiem chlapina,
že sa nezahanbí
tá moja rodina!

ČO JE TO?

Visia staré hodiny,
meraj účas rúče,
aj keď miesto ručičiek
maj úlba lúče.
(okn15)

Dáma krotká
samá bodka.
(akne11)

Hádaj, ktorý vták
ťahá žaby z mláka?
(halcoB)

Stají, stají dom,
plno detív ňom.
Nikde okna, nikde dveri,
ako vyjdú von?
(aktivokaM)

Na kameni vyhrievaná
zafarbená do belasa.
Plachá, rýchla, hybká,
chvostíkom si šíbká.
Ľudským krokom neverí.
Frnk pred nimi do diery.
(aciretšau)

MIROSLAV VÁLEK VLAK

Píska vlak, iskrí vlak,
zrátaj, kolko hviezd tu je!
Dnes večer si píska každý,
kto v ňom cestuje:
Deti, ktoré čaká more,
aj tie, čo sa vezú iba
na prázdniny k babke,
strapaté aj učesané,
bez čiapky aj v čiapke.
Aj výpravca na stanici
na vlak píska celkom zblízka,
lebo ľuto mu je.
Aj kuriatko, čo spí v koší
si pí, pí, pí, píska, píska,
len tak popiskuje.
Za oknami cesta
beží do dialky.
Telegrafné stĺpy,
ako pŕšalky.
Že sa bojíš tmy?
Pískaj si aj ty!
Večer škrtá koľajnice
ako zápalky.

(Z knihy Vélká cestovná horúčka)

VESELO SO ŽIVOTOM

Učiteľ sa pytá žiaka:

- Jurko, aké biele nástroje poznáš?
- Remeň nášho otca, prosím.

Uprostred februára vrvá Fero Janovi:

- Človeče, predstav si, na víkend hlásili 30 stupňov!
- To nie je možné!
- Ale áno! Pätnásť stupňov v sobotu a pätnásť stupňov v nedele.

Otec karhá syna:

- To je hrozné, ako sa zle učíš. Nosíš domov samé dvojky. Spamatáj sa konečne! Keď bol Napoleon ako ty, bol najlepším žiakom v škole!!!

- Nezabudni ocko, že keď bol ako ty, bol už dávno francúzskym cisárom.

- Mama, nesiem prekvapenie!
- Aké?
- Kúpila som ti cukríky, lebo chlieb ešte nemali.

- Peťo, od čoho máš tú hrču na hľave?

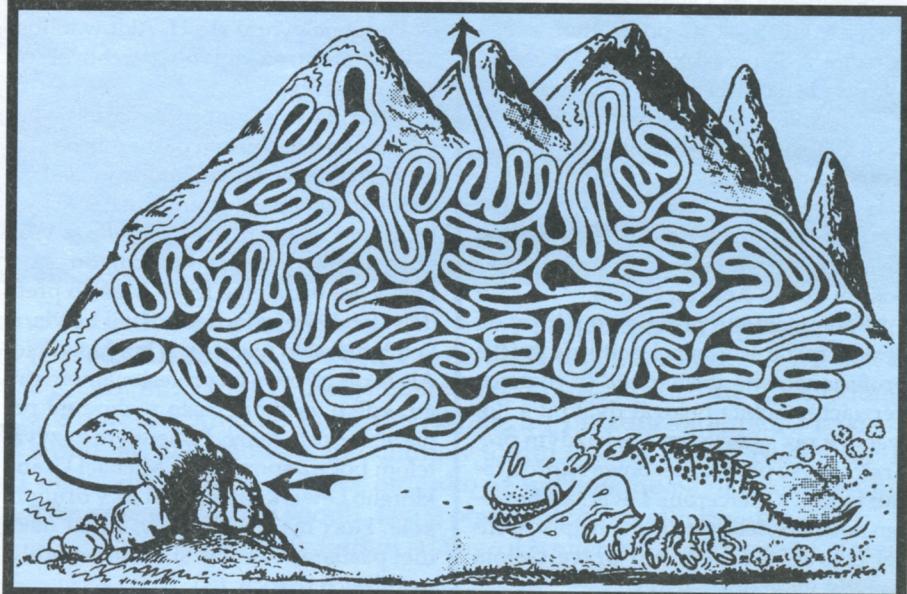
- Od myslenia.

- Ako to?

- Ale, mysel som, že Jurko kameňom netrafí.

ÚLOHA PRE VÁS

Poznáte legendu o wawelskom drakovi? Jeho jama bola vraj spojená s jedným zo štítov nedalekých Tatier. Keď sa niekto usiloval dostať sa drakovi na kožu - ušiel do hôr podzemným labiryntom, avšak nikdy sa mu nepodarilo výjsť na povrch. Vašou úlohou bude nájsť východ z labiryntu. Zo správnych odpovedí minulého čísla sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Anna Tisončíková z Chyžného, Magdaléna Vontorčíková z Malej Lipnice a Peter Solus z Repíšk.

LENNOX LEWIS

Ako viacerí čitelia iste vedia, novým pásom majstrom sveta v najťažšej hmotnosti kategórii (verzia WBC a IBF) sa stal opäťovne 35-ročný Brit jamajského pôvodu Lennox Lewis, ktorý prednedávnom už v 2. kole knokautoval Američana Michaela Granta. Je zaujímavé, že majstrovský pás v najvyššej a iste aj najpopulárnejšej hmotnosti získal človek, ktorému pri prechode na profesionalizmus žiadom pásom odborník nedával nijaké šance na úspech. Ako vidieť, všetci sa mylili. Je sice pravdou, že Lewis na vrchol profesionálneho boxu vystupoval veľmi dlho, ale keď už vystúpil, iste z neho tak rýchlo nezostúpi.

Narodil sa v roku 1965 v chudobnej rodine jamajských emigrantov v Londýne. Keď ich otec opustil, matka vzala deti a v r. 1977 odišla do Kanady. Aby sa nejak užívili, Lewis aj s mladším bratom museli po škole pomáhať matke a privyrábať si. Vtedy malý Lennox pochopil, že ak chce mať lepšie, musí v boji o život bytie hráč prvého húsla. Bol vysoký, silný a odvážny a tak nečudo, že sa rozhodol pre pásom odborník. Sám sa zapísal do športového klubu, vytrvale trénoval a pomaly kráčal za svojim cieľom. O pár rokov sa stal juniorskym majstrom Kanady a v r. 1983 aj majstrom sveta. Tento úspech mu otvoril cestu k ďalšej kariére. O rok neskôr ho nominovali na Olympijské hry v Los Angeles, kde však už po druhom súboji odpadol z olympijskej súťaže. Plne si to vynahradil na ďalších Olympijských hrách v Soule (1988), kde v superťažkej hmotnosti vybojoval zlatú medailu, keď vo finále knokautoval Američana Riddicka Bowea. Pripomeňme, že na tých istých OH sa v ťažkej váhe víťazom stal ďalší Američan Ray Mercer, ktorý bronzovú medailu vybojoval Poliak Andrzej Gołota.

Spomíname to preto, že o pár rokov neskôr sa tie isté mená ocitli na špičke profesionálneho pásom odborníka (v rôznych verziach). Gołota bojoval dvakrát s Boweom a raz s Lewisom a zakaždým prehral, navyše predčasne. Bowe naproti tomu vyhral s Mercerom. Lewis sa s Boweom nestretol, lebo ten druhý najprv nechal bojať a neskôr mu práve Gołota navždy vybil box z hlavy.

Lewis nečkal dlho s prechodom medzi profesionálov. Amatérsku kariéru zavŕšil so 75 víťazstvami a 7 porážkami. Už pár mesiacov po souliskom úspechu sa vrátil k britskému občianstvu a začal bojať za peniaze. V prvom roku (1989) profesionálnej kariéry zviedol šesť súbojov a všetky vyhral knokautom. V druhom roku bolo ešte lepšie - osem stretnutí a všetky víťazné. Nadalej však patril k tzv. zázemiu, keďže aj súperi neboli tej najvyššej sorty. Pozornosť manažérov vzbudil až bleskovým víťazstvom nad bývalým olympijským majstrom v superťažkej váhe z Los Angeles Tyrelom Biggsovi. Teraz už všetko začalo ísť hladko. Dostali sa mu čoraz kvalitnejší súperi, ako napr.

R. Ruddock, T. Tucker a F. Bruno, s ktorými pochopiteľne vyhral a získal prvý titul majstra sveta (verzia WBC), no a čoraz väčšie peniaze. Za 25. jubilejných víťazstiev nad P. Jacksonom mu už zaplatili 4 milióny dolárov. Mohol sa už pomaly cítiť pásom odborníkom, ktorý má všetky tituly a veľké peniaze na dosah ruky. Stačilo

zdolať iba poslednú prekážku - vyhrať s Oliverom McCallom. Žiaľ, nezdola ju, prehral knokautom (prvy a posledný raz), čo jeho kariéru na americkom pásom odborníka trhu väzne spomalilo. Po čase titul opäť získal, keď knokautoval McCalla. Podobne vyhral aj s H. Akinwandom a A. Gołotom, na ktorého potreboval sotva pol minúty.

Odteraz sa oňom čoraz častejšie hovorilo, ako o najlepšom pásom odborníku na svete. Konečne sa ho rozhodol vyzvať na súboj slávny pásom odborník zo samej špičky - Evander Holyfield. Ich stretnutie sa však skončilo škandalóznou remízou, hoci Lewis bol badateľne lepší. Muselo preto dôjsť k odvete, v ktorej zvíťazil Lewis, aj keď tentoraz o niečo lepší bol Holyfield. Ale takto už býva na profesionálnom ringu, kde o všetkom často rozhodujú peniaze. Veľké peniaze. Posledným vyzývateľom bol už spomínaný Michael Grant, ktorého Lewis knokautoval už v druhom kole. Hoci má už 35 rokov, zatiaľ neviďel pásom odborníka, ktorý by si s ním poradil v najbližších rokoch. (jš)

Hviezdy svetovej estrády ANDRÉ RIEU

Ked' vystúpi na scénu, zavše trochu extravagante oblečený, s dlhými vlasmi a huslami v rukách, publikum doslova jasá. Vie, že o chvíli sa práve vďaka jeho husliam ponori do očarujúcej hudby, v ktorej budú dominoval valčíky a polky Johanna Straussa.

André Rieu - veľký huslový virtuóz, občan Holandska s francúzskym rodokmeňom - takto by sa ho dalo stručne charakterizať. Narodil sa v Maastrichte, kde vyrastal v rodine, v ktorej hudba bola každodenným rituálom. Jeho otec bol dirigentom Lipskej opery. André si od malička obľúbil hru na husliach, ktorú neskôr študoval na konzervatóriu v Bruseli. Hrá skutočne vynikajúco. Napriek tomu sa upísal ľahkonohej múze, presnejšie - hudbe veľkého rakúskeho skladateľa Johanna Straussa.

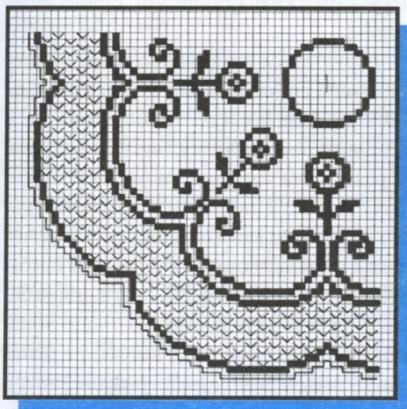
- Moji spolužiaci obdivovali Beatles, no ja som obdivoval Straussa a Lehára, - hovorí. S ich pôvabnými melódiami vstúpil do sveta hudby a žije v ňom mimoriadne úspešne. Má svoje hudobné teleso - Johan Strauss Orchestra, v ktorom hrajú aj pekné dámy. Spoločne už vyše desať rokov cestujú po svete a koncertujú i nahrávajú „cedečká“. V tejto oblasti sa A. Rieu stal skutočným milionárom. Jeho platne sú vyhľadávané ako najväčšie svetové hity a tak nie div, že len v posledných rokoch sa vypredali vo vyše osemomiliónovom náklade.

Nie náhodou ho nazývajú novodobým kráľom valčíkov. Tak ako kedysi slávny skladateľ, aj on na koncertoch hráva hlavne v trojštvrťovom takte na husliach, občas však diriguje so sláčikom v ruke. Počas svojich vystúpení má rád trochu divadelnej atmosféry. A ako ozajstný kráľ, žije s rodinou v zámku z 15. storočia nedaleko Maastrichtu.

Vlani, v jubilejnom roku J. Straussa (sté výročie smrti), absolvoval veľké turné po svete, ktoré zavŕšil vo Viedni, rodisku veľkého skladateľa, kde vystúpil po prvý raz. Koncertoval v najprestížnejšej sieni rakúskej metropoly - v Musikvereine, ktorú nazývajú chrámom viedenských filharmonikov. Určite oňom ešte neraz počujeme. (jš)

NA NAŠE STOLE

Dnes predstavíme prípravu okrúhlej prikrývky s priemerom 53 cm, uháčkovanej z bielej priadze č. 80 filetovou technikou doplnenou motívom K.

Použité skratky: nah. st. - nahodený stípk; krát. st. - krátky stípk; r. oč. - retiazkové očko.

Uháčkujeme 12 prázdných okienok (3 r. oč., 2 x nah. st.). V 2. riadku pridáme 3 okienka a ďalej háčkujeme 1 prázdné okienko, 10 plných, 1 prázdné a 3 pridáme - uháčkovaný 2. riadok. V 3. riadku pridáme 2 okienka a ďalej háčkujeme 1 prázdné, 3 plné a 1 prázdné okienko. Začíname motív K: 4 r. oč., 1 krát. st., 4 r. oč., 2 x nah. st., 7 r. oč., 2 x nah. st., 4 r. oč., 1 krát. st., 4 r. oč., 2 x nah. st., 7 r. oč., 2 x nah. st.; doháčkujeme 1 prázdné, 3 plné a 1 prázdné okienko, 2 okienka pridáme a priadzu odtrhneme.

Znovu uháčkujeme 12 prázdných okienok na pravý zúbok. 2. riadok háčkujme tak ako pri prvom (lavom) zúbku. V 3. riadku pridáme 2 okienka a ďalej háčkujeme 1 prázdné a 3 plné okienka. V tomto riadku motív K háčkujeme tak, že ho začíname a končíme 7 r. očkami (7 r. oč., 2 x nah. st., 4 r. oč., 1 krát. st., 4 r. oč., 2 x nah. st., 7 r. oč., 2 x nah. st., 4 r. oč., 1 krát. st., 4 r. oč., 2 x nah. st., 7 r. oč.). Ďalej nasledujú 3 plné, 1 prázdné a 2 pridané okienka. Vo 4. riadku pridáme 2 okienka a ďalej háčkujeme 1 prázdné, 2 plné a 1 prázdné okienko, 7 r. oč., 2 x nah. st., 4 r. oč., 1 nah. st., 4 r. oč., 2 x nah. st. atď. Motív K ukončíme v tomto riadku 7 r. oč. Nasleduje 1 prázdné, 2 plné a 1 prázdné okienko, 1 okienko pridáme a ďalšie okienko už háčkujeme na okienko lavého zúbka, na ktorom sme odtrhli priadzu. Tým sme oba zúbky spojili. Ďalej postupujeme podľa kresby.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)

GIEZ BYDLĘCY

Giez bydlęcy powoduje znaczne straty gospodarcze. Zwierzę opanowane przez gzy traci apetyt, chudnie i słabnie. Wydajność mleka chorą krowy znacznie zmniejsza się a wartość poubjowa jest również zaniżona. Skóra zwierząt zaatakowanych przez gzy nie nadaje się do przerobu, bo często podziurawiona jest jak sito.

Giez jest niewielkim owadem z zielonkawozłotym grzbietem. Dojrzałe osobniki przedstawiają się jako stosunkowo duża mucha, której ciało pokryte jest gęsto włoskami. Gzy obsiadają bydło najczęściej na pastwiskach w czasie upalnych dni. Forma oskrzydlona wypelza z ziemi zwykle we wczesnych godzinach rannych. Z poczwarki wydostaje się wtedy właśnie giez, który już po 15 minutach może fruwać. Samica zaś po upływie jednego dnia zdolna jest do składania jaj. Składa je na nogach, w okolicy pęcin i na podbrzuszu krowy. Z nich po 4-7 dniach wylegają się larwy, które przebijają skórę i drążą pod nią kanały podążając w kierunku grzbietu zwierzęcia. Wędrownka od nóg do grzbietu trwa około 7 miesięcy. W końcu zimy lub na wiosnę pod skórą, właśnie w okolicy grzbietu, tworzą się początkowo małe, później coraz większe guzki, osiągające w końcu wielkość orzecha włoskiego. Znajdujące się w tych guzkach larwy przebijają skórę, wydostają się przez otwór na zewnątrz i spadają na ziemię. Czynność ta trwa zaledwie od 1 do 3 minut. Po wydostaniu się na zewnątrz larwa wędruje do ciemnego miejsca lub też zagrzebuje się w ziemi. Teraz w zależności od temperatury i środowiska zewnętrznego po okresie 1-2 miesięcy powstaje z niej dorosły, latający owad.

Przenikaniem larw przez skórę towarzyszy bóllesność i świąd. Zwierzęta w tym okresie są niespokojne a przy silnej inwazji stwierdza się zmniejszenie udoju. W czasie swojej wędrowni larwy drażnią tkanki krowy wywołując pod skórą stan zapalny, który przemienia się w zapalenie ropne tkanki podskórnej i trwa aż do momentu wypadnięcia larwy.

Leczenie gzy polega w pierwszym rzędzie na niszczeniu larw. Należy przy tym pamiętać, że larwy gzy muszą być zniszczone przed wypadnięciem, to znaczy przed wypędzeniem bydła na pastwisko. Najprostszym sposobem niszczenia jest ręczne wygniatanie palcami. W celu łatwiejszego usuwania larw należy na kilka minut przed przystąpieniem do zabiegu polozyć na grzbicie krowy szmatkę zmoczoną w słonej wodzie albo też zmyć grzbiet w słonej wodzie. U bydła o grubej skórze zabieg jest nieco bardziej skomplikowany, gdy grzbiet pokryty jest licznymi guzami. Wtedy to stosuje się metody chemiczne.

Każda lecznicza dla zwierząt dysponuje zestawami leków przeciwko gzym: są to zazwyczaj płynny lub maści, które wciera się niezbyt silnie w

skórę grzbietu za pomocą ściernki lub szczoteczki. Wcieranie rozpoczyna się od łopatki a kończy w okolicy ogona. Po 20-30 dniach wcieranie należy powtórzyć, aby zniszczyć te larwy, które w międzyczasie podeszły pod skórę. Im wcześniej zastosuje się lek, tym lepszy jest efekt leczenia. Dlatego należy już od lutego dokładnie sprawdzać dotykem skórę właśnie w tych ulubionych przez gzy miejscach. Po wygięciu larw należy je zniszczyć przez spalenie lub zatopienie w nafcie.

Zapobieganie tej chorobie polega w pierwszym rzędzie na unikaniu w miarę możliwości wypasania bydła podczas wielkich upałów, kiedy to spotyka się największe ilości gzy. Pewną korzyść przynosi częste oczyszczanie zwierząt, a tam, gdzie w pobliżu jest bieżąca woda, co jakiś czas krowy należy dokładnie wymyć lub wykąpać. Walka z gzym może dać dobre wyniki tylko wtedy, gdy jest prowadzona stale i systematycznie.

GRZYBICA SKÓRY BYDŁA

Do częstych schorzeń skóry, zwłaszcza bydła w większych ich skupiskach, należy grzybica strzygąca. Schorzenie to powoduje duże straty gospodarcze poprzez obniżenie przyrostów wagowych, zahamowanie rozwoju i obniżenie wartości skóry jako surowca. Do zakażenia dochodzi najczęściej przy bezpośrednim stykaniu się zwierząt chorych ze zdrowymi w stajni, na pastwisku itp. Niektóre sami ludzie przenoszą grzyby na swoim ubraniu, na narzędziach do pielęgnacji zwierząt lub podawania karmy. Zakażeniu sprzyja też trzymanie bydła w cieplich, wilgotnych i brudnych pomieszczeniach, zwłaszcza w oborach głębokich z dużą ilością nawozu oraz wszelkie otarcia skóry lub jej rozpułchnienie na skutek działania wody. Choroba atakuje przede wszystkim bydło o delikatnej skórze, a więc małe i rasy o cierńkiej skórze.

Zarodniki grzybów atakują albo włos albo sam naskórek nie ruszając włosów. Działanie grzybów drażni skórę powodując jej zapalenie. Występuje wtedy przekrwienie, tworzą się pęcherzyki powodujące najpierw nieprawidłowe rogowacenie a następnie złuszczanie. Włosy w tym okresie obumierają i wypadają. Na tych miejscach rozwija się grzybica strzygąca powierzchniowa lub głęboka. Grzybicy powierzchniowej towarzyszy powierzchniowy stan zapalny. W obrębie każdego włosia powstaje pęcherzyk otoczony obrzękiem. Zmianom tym towarzyszy złuszczanie oraz nieznaczny świąd skóry. Najczęściej występuje głęboka grzybica - liszaj wylysiający. Przy tym schorzeniu nierzadko występują ropnie. Wczesnie też następuje wypadanie włosów, wysięk pęcherzyki i tworzenie się strupów. Okres wylegania choroby trwa 7-13 dni. Zmiany powstają na głowie, szyi, w okolicach odbytu, rzadziej na tułowiu. Na nogach nawet przy zdrobniałych zmianach choroba nie występuje. Zapadają na nią głównie cielęta. (js)

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KURČA PO PÁPEŽSKY. 1 kurča (asi 1,5 kg), 8 rajčiakov, 100 g plátkov šunky, 2 dl bieleho vína, 2 strúčiky cesnaku, 2 lyžice oleja, 1 lyžička majoránu, soľ, mleté čierne koreniny.

Umyté kurča rozdelíme na porcie, poprášime soľou a mletým čiernym korením. Rajčiaky sparíme horúcou vodou, ošúpeme a pokrájame na malé kúsky. Šunku pokrájame na pásičky. Na rozpálenom oleji opečieme kúsky kurča a preložíme ich na tanier. Na tom istom tuku krátko oprážíme posekaný cesnak a šunku. Potom vložíme opäť kurča, vlejeme víno, pridáme rajčiaky a majorán. Kurča dusíme do mäkká asi 25 minút. Šťavu ochutnáme solou a mletým korením a podľa potreby ešte zahustíme troškou hladkej múky. Podávame s varenými zemiakmi a so zeleninovým šalátom.

ŠPAGETOVO-ŠPENÁTOVÝ VENIEC. 450 g špenátu, 400 g špagiet, 150 g strúhaného syra, 2,5 dl mlieka, 6 vajec, 1 červená paprika, tuk na formu, soľ, mleté čierne koreniny, strúhaný muškátový oriešok, žerucha.

Rozmrazený špenát vyžmýkame a nasekáme nahrubo. Špagety varíme asi 10 minút v osolenej vode, odcedíme ich a odkvapkáme z vody. Očistenú, na kocky pokrájanú papriku zmešáme so špenátom. Špagety, 2/3 strúhaného syra a papriku strieľavo rozdelíme do vymastenej formy. Mlieko, vajcia, soľ, mleté čierne koreniny a štipku strúhaného muškátového orieška rozšľaháme a rozdelíme na cestovinovú hmotu. Formu postavíme do hrnca s vriacou vodou, prikryjeme pergamenovým papierom a v rúre varíme asi 35 minút. Vyložíme z formy v tvare venca, posypeme strúhaným syrom a ešte zapečieme. Nakoniec posypeme jemne nasekanou žeruchou. Môžeme podávať s rajčiakovou omáčkou.

FAŠÍRKY Z OVSENÝCH VLOČIEK.

250 g ovsených vločiek, 2 dl mlieka, 1 cibuľa, 2 strúčiky cesnaku, olej, 1 vajce, mleté čierne koreniny, 1 lyžička vegety, strúhanka, tuk na vyprážanie.

Vločky zalejeme vlažným mliekom a necháme chvíľu odstáť. Potom ich vyžmýkame, osolíme a dáme do misy. Na oleji speníme nadrobno posekanú cibuľu a spolu s pretlačeným cesnakom, vajíčkom, vegetou a koreninami pridáme k vločkám. Všetko dobre zmiešame. Z masy tvarujeme menšie bochníčky, každý obalíme v strúhanke a vy-

pražíme z obidvoch strán. Podávame so zemiakovou kašou.

● ŠALÁTY ●

NÓRSKY ŠALÁT. 125 g makarónov, 200 g mäkkej salamy, 2 jablká, 20 g soli, 3 kyslé uhorky, 2 varené mrkvky, 100 g sterilizovaného hrášku, 2 lyžice octu, mleté čierne koreniny, 2 lyžice jogurtu, 200 g okorenenej majonézy, 1,5 l vody.

Makaróny vysypeme do vriacej osolenej vody a varíme nie príliš do mäkká. Uvarené scedíme, prepláchneme studenou vodou a necháme dobre odkvapkať. Potom ich pokrájame na kúsky dlhé asi 1 cm, dáme do šalátovej misy a pridáme ostatné prísady pokrájané na kocôčky. Šalátovú zmes pokropíme octom, posolíme, okoreníme a dobre premiešame. Nakoniec ľahko vmiešame okorenenu majonézu, do ktorej sme zamiešali jogurt. Podávame so slaným pečivom.

● MÚČNIKY ●

TORTA PRE MUŽOV. 3 balíčky piškót, 3 dl bieleho vína, zavárané marhule, čokoládová poleva, šľahačka na zdobenie. *Plnka:* 2 dl mlieka, 2 žltky, 40 g kakaa, 2 lyžice hladkej múky, 200 g masla, 150 g práškového cukru, vanilkový cukor.

Najprv uvaríme plnku: v mlieku rozmiešame žltky, kakao a múku a uvaríme hustejšiu kašu. Maslo vymiešame s cukrom a pridáme ho do vychladnejšej kaše. Tortovú formu vložíme mastným papierom alebo alabalom. Piškóty namáčame do vína a ukladáme ich tesne vedľa seba na dno formy. Na piškóty nahrávame plnku a pusypeme ju posekanými marhuľami. Postup opakujeme. Navrch dáme piškóty, natrieme ich tenkou vrstvou plinky a polejeme polevou. Tortu dáme aspoň na dve hodiny do chladu. Pred podávaním ju vyberieme z formy a ozdobíme.

● MLADÝM GAZDINÁM ●

- Keď začnú zemiaky klíčiť, nesmieme ich vařiť v šupke, ani používať vodu z uvarených ošípaných zemiakov, lebo obsahujú jedovatú látku solanín.
- Olúpané, prípadne pokrájané ovocie neznehnedne, keď ho vložíme do okyslenej vody.
- Aby sa mlieko alebo smotana pridané do pokrmov nezrazili, rozmešame ich s múkom.
- V mastnej nádobe alebo mastným šľahačom tuhý sneh z bielkov neušľaháme.
- Do mäsa pri pečení a opekaní nepicháme vidličkou; obraciame ho lopatkou, aby z neho nevytekala šťava.
- Hustejšiu záprážku zalievame vždy studenou vodou, aby nezhrčkavela, naproti tomu riedku horúcu záprážku môžeme priamo pridať do vriaceho pokrmu. (jš)

PRAWNIK

RENTA PO OJCU

Gdy umrže mąż a żona zostanie sama z dziećmi, to w pewnych wypadkach dzieci mają prawo do renty rodzinnej po nim. Rentę tę wypłaca im będzie ZUS nawet wtedy, gdy kobieta ponownie wyjdzie za mąż. Aby renta mogła zostać wypłacona, to zarówno zmarły, jak i dzieci powinni spełniać określone warunki. Renta przysługuje bowiem po zmarłej osobie, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty, bądź też spełniała wymogi potrzebne do otrzymania emerytury lub renty (np. osiągnięta wiek i staż pracy wymagany przy przyznawaniu emerytury, bądź też staż pracy wymagany przy przyznawaniu renty). Dzieci otrzymują rentę po ojcu również wówczas, gdy przed śmiercią ojciec pobierał zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne.

O rentę mogą ubiegać się też dzieci adoptowane, pasierbowie i także przyjęte na wychowanie (np. w ramach rodziny zastępczej). Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta. Jeśli więc otrzymuje ją jedna osoba, to dostaje całą rentę. Gdy zaś prawo do renty rodzinnej mają np. cztery osoby, wtedy zostanie ona podzielona na cztery równe części. Rentę dostanie każde dziecko, które nie ukończyło 16 lat. Natomiast dzieci starsze muszą spełniać pewne warunki. Jeśli uczą się w szkole, mogą otrzymywać rentę aż do ukończenia nauki, ale nie dłużej, niż do osiągnięcia 25 lat. Jeżeli okazały się całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji, bądź też stały się całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 16 lat, wtedy rentę rodzinną mogą otrzymywać bez względu na wiek.

Może się jednak zdarzyć, że dziecko studiuje na ostatnim roku w szkole wyższej ukończył 25 lat. W takim wypadku rentę po ojcu otrzymywać będzie aż do ukończenia tego roku studiów. Aby rentę mogły otrzymać dzieci przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, muszą być spełnione takie otwarte wymogi:

- dziecko powinno zostać przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (wymóg ten nie jest brany pod uwagę wtedy, gdy śmierć nastąpiła na skutek wypadku);
- dziecko nie ma prawa do renty po swoich zmarłych rodzicach;
- gdy rodzice żyją, to dziecko dostanie rentę wówczas, gdy nie mogą zapewnić mu utrzymania, a zmarły (lub jego małżonek) był ich opiekunem prawnym ustanowionym przez sąd.

(Art. 65-69 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz. U. nr 162, poz. 1118).

OTWARTY FUNDUSZ EMERYTALNY

Odpowiadamy na pytania czytelników interesujących się możliwością zamiany Otwartego Funduszu Emerytalnego (OFE).

W prawdzie obowiązuje zasada, że możemy zostać członkiem tylko jednego OFE, to jednak mamy prawo zmienić fundusz, jeżeli uważamy, że przynależność do innego da nam szansę na otrzymanie wyższej emerytury. O zawarciu umowy z nowym funduszem powinniśmy na piśmie zawiadomić swój dotychczasowy, a więc ten, do którego do tej pory ZUS przekazuje nasze pieniądze. Musimy też złożyć na piśmie oświadczenie o rozwiązaniu obecnej umowy.

Zebrane na naszym koncie pieniądze w dotychczasowym funduszu zostaną przekazane nowemu funduszowi. Będzie dokonana tzw. wypłata transferowa. Z dniem jej dokonania rozwiąże się nasza umowa ze starym funduszem. Takie wypłaty transferowe pomiędzy funduszami emerytalnymi dokonywane są w ostatnim dniu roboczym miesiąca, kończącego kwartał. Łączą się z tym koszty, które ponosi członek funduszu. Płaci on za zmianę wówczas, gdy decyzję o przeniesieniu swoich pieniędzy do innego funduszu podejmie przed upływem dwóch lat od rozwiązania działalności przez Otwarty Fundusz Emerytalny, bądź też wystąpi z funduszu przed terminem określonym w umowie. Wysokość tej opłaty zależy od tego, jak długo ktoś był członkiem funduszu (im dłużej, tym lepiej, gdy płaci mniej).

Jednakże nie można przenosić pieniędzy między funduszem emerytalnym otwartym, a funduszem emerytalnym pracowniczym (Ustawa z 28.8.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. Dz. U. nr 139, poz. 934 z późniejszymi zmianami).

WCZEŚNIEJSZA EMERYTURA

Osoby urodzone przed 1.1.1949 r. mogą otrzymać wcześniejszą emeryturę, jeśli spełnią następujące wymogi:

- kobieta musi mieć ukończoną 55 lat, co najmniej 30-letni okres składowy i nieskładowy (czyli staż pracy i okresy do niego zaliczane, np. urlop wychowawczy),
- mężczyzna musi mieć ukończoną 60 lat i 25-letni okres składowy i nieskładowy oraz być całkowicie niezdolnym do pracy.

Jeżeli 55-letnia kobieta zostanie uznana za całkowicie niezdolną do pracy, to wystarczy, aby miała 20-letni okres składowy i nieskładowy (Art. 27 i 29 ust. z 17.12.98 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych - Dz. U. nr 162, poz. 1118).

HVIEZDY O NÁS

RAK (22.6.-22.7.)

 Istý čas ti bude chýbať energia a schopnosť koncentrácie. Nie je to najlepší moment pre väzne rozhodnutia a záväzky. Potrebuješ predovšetkým pokoj a oddych. Týždeň dovolenky a zmena prostredia by ti veľmi prospeli. V osobnom živote ťa čaká príjemné prekvapenie a milé stretnutie v širšom kruhu. Aj finančná situácia sa začne pomaly zlepšovať.

LEV (23.7.-23.8.)

 Atmosféra okolo teba sa zahuſtuje. Budeš sa musieť úprimne a otvorené porozprávať s niekym, od koho by si mohol očakávať dobrú radu. Ak sa k tomu odhodláš, všetko si trpeživo vypočuj a snaž sa konať podľa rady tohto skúseného človeka, ktorý, - o čom vieš, - sa predsa vyzná vo veci. Ináž život bude ubiehať normálnou cestou, bez väčších problémov.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Čoskoro sa ocitneš v samom centre rôznych zložitých, netypických udalostí. Trochu ťa to zaskočí, ale snaž sa, aby sa ti situácia nevymkla z rúk. Práve teraz budeš môcť uplatniť svoje dlhorocné skúsenosti a schopnosti riešiť neobvyklé záležitosti. Pre teba sa všetko skončí celkom dobre, aj keď nie všetci budú spokojní s vývinom situácie.

VÉHY (24.9.-23.10.)

 Rozhodol si sa v podstate správne, hoci teraz musíš znášať následky tohto rozhodnutia. Ak budeš dostatočne trpežlivý, pomôže ti to uskutočniť svoje dálne túžby a plány. Modernizácia tvojej domácnosti narobí v rodine trochu zmätku, ale všetko sa čoskoro urovná. Tvoj zdravotný stav sa bádatelne zlepšuje, zato horšia je finančná situácia, ktorá môže dosiahnuť kritický bod.

ŠKORPÍON (24.10.-22.11.)

 Všetko nasvedčuje tomu, že ťa čaká mesiac plný zhonu a nervozity, naťastie so zdarným finále. V práci máš pred sebou hodne ťažkých a zložitých úloh, ktoré môžeš splniť len s vypätím všetkých sôl. Pust sa do toho bez otáľania a nebudeš banovať. Doma je všetko v poriadku a pochopenie najbližších ti pomôže prekonať mnohé ťažkosti.

STRELEČ (23.11.-21.12.)

 Dost neočakávané prídu na teba väčšie ťažkosti. Pouvažuj, či si v stave ich vyriešiť a zmierniť napätie. Je nádej, že po istom čase sa všetko vráti do starých kolají. Máš na výber - bud konať energicky alebo držať nervy na uzde a predstierať, že neviš, čo sa okolo teba deje, no a jednoducho počkať, až sa všetko samo vyrieši.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Ani sa nenazdáš, keď sa opäť ocítneš v kruhu rôznych problémov, ktoré si už považoval za vyriešené. Neostáva ti teda nič iné, len sa do nich opäťovne energicky pustiť. Čoskoro vysvitne, že si s nimi rýchlo a ľahko poradíš. Perspektíva niečoho nového a príjemného natoľko upúta tvoju pozornosť, že na nepríjemné chvíle rýchle zabudneš.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

 Nebude to príliš zaujímavý mesiac. Nepočúvaj klebety, ktorími ťa „priaznivci“ neustále obšťastňujú. Drž sa od všetkého zdaleka, aby si sa neocitol v samom centre nepríjemných intríg. Radšej využi čas na rôzne domáce práce, ktoré už oddávna odkladáš. Čaká ťa spoločenské stretnutie, ktoré však nebude bohviecko príjemné a zábavné.

RYBY (19.2.-20.3.)

 Pravdepodobne čaká ťa spor s niekym blízkym v istej dôležitej záležitosti. Bráň svoje názory, ale buď objektívny a uznaj aj mienku druhej strany, ak je opodstatnená. V opačnom prípade sa nikdy nedohnete. Koncom mesiaca ťa čakajú väčšie výdavky, ktoré značne naštobia tvoje vrecko. Snaž sa dobre premyslieť každý halier, ktorý máš vydať.

BARAN (21.3.-20.4.)

 Najbližší mesiac - hovoriac stručne - to nové problémy, noví ľudia, netypické situácie. Snaž sa ho nezhoršíť nejakým nepremysleným konaním. V neočakávanej situácii, v akej sa čoskoro ocitneš, sa snaž prejavovať zhovievavosť a nezveličovať problémy. Koncom mesiaca ťa čaká niekoľko zaujímavých stretnutí, ktoré ti prinesú úspech.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Budeš musieť trochu pozmeniť svoje plány. Totiž nie všetko, čo si si zaumienil, sa ti podarí uskutočniť. Prekážky, ktoré sa ti postavia do cesty, budú neočakávané, ktoré si nemohol predvídať. Máš pred sebou zaujímavé stretnutia a nové známosti, ktoré neostanú bez následkov. Tie sa však dostavia až o niekoľko mesiacov.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Onedľho sa ti naskytne niekoľko možností spojených s prácou, ktoré by si mal dobre využiť. Nenáhlis a všetko si dobre premysli, aby si neprepásl príležitosť. Nepočúvaj cudzie rady, radšej sa spolahlis na vlastný rozum, skúsenosti, no a intuiciu. Nová známost, ktorú v tomto mesiaci nadviažeš, sa ukáže veľmi zaujímavá a slubná. (js)

NÁŠ TEST

Dáte sa oslniť luxusom?

1. Aké udelenie cien vás najväčšmi zaujíma?

a/ Udeľovanie Nobelovej ceny - 9; b/ Udeľovanie filmových Oscarov - 8; c/ Víťazstvo v Grand Prix - 6; d/ Žrebovanie Toto-lotka - 3.

2. Šaty robia človeka - súhlasíte s týmto názorom?

a/ Áno - 0; b/ Sice nerobia človeka, ale vyzdvihujú osobnosť - 3; c/ Žiadne šaty nepomôžu, ak ich nosí nesprávna osoba - 6; d/ Šaty nie sú dôležité, pod nimi treba vždy vidieť človeka - 9.

3. Čo pocitujete, ak vás priateľ prekvapí mimoriadne veľkorysým darom?

a/ Cítim sa mu byť zaviazaný - 6; b/ Lichotím mi to - 0; c/ Som mu vďačný - 3; d/ Som nedôverčívý a remýšľam, čo tým darom sleduje - 9.

4. Aký diamant najlepšie zodpovedá vašej osobnosti?

a/ Veľký, dokonale vybrúsený diamant - 0; b/ Surový diamant ešte pred vybrúsením - 3; c/ Priemyselný diamant - 9; d/ Malý, ale superčistý diamant - 6.

5. Ktoré svietidlá vám vytvárajú príjemnú atmosféru?

a/ Krištáľový luster - 0; b/ Útlulá stojačatá lampa - 9; c/ Halogénka - 3; d/ Malé reflektory rozložené na viacerých miestach - 6.

6. Aký televízny seriál sa vám páči?

a/ O priateľoch - 9; b/ O rodinnej dynastii - 0; c/ O sympatickej rodine - 6; d/ Nesledujem žiadne seriály - 3.

7. Keby ste mali prístup k informáciám, ktoré by vrhli nové svetlo na váš rodokmeň, koho by ste najradšej objavili medzi vašimi predkami?

a/ Putovných remeselníkov - 9; b/ Dobrodružné povahy - 6; c/ Aristokratov - 0; d/ Umelcov alebo objaviteľov - 3.

VYHODNOTENIE

43 až 63 bodov: Zaujímate sa len o jadro problémov. Nech je jeho obal akýkoľvek pekný, vás pohľad sa bezpečne zavŕta do hĺbok a nemilosrdne odhalí prehnané sluby, ktoré majú ďaleko od reality. Nenecháte sa oslniť luxusom. Väčšinou ho odhalíte ako bezcennú atrapu.

21 až 42 bodov: Nedáte sa tak ľahko oslniť. Ale aj tak si radi predstavujete, že ste na výslní očarujúceho luxusu a nemusíte sa už o nič starat. Veľmi dobre viete, že sa tým oddávate iba svojim snom. Sny sa však občas splnia. Istého dňa to tak možno bude aj vo vašom prípade.

0 až 20 bodov: Vytúžený luxus - nech by bol akýkoľvek - vo vás vždy vyvoláva obdiv. Vašou devízou je - chcieť niečo vlastniť. Očarený povalujete sluby za realitu, a potom sa čudujete, ak zdanie klame a je tu iba holá skutočnosť. (js)

MENO VEŠTÍ

Laura

- pokojné, milé, chápavé a trochu vznešené meno, na Spiši a Orave zatiaľ neveľmi populárne.

Každá žena s týmto menom je, dá sa povedať, veľmi originálna. Jej celkový zjav, krásu, charakter, temperament, povaha, ako aj záujmy sú celkom zvláštne. Je obyčajne priemerne vysoká a na svoj vek veľmi vyspelá, nehovoriac o tom, že je súčasne múdra, bystrá, chápavá a vtipná. Od detstva prekvaňuje rodičov, súrodencov i celú rodinu početnými otázkami, nápaditými odpovedami a vôbec výrečnosťou.

Laura máva väčšinou sangvinickú alebo flegmatickú povahu. V škole sa učí veľmi dobre. Bez akýchkoľvek problémov končí základnú i strednú školu a veľmi často absolvouje aj vysokú školu. Keďže je pracovitá, hlbavá, vedychtivá a dôsledná, skrátku dokonalý typ objaviteľky, zamestnáva sa najčastejšie vo vedeckých ústavoch a iných podobných inštitúciach. Je z nej znamenitá vedkyňa, ale aj vysokoškolská učiteľka.

Povahove veľmi pokojná dokáže trievzo myslieť, analyzovať každý jav a dokonale sa ovládať. Nič ju nieve vyviesť z rovnováhy. Nedáva sa ničim strhnúť a len ľažko ju možno nadchnúť pre nejakú vec. Vôbec ľažko je v nej vyvoláť akékoľvek nadšenie. Všeobecne ju považujú za samotáru, skrytú v sebe a v istom zmysle trochu tajomnú. Aj tá istríčka romantizmu, ktorú má skoro každý človek, je hlboko ukrytá v hĺbke jej duše.

Laura nemáva veľa priateľov, aj keď si ju v celom okoli veľmi vázia. Zdá sa, že ľudia sa trochu obávajú jej ostrého jazyka. Oblieka sa skromne, aj keď vylesne. Neznáša akékoľvek módne výstrelky. Často zostáva v živote sama. Keď sa vydá, jej manžel je obyčajne hodne starší ako ona. Hoci ich manželstvo je, dalo by sa povedať, viac z rozumu ako z lásky, je trvalé. Keď majú deti - obyčajne jedno a len niekedy dve - stará sa o ne vzorne a vychováva ich veľmi prísne.

Oblúbeným kvetom Laury je ruža a jej štastnými číslami 18 a 17. Z druhom má najradšej alexandrín. Zdravie jej dobre slúži a obyčajne sa dožívá vysokého veku. (js)

- Dobrý večer, pán Müller. Podali by ste mi jogurt?

- Nehanbíte sa, taký mladý a pýtate peniaze?!

- Kto hovorí, že pýtam? Nevidíte v ruke ten revolver?

- Čo myslíte, pán advokát, mohla by som byť ideálou manželkou?

- Myslím, že ste príliš inteligentná na to, aby ste sa vydali za takého hlúpeho muža, ktorý by sa s vami oženil.

- Čo myslíš, kamarát, môže žena urobiť zo svojho muža aj milionára?

- Prečo nie? Keď bol za slobodna miliardárom.

Na hodine zemepisu sa hovorilo o zemeguli a protinožcoch.

- Ferko, keby si začal kopať na námestí čoraz hlbšie a hlbšie, kam by si sa dostal?

- Do ústavu choromyseľných, prosím.

■ ■ ■

- Čo dávali včera v kine?

- Čo by dávali? Nič. Ešte aj lístky sme si museli kúpiť...

■ ■ ■

Stretnú sa dva spisovatelia a jeden sa chváli:

- Začal som písť nový román „Moja žena a ja“...

- Zasa vojnový román?!

■ ■ ■

- Otecko, kto je poctivý nálezca?

- To je taký človek, ktorý niečo nájde a pretože ho niekto zbadá, tak nájdenú vec vráti.

■ ■ ■

Muž dohovára žene:

- Ako sa môžes tak dlho chystať na koncert? Pozri sa na mňa, vopchám si vatú do uší a som pripravený.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval: Perník - obklopujú ta bezstarostní prialenia.

Pero na klobúku - staneš sa náladový. Pištol vidieť - nepriateľstvo; strieľať z nej - dosiahneš dobré výsledky.

Podlahu, vytrhávať ju - nešťastie. Podnos vidieť - dámska návšteva; rozbit - hádka so známymi; umývať - očakávaj doma návštevu.

Podošva - čaká ťa vybavovanie úradných záležitostí; kože na ne kupovať - si prenasledovaný.

Podvázok vidieť - šťastie v láske. Podzemné chodby vidieť - čoskoro objasníš záhadu; nachádzat sa v nich - začneš sa uberať zlou cestou v živote.

Pohár naplnený vodou - pevné zdravie; rozbitý - niekto ťa podvedie; prázdný čaká ťa rozčarovanie; nalievať - stratíš priateľa; brúsiť - prídeš na dobrý nápad; štrnágať si ním - svadba do roka a do dňa.

Pohovka - radostná, pokojná budúcnosť; sedieť na nej - dlhá nemoc; veľmi peknú mať - bohatstvo; zo slamy - stálosť citov; hojdať sa na nej - neisté zdravie; roztrhaná a špinavá - nepokoj v domácnosti. Pohŕyznutie psa vidieť - niekto ťa ukriďi; byť od psa - niekto ti závidí; byť po hryznutí do ruky alebo nohy - niekto ti spôsobí bolest; od človeka - niekto v rodine onemocnie.

Pochovávať milú osobu - ťažké utrpenie; cudziu osobu vidieť - dedičstvo; sám seba vidieť - nešťastie.

Pochvala, dostať ju - v najbližšom čase sa vyhýbať pozvánkam; udeliť ju - niekto sa snaží získať tvoju priazeň. (js)

ZLATÉ EURO. Na výstave vo švajčiarskej mincovni Swissmint, v ktorej už onedlho budú razit nové európske platidlo (euro), sa zúčastnila známa talianska filmová hviezda Sofia Lorenová, ktorá ako prvá vlastnoručne ukázala svetu zlatú mincu euro. Ban-

kári, ktorí uvádzajú na trh nové euro počítajú s tým, že záujem Európanov o novú, spoločnú valutu vzrastie práve vďaka pôvabu známej hviezdy. Tajomstvom je snáď iba to, či za túto reklamu prijala Sofia aj svoj honorár v zlate. Na snímke: S. Lorenová.

AUTOBIOGRAFIA BRITNEY SPEARSOVEJ.

Speváčka Britney Spearsová je súčasťou svetovej hviezdy, ale má sotva 18-rokov. Kým dievčatá v jej veku ešte len začínajú myslieť o svojej budúcnosti, ona už začala písť svoj životopis. Mladúčká Britney (na snímke) totiž tvrdí, že má za seba už mnoho vážnych skúseností, s ktorými by sa chcela podeliť najmä s mladými dievčatami sŕvajúcimi o sláve. Životopisná knižka, za ktorú speváčka doštane od vydavateľstva päť miliónov dolárov, vyjde v druhej polovici r.o. a jej titul bude znieť Britney. Knižka má predovšetkým rozprávať o tom, ako Britney bojovala o svoj úspech. Či v nej však bude napísané aj o tom, komu za to vďačí, nevieme. Dodajme, že v písaní knižky speváčke pomáha jej mama Lyna.

MÁTE RADÍ NEŽNÉ POMENOVANIA? Nežné pomenovania alebo maznavé prezývky väčšinou vzniknú a zaužívajú sa hneď na začiatku ľubostného vzťahu. Čo vlastne takéto prezývky, nad ktorými sa niekedy aj pousmejeme, vypovedajú o vzájomnom vzťahu dvoch ľudí? Ženy a muži s dobre vyvinutým ochranným inštinktom nazývajú svojich partnerov zdrobeninami, napríklad „myšička“, „vrabček“ alebo „zajko.“ Ak uprednostňujú pomenovanie „kocúrik“ alebo „mačička“, prípadne „cica“, určite sa s takto nežne osloveným partnerom radi maznajú. Keď jeden partner druhého nazýva „drahá“ alebo „drahý“, vyjadruje touto cestou kompliment, že je pre neho pokladom, ktorý hľadal po celý život. Oslovenia „mamička“ a „otecko“ sú znákom, že partner očakáva od svojho náprotivku nezištnú starostlivosť - takú, ako mu v detstve poskytovali rodičia. A ak muž alebo žena nazýva svojho partnera jednoducho iba krstným menom? Potom určite nepatria k romantickým ľuďom, ale svojho partnera si aj napiek tomu vázia.

SILA CHVÁLY. Taliansky psychológ Vincenzo Ronzi upozorňuje, že dieťa chce vedieť, kam patrí a aká je jeho hodnota. Nevie sa však objektívne porovnať s ostatnými ľuďmi, preto verí tomu, čo mu povedia dospelí. Každé hodnotenie od dospelých ľudí, najmä od rodičov, sa dieťa hlboko vrýva do podvedomia. Časté opakovanie a dôrazný tón hlasu mu priam sugerujú určitý názor. - Ak budete dieťa opravnene chváliť hoci aj za maličkosti, získa zdravé sebavedomie. Ak mu však budete často tvrdiť, že je neschopné a lenivé, nikdy sa nedokáže spoľahnúť na seba. Ešte aj v dospelosti sa mu v krízových situáciach vynorí to, čo oňom hovorili v detstve...

SESTRA DEMI MOOREOVEJ. Nevlastná sestra slávnej americkej herečky Demi Mooreovej, 30-ročná Charlotte Eggerová, sa už roky chystala na stretnutie s ňou. Žiaľ, hollywoodská herečka nebola vidinou tohto kontaktu vôbec nadšená. Totiž 37-ročná Demi už pred 21 rokmi prerušila všetky styky nielen so svojou sestrou Charlotte, ale aj s celou rodinou svojho otca Charlesa Harmona. Na stretnutie so sestrou sa Demi poponáhľala až potom, keď sa dozvedela, že Charlotte trpí na smrteľnú chorobu. Navštievovanie blízkych vtedy, keď sú už doslova na smrteľnej posteli, je, žiaľ, pre Demi typické. Aj so svojím otcom a matkou Virginiou Guynesovou sa stretla len krátko pred ich smrťou.

VERNÍ MUŽI. Z nedávneho sociologického prieskumu vyplynulo, že čoraz viac žien stráca dôvod na žiarlivosť. Zatiaľ čo pred dvadsiatimi rokmi túžilo po stálej partnerke a po vernosti 40 percent mužov, dnes je to už 60 percent. Aj keď je pravdou, že všetci muži sa radi obzerajú po iných ženách, neznamená to ešte, že by ich chceli intímne poznáť. „Zásluhu“ na tom má do istej miery nebezpečenstvo aidsu, ale najmä civilizačné faktory: čoraz tvrdšia konkurencia v zamestnaní a rýchlejšie životné tempo.

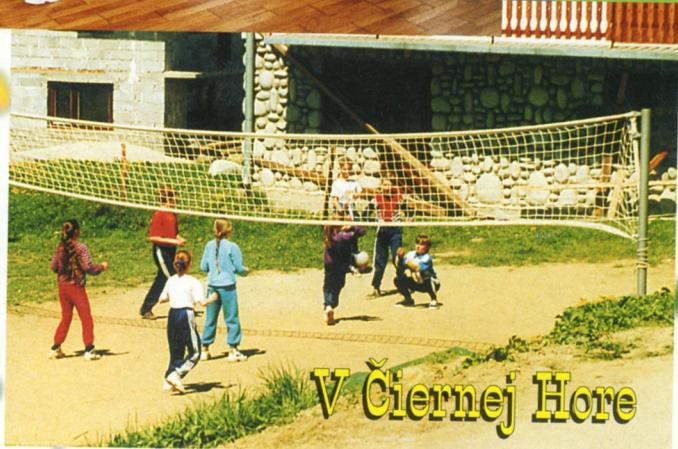
UŽ STE SA DNES ZASMIALI? Hovorí sa, že smiech, to je zdravie. Možno aj preto sa Američania držia zásady keep smiling, čiže vždy s úsmevom. Kto sa aspoň trikrát za deň od srdca zasmeje, žije dlhšie! To už mnogí pravdepodobne vedia. Vieme však aj dôvody tohto zistenia? Smiech vyvoláva zvýšené vylučovanie hormónov šťastia, podporuje imunitný systém a brzdí produkciu stresových hormónov. Okrem toho sa pri smiechu dostáva do pohybu viac ako 20 svalov tváre - teda skutočný tréning, ktorý sa nadľho postará o mladistvý vyžarovanie. Nuž, smejme sa viažej.

MATADORKA KONČÍ. Cristina Sanchezová, 28-ročná mladá dáma, ktorej remeslom bolo donedávna naháňať zúrivé býky pre toreadorov, sa vzdala svojej práce. Ako jediná žena - matadorka v Európe mala súčasť odvahu postaviť sa do arény, ale dnes už nemá chuť čeliť zlomyseľným posmeškom svojich mužských kolegov. Jeden z nich, Jessulim de Ubrique, s ňou dokonca odmietol spolupracovať, pretože podľa neho žena patrí do kuchyne, a nie do arény. Nuž mužská marnomyselnosť niekedy skutočne nepozná hranice. Na snímke: drobná Cristina v boji s mohutným býkom. (pk)

V Krempachoch

My sme
deti veselé...

Foto: J. Bryja a P. Kollárik

Malebný pohľad na Durštín, jednu z najvyššie položených obcí na Spiši. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Toboński, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Khuz Šviatla – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100